

RAPPORT 2023:6

Höjda åldersgränser i pensionssystemet

En analys av hur 2020 års höjning av LAS-åldern och lägsta pensionsåldern påverkade försörjning och pensionering

---

isf

RAPPORT 2023:6

Höjda åldersgränser i pensionssystemet

En analys av hur 2020 års höjning av LAS-åldern och lägsta pensionsåldern påverkade försörjning och pensionering

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen

Göteborg 2023

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) är en statlig myndighet som arbetar för en rättssäker och effektiv socialförsäkring som är hållbar för samhället och ger trygghet för individen.

ISF:s rapporter har olika fokus:

- *ISF Granskar och analyserar* innehåller en omfattande granskning och analys ur flera olika perspektiv. Avsikten är att presentera så långtgående slutsatser som möjligt och lämna rekommendationer på önskvärda förändringar.
- *ISF Redovisar* presenterar fakta utan att analysera dem på djupet. Det kan till exempel handla om att redovisa statistik, en rättslig observation eller en sammanställning av existerande kunskap.
- *ISF Kommenterar* fokuserar på att synliggöra något som ISF tycker behöver uppmärksammas. Det kan till exempel handla om att kommentera en pågående debatt, effekterna av rättstillämpningen eller att synliggöra olösta problem.

Publikationen kan läsas online, laddas ner och beställas på www.isf.se

© Inspektionen för socialförsäkringen
Tryckt av Elanders Sverige AB, 2023

ISBN: 978-91-89595-25-5

Innehåll

Generaldirektörens förord	7
Sammanfattning	9
1 Inledning	17
1.1 Syfte och frågor	17
1.2 Åldershöjningarnas utformning	19
1.2.1 Lägsta åldern för allmän pension höjdes från 61 till 62 år 2020.....	19
1.2.2 Högsta åldern för att ha rätt att ha kvar en anställning höjdes från 67 till 68 år 2020	20
1.2.3 En persons födelseår bestämmer hur hen har påverkats av åldershöjningen.....	21
1.3 Åldershöjningen eller pandemin?	22
1.4 Så har vi gjort undersökningen	23
1.5 Våra datakällor har både för- och nackdelar.....	25
1.5.1 Årsdata är innehållsrik men trubbig	25
1.5.2 Vi använder ibland personer födda tidigt på året	25
1.5.3 Månadsdata är precis men inkomplett	26
1.5.4 Vi använder ibland ett inkomstbasbelopp som gräns	26
1.6 Rapportens innehåll	27
2 Vilka tog ut pension vid 61 år före 2020?.....	29
2.1 Det var vanligt att ha förvärvsinkomster även efter pensionsuttag	30

2.2	Kvinnor, högutbildade, änkor och utrikesfödda tog mer sällan ut tidig pension redan vid 61 års åldern.....	31
2.3	Tidig pension vanligare bland de med svagare ställning på arbetsmarknaden och lägre inkomst.....	34
2.3.1	Företagare tog oftare ut allmän pension vid 61 års ålder	36
2.3.2	Vanligare bland arbetslösa och personer med sjukpenning att ta ut allmän pension vid 61 år	37
2.3.3	Personer som hade börjat ta ut tjänstepension tog oftare ut allmän pension vid 61 år än andra	40
2.3.4	Vanligare i mindre kvalificerade yrken att ta ut allmän pension vid 61 års ålder	41
2.3.5	De som tog ut allmän pension vid 61 år hade lägre inkomster än övriga	42
2.4	Personer som tog ut pension så snart som möjligt skiljer sig delvis från andra som väljer att ta ut pension tidigt	45
3	Hur försörjer sig 61-åringar efter åldershöjningen?.....	47
3.1	Försörjning.....	49
3.1.1	Förändringar i försörjningssituationen är små bland 61-åringar före och efter åldershöjningen....	49
3.1.2	Totala inkomster vid 61 år har minskat till följd av åldershöjningen.....	52
3.2	Ålderspension	54
3.2.1	61-åringar tar inte längre ut allmän pension efter åldershöjningen	55
3.2.2	Andelen som tar ut tjänstepension vid 61 år minskar men de tar ut högre belopp	56
3.3	Förvärvsarbete	58
3.3.1	Åldershöjningen har knappt påverkat den genomsnittliga årsinkomsten från förvärvsarbete	58
3.3.2	Den påverkade årskullen 1959 fortsätter arbeta i större utsträckning än tidigare årskullar	60
3.4	Ersättning för sjukdom och a-kassa	68

3.4.1	Det finns vissa tecken på att höjningen leder till högre arbetslöshet bland 61-åringar, men pandemin gör det osäkert.....	68
3.4.2	Andelen med tillfällig ersättning vid sjukdom ökar på grund av pandemin, men mönstret för olika åldersgrupper liknar de tidigare åren	73
3.4.3	Ingen tydlig effekt på sjukersättning och ekonomiskt bistånd.....	76
4	Hur försörjer sig 67-åringar efter åldershöjningen?.....	77
4.1	Hur såg arbetskraftsdeltagandet ut bland 67-åringar före 2020?	78
4.2	Sammanlagd inkomst tycks öka något mer bland 67-åringar än andra 2020	81
4.3	Förvärvsarbete bland 67-åringar ökar	82
4.3.1	Förvärvsinkomst bland 67-åringar ökar, främst bland anställda	83
4.3.2	Andelen anställda 67-åringar ökade till följd av åldershöjningen.....	85
4.4	Pensionsuttag bland 67-åringar minskar i liten utsträckning.....	89
4.4.1	Uttag av allmän pension minskar	89
4.4.2	Det finns inga synliga förändringar i uttag av tjänstepension	92
5	Förändringen i pensioneringsåldern under 2020.....	93
5.1	Inga tydliga effekter på pensionsåldern bland andra än 61- och 67-åringar.....	94
5.2	Sambandet mellan att ha en 61-årig partner och att börja ta ut pension försvagades 2020.....	96
6	Slutsatser och diskussion	99
6.1	Vanligare att 61-åringar har lönearbete efter höjningen ...	100
6.2	61-åringars förvärvsinkomster är något högre men deras totala inkomster är lägre efter åldershöjningen	101
6.3	Vilka grupper tog ut allmän pension vid 61 år före höjningen?.....	102
6.3.1	Personer som tidigare tog ut pension vid 61 år hade olika bakgrund	102

6.3.2	Det var vanligare i resurssvagare grupper att ta ut pension vid första möjliga tillfälle.....	103
6.4	67-åringar arbetar i större utsträckning och den genomsnittliga inkomsten ökar till följd av LAS-höjningen	104
6.5	Valmöjligheterna ökar för en relativt resursstark grupp men minskar för en resurssvagare grupp	104
6.6	Höjningen påverkade inte andra än de direkt berörda i någon större utsträckning.....	105
6.7	Kvinnor och män påverkas på liknande sätt av åldershöjningen.....	106
6.8	Vad kan vi förvänta oss av utvecklingen i framtiden?.....	107
6.8.1	Pandemin kan ha lett till annorlunda effekter 2020	107
6.8.2	Framtida höjningar kan ge andra effekter eftersom de berör delvis andra grupper	107
6.8.3	Ökar inflödet till andra trygghetssystem?.....	109
6.8.4	Det kan finnas en kvardröjande effekt av första höjningen av åldersgränserna	111
7	Referenser	113
	Bilaga 1: Databeskrivning.....	117
	Bilaga 2: Metodbeskrivning	121
	Bilaga 3: Resultat – figurer och tabeller.....	125

Generaldirektörens förord

I Sverige lever stora grupper av befolkningen allt längre, men den genomsnittliga pensionsåldern har inte ökat på motsvarande sätt. På sikt riskerar det att leda till låga pensioner. Mot bakgrund av detta beslutade riksdagen 2017 om ett antal åtgärder i syfte att förlänga tiden som personer förvärvsarbetar. Målet med förändringarna är att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner. En av åtgärderna är att införa en riktålder som följer utvecklingen av medellivslängden. En annan åtgärd är tre stegvisa justeringar av åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem.

Det första steget infördes 2020 då den lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad allmän pension höjdes från 61 till 62 år. Samtidigt höjdes också den så kallade LAS-åldern från 67 till 68 år.

De höjda åldersgränserna påverkar de allra flesta som lever i Sverige och det är viktigt att följa upp tidiga signaler på hur förändringen inverkar på olika gruppers försörjning när de inte kan ta ut pension på samma sätt som tidigare. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har i denna rapport undersökt hur den första höjningen av åldersgränserna i pensionssystemet hittills påverkat försörjnings- och pensioneringsmönster för personer i eller nära pensioneringsålder.

Rapporten har skrivits av Stefanie König (projektledare) och Måns Nerman.

Vi vill även tacka HEARTS-projektet vid Psykologiska institutionen på Göteborgs universitet för hjälp med tillgång till data för en del av analysen.

Göteborg i juni 2023

Eva-Lo Ighe

Sammanfattning

År 2020 höjdes den lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 61 till 62 år. Samtidigt höjdes den högsta åldern då en person har rätt att ha kvar en anställning, den så kallade LAS-åldern från 67 till 68 år. Höjningarna var de första av flera justeringar av åldersgränser för pensionering. I denna rapport följer vi upp 2020 års åldershöjningar.

Den här rapporten belyser effekter på personers försörjnings- och pensioneringsmönster av höjningarna av åldersgränserna i pensionssystemet som genomfördes 2020. Rapporten svarar på följande fyra huvudfrågor:

1. Vilka personer tog ut pension vid 61 års ålder före åldershöjningen?
2. Hur försörjer sig 61-åringar efter åldershöjningen jämfört med tidigare?
3. Hur försörjer sig 67-åringar efter åldershöjningen jämfört med tidigare?
4. Kan vi se förändringar i utvecklingen av pensioneringsåldern i åldersgrupper som inte direkt påverkades av åldershöjningarna?

Våra resultat visar att både 61-åringar och 67-åringar arbetar i något större utsträckning och mer sällan tar ut ålderspension till följd av höjningarna. Däremot verkar andra åldersgrupper inte förändra sitt pensioneringsbeteende. I alla åldersgrupper ökade försörjningen genom sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna under 2020. Men det beror troligen mest på covid-19-pandemin och vi har svårt att identifiera effekter av just regelförändringarna. Vi kan se att åldershöjningarna har lett till att 61-åringar i mindre utsträckning än

tidigare lämnar olika trygghetssystem. Däremot ser vi ingen tydlig ökning när det gäller inflödet till dessa system för just 61-åringar.

Utmaningar i analysen

Vi har undersökt förändringar i människors försörjningssituation genom att studera deras olika inkomstkällor. Det är viktigt att komma ihåg att personer ofta försörjer sig genom att samtidigt ha inkomster från flera olika källor. Det gäller också många som börjar ta ut allmän pension – det är vanligt att de också har inkomster från förvärvsarbete. Att en person börjar ta ut pension betyder alltså inte att personen slutar arbeta. Därför har vi undersökt både förändringar i uttag av pension och förändringar i användningen av andra inkomstkällor.

Vår uppföljning har försvårats av att åldershöjningen i princip genomfördes samtidigt som covid-19-pandemin startade. Pandemin har förändrat försörjningsmönstren för alla årskullar. Därför är det svårt att jämföra den årskull som omfattades av åldershöjningen med årskullar som omfattades av tidigare regelverk, när de var i samma ålder. För att komma så nära en effekt av åldershöjningen som möjligt har vi jämfört personer födda i december i den sista årskullen som omfattades av de gamla reglerna med personer födda i januari (februari när det handlar om LAS-höjningen) i den första årskullen som omfattades av de nya reglerna. Båda grupperna är nästan jämgamla eftersom de är födda på var sin sida om ett och samma årsskifte. Pandemin borde därför påverka dessa personer på ungefär samma sätt.

Innan höjningen var det vanligt att personer hade förvärvsinkomster även efter att de började ta ut allmän pension

Vår studie visar att det var vanligt att personer hade förvärvsinkomster även efter att de hade börjat ta ut pension. Innan åldershöjningen tog var tionde 61-åring ut pension. Men drygt 40 procent av de som tog ut allmän pension vid 61 års ålder under 2019 hade förvärvsinkomster under året efter.

Det betyder att höjningen av åldersgränsen för att få ta ut allmän pension kan ha påverkat förvärvsarbetet mindre än pensionsuttaget. Många som innan höjningen började ta ut pension vid 61 år fortsatte ändå att arbeta i åtminstone viss utsträckning.

Också bland 67-åringar som fortfarande förvärvsarbetade tog de flesta ut allmän pension redan före höjningen av LAS-åldern. Det betyder att höjningen av LAS-åldern troligen har påverkat förvärvsarbetet mer än pensionsuttaget bland 67-åringar.

Förvärvsarbetet har ökat i viss utsträckning till följd av åldershöjningarna

Personer som omfattas av höjningen av den lägsta pensionsåldern arbetar i något större utsträckning till följd av åldershöjningen. Det gäller åtminstone för *lönearbete*, som vi kan följa i månadsdata. Vi skattar att andelen som lönearbetar i 61-årsåldern ökade med 4,5 procentenheter till följd av åldershöjningen. Men skattningen är osäker. Vi ser tecken på att den verkliga siffran för lönearbete kan vara lägre. Men den fångar å andra sidan inte hela effekten på sysselsättningen, eftersom andelen 61-åringar som arbetar i egen firma också kan ha ökat.

Totalt bedömer vi att ökningen av sysselsättningen är större än vad som förväntades i förarbetena till regeländringen. Där väntades en höjning i sysselsättning bland 61-åringar med 2,1 procentenheter.

När det gäller den årliga *totala förvärvsinkomsten* är våra resultat än mer osäkra. Det beror främst på begränsad tillgång till data på förvärvsinkomst efter höjningen. Men det beror också på att total förvärvsinkomst bara kan observeras per kalenderår. Vår skattning tyder på att den genomsnittliga förvärvsinkomsten kan ha ökat med ungefär 10 000 kronor om året för 61-åringar till följd av höjningen.

Personer som omfattades av LAS-höjningen verkar arbeta i något större utsträckning till följd av åldershöjningen. Månadsdata tyder på att andelen som lönearbetar har ökat. Även årsdata visar att förvärvsinkomster bland anställda har ökat under pandemiåret. Men det är av olika skäl svårt att göra en exakt skattning av storleken på förändringarna.

Vi bedömer ändå att effekten av höjningen av LAS-åldern är avsevärt lägre än den ökning av sysselsättningen med 4,4 procentenheter som nämns i förarbetena till regeländringen.

Valmöjligheterna har minskat för en grupp med fler resurssvaga personer och ökat för en resursstarkare grupp

Den *totala inkomsten* – förvärvsinkomst, pension och andra ersättningar – tycks minska bland 61-åringar till följd av åldershöjningen. Det kan tyckas motsägelsefullt, eftersom förvärvsarbetet i gruppen samtidigt ökar. Men många som tidigare tog ut pension vid 61 år fortsatte även att förvärvsarbeta, på hel- eller deltid. Dessa och andra 61-åringar har inte längre möjlighet att samtidigt ta ut allmän pension för att förbättra sin ekonomi i 61-årsåldern. Det vi ser är alltså att det ökade förvärvsarbetet inte fullt ut kompenserar för de minskade inkomsterna från allmän pension.

För 67-åringar förbättras i stället valmöjligheten att fortsätta arbeta utan att möjligheten att ta ut pension försämras. De 67-åringar som har en tillsvidareanställning har nu ytterligare ett år då de med skydd av LAS kan förbättra sin ekonomi genom att fortsätta arbeta. Vi ser också att den *totala inkomsten* bland 67-åringar har ökat till följd av LAS-höjningen.

Gruppen som påverkas av höjningen av den lägsta pensionsåldern skiljer sig från gruppen som påverkas av LAS-höjningen på flera sätt. Personer som valde att ta ut pension vid 61 år före åldershöjningen hade oftare en svagare ställning på arbetsmarknaden, lägre inkomster och lägre utbildning än andra. Personer som fortsatte att arbeta i 67-årsåldern var däremot oftare höginkomsttagare och oftare högutbildade än andra. Det betyder att regeländringen om höjda åldersgränser har ökat valmöjligheterna för en ganska resursstark grupp och minskat valmöjligheterna för en resurssvagare grupp.

Samtidigt bör båda höjningarna öka inkomsterna sett över hela livet för båda grupperna. Ett längre arbetsliv, särskild i kombination med att ta ut pensionen senare, leder för båda grupperna till högre pensioner.

Det är oklart om höjningen har påverkat tillfällig ersättning vid sjukdom och arbetslöshet

Covid-19-pandemin slog till under våren 2020, det år då åldershöjningarna trädde i kraft. Den ledde till att antalet personer som fick ersättning för arbetslöshet och tillfällig ersättning vid sjukdom både ökade och varierade i större utsträckning än normalt. Det gör det svårt att identifiera åldershöjningens effekter för de ersättningarna.

Andelen som får ersättning för arbetslöshet från a-kassa är generellt lägre i grupper som har möjlighet att ta ut pension. I linje med det ser vi också tecken på att andelen 61-åringar med ersättning från a-kassa skulle ha varit lägre 2020 om de hade fått ta ut allmän pension. Men våra resultat är inte entydiga, och pandemin gör det svårt att uppskatta hur stor effekten är om det ens finns någon effekt. Mönstret är detsamma för tillfällig ersättning vid sjukdom, men osäkerheten ännu större.

En eventuell effekt av regeländringen på andelen med a-kassa eller med tillfällig ersättning vid sjukdom kan delas in i två delar. För det första kan förvärsarbetande eller andra personer som blir sjuka eller arbetslösa söka ersättning från a-kassa eller Försäkringskassan. Inflödet till ersättningarna kan då ha ökat bland 61-åringar till följd av åldershöjningen, eftersom 61-åringar tidigare kunde välja att ta ut allmän pension i stället för att ansöka om ersättningarna. För det andra kunde 61-åringar som hade en ersättning från a-kassa eller Försäkringskassan tidigare ha valt att gå över till allmän pension. Det utflödet från ersättningarna till pensionering stoppades för 61-åringar i och med åldershöjningen.

Våra resultat visar att 61-åringar har kvar ersättningen från sin a-kassa under en längre period efter åldershöjningen än tidigare. Vi ser alltså att utflödet från a-kassan bland 61-åringar minskade 2020. Däremot följer förändringar i inflödet till a-kassan samma mönster som för andra åldersgrupper. I den utsträckning som åldershöjningarna har påverkat andelen i arbetslöshet tycks det med andra ord främst bero på ett stoppat utflöde från a-kassan.

För tillfällig ersättning vid sjukdom ser vi inga tydliga skillnader för vare sig in- eller utflöde jämfört med andra åldersgrupper.

Personer som inte direkt påverkades av åldershöjningen förändrade inte sitt pensionsbeteende

Den genomsnittliga pensionsåldern ökade under 2020 till följd av åldershöjningen. Det beror främst på att 61-åringar inte längre kan ta ut pension.

Även 67-åringar pensionerade sig i lägre utsträckning 2020 än tidigare år. Men de flesta i den åldern tog redan tidigare ut allmän pension. Skillnaden är därför inte särskilt stor. Andra åldersgrupper tycks inte ha förändrat sitt pensionsbeteende i någon större utsträckning efter åldershöjningen.

Däremot kan vi se att personer som har en partner som är 61 år i viss mån har förändrat sitt pensionsbeteende. Tidigare fanns ett positivt samband mellan att ha en partner som fyller 61 och att börja ta ut allmän pension. Det beror troligen på att vissa personer väntade in partners möjlighet att också ta ut pension. Men sambandet mellan att ta ut pension och ha en 61-årig partner tappade avsevärt i betydelse 2020. Det stämmer främst för kvinnors val att pensionera sig.

Åldershöjningen verkar ha påverkat män och kvinnor på ett likartat sätt

Åldershöjningen verkar ha påverkat män och kvinnor ungefär likadant. Men i vissa fall kan vi se tydligare mönster för det ena eller andra könet i de utfall som vi har undersökt.

Män tog oftare ut pension vid 61 år före åldershöjningen. Det är därför fler män som har blivit påverkade av höjningen av den lägsta pensionsåldern. Men vi vet inte om de män och kvinnor som har påverkats också har fått sin livssituation påverkad i samma utsträckning. Det är till exempel något vanligare bland män än bland kvinnor i den här gruppen att fortsätta förvärsarbete. De kan därigenom ha lättare att kompensera för att de inte längre kan ta ut pension.

Vi ser också vissa könsskillnader när vi undersöker partnerskap och civilstånd. Före åldershöjningen tog gifta kvinnor oftare ut pension vid 61 år än kvinnor utan partner. Det mönstret ser vi inte bland män.

Gifta kvinnor som tog ut pension vid 61 år slutade också arbeta i större utsträckning än gifta män.

Vi ser också att betydelsen av att ha en partner som är 61 år minskade för kvinnor när det gäller beslutet att pensionera sig efter åldershöjningen. För män ser vi inte någon sådan förändring.

Första höjningen av åldersgränserna kan ha andra effekter än efterföljande höjningar

Det är viktigt att vara försiktig med att använda resultaten i den här rapporten för att skapa förväntningar på resultaten för efterföljande höjningar. Det finns flera skäl till det.

För det första kan covid-19-pandemin ha påverkat effekterna av åldershöjningen 2020. Pandemin medförde att hela livssituationen påverkades på ett betydande sätt för många människor. Det gäller inte minst arbetssituationen. Det är därför möjligt att det var fler, eller färre, 61-åringar som hade velat gå i pension om de hade kunnat under 2020 än under ett ”normalt” år. De personer som faktiskt har ändrat sitt beteende till följd av åldershöjningen kan också ha ändrat det på ett annat sätt under 2020 än de skulle ha gjort under ett år utan pandemi.

För det andra påverkade den första höjningen en jämförelsevis liten och något speciell grupp, nämligen de som hade velat ta ut allmän pension redan vid 61 år. Andra och tredje höjningen av lägsta åldern, till 63 respektive 64 år, kan förväntas påverka större grupper. Dessa grupper kan skilja sig på olika sätt från gruppen som påverkades av första höjningen. De som före 2020 började ta ut allmän pension vid 62 år var till exempel en mer resursstark grupp än de som började ta ut allmän pension vid 61 år. I den andra och tredje höjningen höjs också åldern för garantipensionen, och åldersgränserna knyts till en riktålder. Normen kring 65 år som vanlig pensionsålder blir då troligen svagare. Det kan leda till att även personer i andra åldersgrupper än de som direkt påverkas av höjningarna förändrar sitt pensioneringsbeteende.

För det tredje är det osäkert om även de efterföljande höjningarna kommer att leda till att inflödet till andra trygghetssystem inte ökar. Förändringen av regelverket för äldre inom sjukersättningen som

trädde i kraft före den andra höjningen kan ha viss betydelse för detta. De nya reglerna kan leda till att fler får sjukersättning beviljad än tidigare. Det kan också bli fler som hamnar i andra trygghetssystem om gruppen som omfattas av de efterföljande höjningarna är större och personer är äldre än gruppen som påverkades av den första höjningen.

Det finns med andra ord all anledning att följa upp också den andra och tredje höjningen av åldersgränserna när det är möjligt.

1 Inledning

Svenskarna lever allt längre, men den genomsnittliga pensionsåldern har inte ökat på motsvarande sätt. Det leder till att pensionärerna får pensionsutbetalningar under längre tid och att pensionsnivåerna, alltså hur mycket de får i pension varje månad, på sikt riskerar att bli låga. Därför har riksdagen beslutat om flera åtgärder som syftar till att upprätthålla pensionsnivåerna genom att förlänga tiden som personer förvärvsarbetar.

En av dessa åtgärder är att stegvis höja vissa åldersgränser i pensions-systemet. Den 1 januari 2020 genomfördes den första höjningen genom att den lägsta åldern då personer kan ta ut allmän pension höjdes från 61 till 62 år. Samtidigt höjdes också den högsta åldern då en person har rätt att ha kvar en anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd, den så kallade LAS-åldern, från 67 till 68 år. Båda höjningarna syftade till att förlänga arbetslivet och höja den genomsnittliga pensionsåldern.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har på uppdrag av regeringen undersökt hur denna första höjning av åldersgränserna i pensionssystemet hittills har påverkat försörjningen för personer i eller nära pensioneringsålder.¹ Vi beskriver detta i denna rapport.

1.1 Syfte och frågor

Syftet med den här rapporten är att belysa effekter på individers försörjnings- och pensioneringsmönster av höjningarna av åldersgränserna i pensionssystemet som genomfördes 2020.

---

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Inspektionen för socialförsäkringen, S2022/00781.

Rapporten svarar på fyra huvudfrågor:

1. Vilka personer tog ut pension vid 61 års ålder före åldershöjningen?
2. Hur försörjer sig 61-åringar efter åldershöjningen jämfört med tidigare?
3. Hur försörjer sig 67-åringar efter åldershöjningen jämfört med tidigare?
4. Kan vi se förändringar i utvecklingen av pensioneringsåldern även i åldersgrupper som inte direkt har påverkats av höjningarna?

Det finns tidigare studier av vilka faktorer som bidrar till att personer går i tidig pension.² Men vi känner inte till några resultat om den grupp som behandlas här, alltså de som börjar ta ut pension under det första året som det är möjligt. Den första frågan syftar därför till att undersöka vilka personer som tog ut allmän pension vid 61 års ålder innan åldershöjningen infördes. På så sätt får vi en bild av vilka grupper som åldershöjningen kan påverka direkt.

För att svara på fråga två har vi undersökt försörjningsmönstren hos de personer som direkt har påverkats av höjningen av lägsta åldern för att ta ut allmän pension. Det är viktigt att undersöka hela försörjningssituationen. Det beror på att åldershöjningens syfte är att få människor att förvärvsarbeta längre och därmed öka deras möjlighet att upprätthålla en rimlig pensionsnivå. Men att en person inte får ta ut allmän pension betyder inte nödvändigtvis att personen kommer att förvärvsarbeta i stället.³ Personer som inte kan ta ut sin allmänna pension men som ändå upplever att de inte kan arbeta kan få sin försörjning från andra trygghetssystem. De kan också sluta arbeta ändå, men med annan försörjning än allmän pension, exempelvis från tjänstepensionsavtal.

Fråga tre behandlar försörjningssituationen för de personer som direkt påverkats av höjningen av den högsta LAS-åldern. De flesta som

---

² Se till exempel ISF, *Tidig och sen pensionering*. Rapport 2020:7.

³ Se till exempel Sjögren Lindquist G., *Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt*. Rapport till Pensionsåldersutredningen (S 2011:05), 2013.

fortfarande arbetar i den åldern kombinerar arbete med pension. Därför har vi undersökt flera inkomstkällor för att besvara frågan.

Åldershöjningen kan också påverka personer i andra åldrar än de åldersgrupper som påverkas direkt (fråga fyra). Det kan exempelvis ske genom att normer om pensionsålder förändras till följd av åldershöjningen. Med tanke på att åldershöjningen endast påverkar en liten grupp individer är det osäkert i vilken utsträckning höjningen hittills har påverkat generella pensioneringsnormer. Men vi belyser ändå om den första höjningen som gäller enbart 61- och 67-åringar även har påverkat pensionsbeteendet i andra åldersgrupper.

1.2 Åldershöjningarnas utformning

Riksdagen har beslutat att höja vissa åldersgränser i pensionssystemet och i LAS i flera omgångar. Denna rapport beskriver effekterna av 2020 års höjning av åldersgränserna. Då höjdes den lägsta åldern för att få ta ut allmän pension från 61 till 62 år. Samtidigt höjdes den högsta åldern för att ha rätt att ha kvar en anställning, den så kallade LAS-åldern, från 67 till 68 år.

1.2.1 Lägsta åldern för allmän pension höjdes från 61 till 62 år 2020

I dagens pensionssystem är pensionsåldern flexibel. Fram till och med 2019 var det möjligt att ta ut den inkomstgrundade delen av den allmänna pensionen från och med 61 års ålder.⁴ Den delen består av inkomstpension, tilläggspension (för personer födda 1953 och tidigare) och premiepension.⁵ Däremot kunde personer med låg inkomstgrundande pension få grundskyddet först från 65 års ålder, det vill säga garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Den 1 januari 2020 höjdes den lägsta åldern för att få ta ut den inkomstgrundande delen av den allmänna pensionen till 62 år.⁶ Det är inte den enda höjning som har genomförts sedan dess, men den här rapporten behandlar enbart 2020 års höjning.

---

⁴ 56 kap. 3 § första stycket SFB i dess lydelse före den 1 december 2019.

⁵ 58 kap. 2–4 §§ SFB.

⁶ Lagen (2019:649) om ändring i socialförsäkringsbalken.

Den lägsta åldern för att få ta ut den inkomstgrundade delen av den allmänna pensionen höjdes också 2023, och är planerad att höjas ytterligare 2026.⁷ Den 1 januari 2023 höjdes gränsen till 63 år.⁸ Då höjdes också den lägsta åldern för rätt till garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd till 66 år. År 2026 kommer lägsta åldern för att ta ut allmän pension att höjas till 64 år. Åldern för grundskyddet knyts då till den så kallade riktåldern.⁹ Riktåldern är ett nytt begrepp som anpassas över tid i takt med att medellivslängden ökar. Riktåldern ska tillämpas för första gången 2026 och är redan beslutad till att då vara 67 år. Då höjs alltså den lägsta åldern för att ta del av grundskyddet till 67 år.

Den lägsta åldern för tjänstepension varierar mellan avtalen. Denna ålder är oberoende av regeländringen om höjda åldersgränser i den allmänna pensionen.

1.2.2 Högsta åldern för att ha rätt att ha kvar en anställning höjdes från 67 till 68 år 2020

Den så kallade LAS-åldern var 67 år före 2020.¹⁰ En arbetsgivare kunde då avsluta en arbetstagares anställning när hen fyllde 67 år genom att lämna skriftligt besked minst en månad i förväg. Bestämmelserna om saklig grund gällde inte då och det krävdes ingen uppsägning för att anställningen ska upphöra.¹¹ LAS-åldern kan därför vara en avgörande lagstiftning för när en person bestämmer sig för att gå i pension.

Om arbetsgivaren inte lämnade skriftligt besked till arbetstagaren minst en månad innan den anställde fyllde 67 år, det så kallade fönstret, fortsatte anställningen. Arbetsgivaren kunde då inte avbryta anställningen utan saklig grund. Då skulle en uppsägning också ske på vanligt sätt.

Från och med den 1 januari 2020 höjdes LAS-åldern från 67 år till 68 år. Samtidigt togs fönstret bort. Det innebär att arbetsgivarens möjlighet att avsluta en anställning inte längre är begränsad till

---

⁷ Lagen (2022:878) och lagen (2022:879) om ändring i socialförsäkringsbalken.

⁸ 56 kap. 3 § första stycket SFB.

⁹ Lagen (2022:879) om ändring i socialförsäkringsbalken.

¹⁰ 32 a § LAS i dess lydelse före den 1 januari 2020.

¹¹ 33 § första stycket LAS i dess lydelse före den 1 januari 2020.

den tidpunkten då arbetstagaren fyller 68 år.¹² I stället gäller bestämmelsen från och med det att arbetstagaren uppnår denna ålder.¹³ Det innebär att arbetsgivaren inte längre har något incitament att säga upp anställda just vid LAS-åldern.

Samtidigt ändrades LAS också på så sätt att en arbetsgivare inte kan avsluta en anställning genom att som tidigare endast ge ett skriftligt besked. Arbetsgivaren måste i stället säga upp arbetstagaren. Men arbetsgivaren behöver inte tillämpa reglerna om saklig grund och uppsägningstiden begränsas till en månad.¹⁴ För denna typ av uppsägning kan arbetsgivaren också använda ett förenklat förfarande.¹⁵

Även LAS-åldern har höjts stegvis. År 2020 höjdes den högsta åldern från 67 till 68 år. Från 2023 har den höjts från 68 till 69 år.¹⁶ Den här rapporten behandlar enbart 2020 års höjning.

1.2.3 En persons födelseår bestämmer hur hen har påverkats av åldershöjningen

Höjningen av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 61 till 62 år och höjningen av LAS-åldern från 67 till 68 år är det första steget i en stegvis höjning av åldersgränserna. Höjningarna är utformade så att det är en persons födelseår som avgör vilka regler som hen omfattas av.

Höjningen av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension påverkade de som är födda 1959 under 2020. De som är födda 1958 kunde även under 2020 ta ut allmän pension, även om de ännu inte hade fyllt 62 år. En person som är född den 31 december 1958 kunde med andra ord ta ut allmän pension under hela 2020, medan en person född dagen efter fick vänta till 2021.

Höjningen av LAS-åldern gällde alla från och med den 1 januari 2020. Men för de som är födda 1952 eller tidigare gällde alltså den äldre bestämmelsen då de fyllde 67 år. Det innebär att de skulle ha kunnat få sin anställning avslutad utan saklig grund under 2019 eller tidigare. Även de som är födda i januari 1953, det vill säga de som

¹² 32 a § lagen (2019:528) om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd.

¹³ 33 § lagen (2019:528) om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd.

¹⁴ 33 § och 33 b § LAS.

¹⁵ 33 a § LAS.

¹⁶ 32 a § LAS.

fyllde 67 år i januari 2020, kunde få sin anställning avslutad utan saklig grund när de fyllde 67 år. Det framgår av övergångsbestämmelserna till den höjda LAS-åldern. Men det gällde endast under förutsättning att arbetsgivaren verkligen hade lämnat besked om detta före den 1 januari 2020.¹⁷ Det är alltså endast för de födda 1 februari 1953 eller senare som den nya åldersgränsen gäller fullt ut.

Det så kallade fönstret i LAS slopades för alla personer oavsett ålder från och med 2020. Det innebär att regleringen även påverkar äldre åldersgrupper, i den mån de fortfarande har en tillsvidareanställning.

1.3 Åldershöjningen eller pandemin?

Regeländringen om höjda åldersgränser gäller sedan den 1 januari 2020. Den 10 mars samma år meddelade Folkhälsomyndigheten att de såg tecken på samhällsspridning av covid-19. Dagen efter klassade Världshälsoorganisationen WHO spridningen av sjukdomen som en pandemi.

Pandemin påverkade ekonomin på olika sätt. Utgifter för sjuklön ökade drastiskt under hela pandemitiden 2020.¹⁸ Sjuklön betalas av arbetsgivaren under de första 14 dagar av sjukperioden. Arbetsituationen för låginkomsttagare försämrades mest, med lägre lön och högre arbetslöshet.¹⁹ Andelen av befolkningen som använde olika sjukförmåner ökade under mars och april i början av pandemin, men minskade sedan till något lägre nivåer under sommaren. Vid slutet av året ökade andelen igen. Lön för korttidsarbete var som högst under de första månaderna av pandemin.²⁰ Korttidsarbete innebär att en arbetstagare tillfälligt går ned i arbetstid och lön. Kostnaderna fördelas mellan staten, arbetsgivaren och arbetstagaren.

Arbetslösheten ökade i början av pandemin och låg på en ganska hög men stabil nivå under resten av 2020. Men den var högst bland

---

¹⁷ Punkten 6 övergångsbestämmelserna till lagen (2019:528) om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd.

¹⁸ Angelov N. och Waldenström D., *The Impact of COVID-19 on Economic Activity: Evidence from Administrative Tax Registers*. Policy Paper 179, IZA Policy Papers, IZA, 2021.

¹⁹ Angelov N. och Waldenström D., *COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Administrative Tax Registers*. Policy Paper 178, IZA Policy Papers, IZA, 2021. Skatteverket, *Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?* Skatteverket Rapport, 2021.

²⁰ IFAU, *Coronapandemin, arbetsinkomsterna och välfärdssystemets skyddsgrad. Befolkningens inkomstutveckling under 2020*. Rapport 2022:3.

personer som var yngre än 60 år. Arbetslösheten ökade mycket mindre bland personer som var 60 år och äldre.²¹ För arbetande äldre verkar försörjningsmöjligheterna ha påverkats mindre av pandemin än för yngre. Det bekräftas också av att arbetsinkomsterna för personer mellan 55 och 64 försämrades mindre än i yngre åldersgrupper.²²

Arbetsituationen förändrades även för äldre arbetande. Många fick möjlighet till, eller krav på, att arbeta hemifrån. En del fick ersättning för korttidsarbete och fick stanna hemma utan att arbeta med nästan bibehållen lön. Andra påverkades av att det blev svårare att resa i arbetet.

Alla sådana effekter av pandemin kan ha påverkat personers pensioneringsbeslut. Men det är inte självklart på vilket sätt det har skett. En person kan ha uppskattat möjligheten till hemarbete medan en annan kan ha valt att pensionera sig för att slippa arbeta hemma. En person som blev arbetslös kan ha valt att gå i pension, medan en annan kan ha skjutit upp sin pensionering för att hen har fått ersättning för korttidsarbete och ändå inte har behövt arbeta.

Vi kan alltså konstatera att pandemin påverkade arbetsituationen under 2020 i hög grad, men att effekten inte var lika stor i olika åldersgrupper och inte jämnt fördelad över året. Vi vet inte exakt hur pandemin har förändrat personers pensioneringsbeslut. Det bidrar till att det är svårt att särskilja effekten av åldershöjningen från pandemi-effekter.

Vi har försökt att i rapporten ta hänsyn till pandemins effekter genom olika analyser och statistiska metoder. I huvudsak har vi identifierat pandemieffekter genom att när det är möjligt observera förändringar i andra åldersgrupper än de som åldershöjningen har påverkat.

1.4 Så har vi gjort undersökningen

Vi har använt statistiska analyser av registerdata för att besvara frågorna. Vi har använt oss av två datakällor: årsuppgifter från Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbets-

---

²¹ IFAU, *Den ojämlika (?) arbetslöshetsbördan under den första vågen av covid-19-pandemin i Sverige*. Rapport 2021:19.

²² IFAU Rapport 2022:3.

marknadsstudier (LISA) och månadsuppgifter från arbetsgivardeklarationen på individnivå (AGI). De kommer från Statistikmyndigheten SCB.

Båda datakällorna har fördelar och brister (se även avsnitt 1.5). Eftersom det alltid är eftersläpning i årsdata har vi bara haft tillgång till LISA-data till och med inkomståret 2020. Därför har vi inte kunnat analysera vad som händer med den påverkade årskullen ett år efter åldershöjningen eller senare. Vi har däremot haft tillgång till AGI-data till och med mars 2022. Men sådan data finns bara från och med januari 2019. Det betyder att det är svårt att se längre tidstrender och hur trenden har sett ut för äldre årskullar än så.

AGI-data har även nackdelen att den innehåller mycket begränsad information om företagare. Inkomster från egen firma redovisas endast på årsbasis. Sådan information finns därför enbart i LISA-data. Det ingår heller knappt någon information om tjänstepension, och ingen information om kapitalinkomster.

I våra analyser har vi använt LISA-data för åren 2017 till 2020 och födelsekohorten 1949 till 1963. Vi har använt AGI-data från 2019 till 2021 som omfattar födelsekohorten 1951 till 1960.

Den årskull som påverkades av höjningen av den lägsta pensionsåldern under 2020 är de som är födda 1959. De fyllde 61 år 2020. Vi har information om årskullen i både LISA-data och AGI-data. Vi har också information om gruppen som är född 1960. De fyllde 61 år 2021, alltså ett år efter åldershöjningen infördes, och påverkades därför av höjningen under det året. För 2021 har vi bara data från AGI.

Gruppen som påverkades av höjningen av LAS-åldern är född 1953. De fyllde 67 år när åldershöjningen infördes, det vill säga 2020. För 2020 har vi information i både LISA-data och AGI-data. Också när det gäller LAS-höjningen har vi viss information om den efterföljande årskullen, i det här fallet de som är födda 1954. Dessa personer fyllde 67 år 2021, alltså ett år efter höjningen. Vi har bara haft tillgång till AGI-data för att undersöka hur höjningen har påverkat deras situation.

1.5 Våra datakällor har både för- och nackdelar

Här följer en sammanställning av för- och nackdelar med de datakällor som vi har använt. Vi kommenterar även i senare kapitel om dessa fördelar eller nackdelar påverkar hur läsaren bör tolka de resultat och slutsatser som vi redovisar.

1.5.1 Årsdata är innehållsrik men trubbig

Årsdata från LISA har fördelen att det finns mycket information där. Vi känner till exempel till alla typer av deklarerade inkomster. Däremot framgår det inte under vilka perioder under ett år som inkomsterna hör till. Men åldershöjningarna som vi följer upp får effekter när en person fyller år, vilket gör att personerna i allmänhet bara är påverkade av höjningarna under en del av året. Det är därför svårt för oss att avgöra hur personer har påverkats av åldershöjningen under året.

Vi har också bara årsdata fram till 2020, det vill säga året då höjningen genomfördes. För de allra flesta som omfattas har vi därför inte komplett data för hela deras tid som 61-åringar.

1.5.2 Vi använder ibland personer födda tidigt på året

I rapporten har vi ibland hanterat situationen med att årsdata kan gälla för flera åldrar genom att enbart analysera personer födda i januari. För dem sammanfaller tiden i en viss ålder med kalenderåret. Men ett problem med en sådan analys är att vi får mindre information, eftersom vi bara använder en tolfedel av personerna som ingår i en årskull. Ett annat problem är att personer födda i januari inte nödvändigtvis är representativa för befolkningen i stort.

Även med månadsdata har vi ibland valt att bara undersöka personer som är födda tidigt på året. Detta gör vi när vi följer olika födelsekohorter över olika åldrar. Därmed kan vi säkerställa att personer från en årskull går in i pandemin ungefär samtidigt.

1.5.3 Månadsdata är precis men inkomplett

Vi har också tillgång till månadsdata från Skatteverket. Den sträcker sig fram till mars 2022. Det gör att vi kan följa personer efter åldershöjningen under en längre tid. Där finns information om olika inkomster, där de viktigaste för oss är inkomst från anställning, från Försäkringskassan, från Pensionsmyndigheten och från a-kassa. Vi kan också enkelt avgöra vad som är före och efter en person uppnår en viss ålder.

Men månadsdata är begränsad på andra sätt. Dels saknas till exempel information om inkomster av näringsverksamhet och från tjänstepension. Vi har inte heller någon information alls om personer som inte har några inkomster som har registrerats i AGI. För att få med information om alla personer har vi därför utgått från grundpopulationen i LISA-årsdata för 2020. Det gäller när vi behandlar månadsuppgifter för både 2020 och 2021.

1.5.4 Vi använder ibland ett inkomstbasbelopp som gräns

I månadsdata vet vi ofta inte exakt vad en inkomst består av. Det beror på att flera olika typer av inkomster registreras under samma kod. Det gäller bland annat inkomster från Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndigheten redovisar bland annat inkomstpension, premiepension och tilläggspension under samma kod till Skatteverket. Därför vet vi inte exakt vad det är för typ av allmän pension som en person har fått.

Många personer tar till exempel ut en liten del av sin premiepension när de får börja ta ut allmän pension, även om de fortsätter att arbeta. Vi har bedömt att sådana uttag av pension är av mindre intresse i vår granskning. När vi undersöker om en person tar ut allmän pension eller inte baserat på månadsdata har vi därför använt en undre gräns som vi har beräknat utifrån ett inkomstbasbelopp. Inkomstbasbeloppet fastställs varje år av regeringen och bygger på utvecklingen av inkomstindex. Om en person tar ut mindre än en tolftefels inkomstbasbelopp på en månad, så räknar vi det som att personen inte har tagit ut allmän pension. År 2020 motsvarade ett inkomstbasbelopp 66 800 kronor och gränsen var därför knappt 5 600 kronor i månaden.

1.5.5 Klassificering av personer är inte entydig

Det är lätt att gå i tankefällan att en person bara är något av till exempel arbetslös, sjukskriven, pensionär eller förvärvsarbetande. Men i praktiken är en person ofta flera av dessa saker samtidigt. I den statistik som vi tar fram – i synnerhet när den är baserad på årsdata – kan en person vara arbetslös, förvärvsarbetande, sjukskriven och ta ut allmän pension under en och samma period. Det är därför mer relevant att tänka på personerna bakom statistiken som individer som har inkomster från olika inkomstkällor.

I praktiken innebär det bland annat att det är svårt att beskriva flöden av personer från en inkomstkälla till en annan. När en person börjar ta ut allmän pension kompletterar det snarare än ersätter andra inkomstkällor. I avsnitt 2.1 visar vi till exempel att över 50 procent av de som börjar ta ut allmän pension även har förvärvsinkomster året efter.

1.6 Rapportens innehåll

Rapporten redovisar konsekvenser av åldershöjningen av höjda åldersgränser i pensionssystemet.

Kapitel 2 kartlägger gruppen som tog ut pension vid första möjliga tillfälle före åldershöjningen. Resultatet visar hur olika grupper av personer påverkas av höjningen av den lägsta pensionsåldern.

Kapitel 3 beskriver effekter av höjningen av den lägsta åldern för att ta ut pension. Det belyser försörjningssituationen för 61-åringar före och efter åldershöjningen.

Kapitel 4 beskriver effekter av höjningen av LAS-åldern och vilka personer som fortsätter arbeta i den åldern.

Kapitel 5 analyserar om vi kan se förändringar i pensionsålder även bland andra åldersgrupper som åldershöjningen inte har påverkat direkt.

Kapitel 6 innehåller en diskussion om påverkan av åldershöjningarna, pandemin och om vad vi kan förvänta oss av kommande höjningar av pensionsrelaterade åldersgränser.

2 Vilka tog ut pension vid 61 år före 2020?

År 2020 höjdes den lägsta åldern för att ta ut allmän pension från 61 till 62 år. Højningen gällde för alla födda 1959 eller senare, men det var endast de som är födda 1959 som var gamla nog att påverkas under åldershøjningens första år.

Det är svårt att använda information från tiden efter det att åldershøjningen infördes för att förstå vilka personer som faktiskt har påverkats direkt av højningen. Det beror på att vi inte kan veta vilka av de personer som omfattades av de nya reglerna som skulle ha tagit ut allmän pension under 2020 om åldershøjningen inte skulle ha genomförts.

I det här kapitlet presenterar vi resultat för de personer som är födda 1958 och som tog ut allmän pension vid 61 års ålder. Det är den enda årskullen som fyllde 61 år innan åldershøjningen infördes där vi känner till månaden – och därmed åldern – för när en person tog ut allmän pension första gången. Det beror på att det bara är för dem som vi har tillgång till månadsvisa individuppgifter från arbetsgivardeklarationen vid rätt tidpunkt.

Resultaten i detta kapitel pekar på att gruppen som tog ut allmän pension vid 61 år till stor del bestod av personer med låga inkomster vid 60 års ålder och personer med relativt låg utbildning. De var oftare arbetslösa eller i en arbetsmarknadsåtgärd än övriga. De har också haft fler dagar med sjukpenning än övriga under året innan de fyller 61 år. Yrkesmässigt var personer med yrken med lägre kvalificeringsgrad och arbetaryrken överrepresenterade bland de som tog ut allmän pension vid 61 år. Sammantaget ger detta ett intryck av att det före åldershøjningen var vanligt att ta ut allmän pension vid

61, framför allt i grupper som stod en bit från arbetsmarknaden eller som arbetade i mer slitsamma yrken.

Men bilden är inte ensidig och gruppen som tog ut pension vid 61 år är inte särskilt homogen. Det fanns också grupper av personer med mycket höga inkomster som tog ut allmän pension vid 61 år. Andelen var till exempel hög inom vissa chefsyrken. Den var också högre i den tiondel av befolkningen med högst inkomster än bland övriga i den övre halvan av inkomstfördelningen. Män och personer med svensk bakgrund var klart överrepresenterade bland de som tog ut allmän pension vid 61 år.

Vi kan ändå konstatera att de förväntade effekterna av åldershöjningen påverkas av att personer som tidigare tog ut allmän pension vid 61 år oftare tillhörde en socioekonomiskt svagare grupp. Det innebär till exempel att effekten av höjningen på de totala förvärvsinkomsterna bland 61-åringar kan bli lägre än om det hade varit främst höginkomsttagare som tidigare gick i pension vid 61 år.

Vad vi menar med att ta ut allmän pension

Många som tar ut pension vid 61 år fortsätter att arbeta. Vi definierar pensionärer som personer som har tagit ut minst en tolfedel av ett inkomstbasbelopp per månad i allmän pension. Anledningen till att vi använder en undre gräns är att vissa personer börjar ta ut en liten del av sin premiepension så fort det är möjligt. I den här rapporten är vi inte särskilt intresserade av hur åldershöjningen påverkar dessa personer. Men i vår månadsdata kan vi inte se vilken del eller hur stor andel av den allmänna pensionen en person tar ut. Därför har vi valt ett inkomstbasbelopp som gräns för att räknas som pensionär. Vi använder denna definition i alla analyser om allmän pension baserad på månadsdata.

2.1 Det var vanligt att ha förvärvsinkomster även efter pensionsuttag

De flesta som började ta ut pension vid 61 år fortsatte att ha förvärvsinkomster även efter att de har börjat ta ut pension. Bland de som är

födda 1958 och som tog ut allmän pension under 2019 hade 42 procent förvärvsinkomster som var högre än ett inkomstbasbelopp under 2020. Bland män var andelen lite högre än bland kvinnor. 44 procent av männen hade förvärvsinkomster året efter, men bara 39 procent av kvinnorna. Andelen med någon förvärvsinkomst var 57 procent, alltså om vi inte tar hänsyn till storleken på förvärvsinkomsterna. Bilden förändras inte om vi enbart begränsar undersökningen till de som är födda tidigt på året.

Det var vanligt att fortsätta att förvärvsarbeta bland både företagare och bland anställda. Bland de företagare som började ta ut pension vid 61 år under 2019 hade 53 procent en förvärvsinkomst på minst ett inkomstbasbelopp under 2020. Motsvarande siffra bland anställda är 52 procent.

2.2 Kvinnor, högutbildade, änkor och utrikesfödda tog mer sällan ut tidig pension redan vid 61 års åldern

Bland de personer som fyllde 61 år under 2019 var det 11,3 procent som tog ut allmän pension under det år som de var 61. De tillhör den sista årskullen som hade möjlighet att ta ut pension vid så låg ålder. Därför bedömer vi att åldershöjningen har påverkat ungefär var tionde svensk, på så sätt att de inte längre kan ta ut allmän pension vid den tidpunkt de skulle ha kunnat välja enligt tidigare regler.

Det var vanligare att börja ta ut allmän pension i 61-årsåldern bland män än bland kvinnor födda 1958. Bland män började 12,5 procent att ta ut allmän pension vid 61 års ålder, jämfört med 10,1 procent bland kvinnor (figur 1). Därför var det en större andel män än kvinnor i gruppen som tog ut pension vid 61 års ålder – 55,7 procent var män och 44,3 procent var kvinnor. Skillnaden mellan män och kvinnor var ännu större bland personer som tog ut pension inom de två första månaderna efter att de fyllde 61 år, alltså mer eller mindre så fort som möjligt (tabell B13).

Tidigare studier om tidpunkten för pensionering tyder på att kvinnor brukar gå i pension tidigare än män.²³ Det är därför värt att notera att detta inte verkar stämma för de som tog ut pension så snart som det var möjligt, det vill säga vid 61 år. Vårt resultat om tidigt uttag av pension ligger i linje med resultat från en tidigare undersökning om definitiva utträden från arbetsmarknaden. Även den undersökningen visar att det just vid 61 år oftare var män som lämnar arbetsmarknaden än kvinnor.²⁴

Även andra demografiska faktorer är viktiga. Utrikes födda tog ut allmän pension vid 61 år i betydligt lägre utsträckning än inrikes födda –7,4 jämfört med 12,3 procent. Även detta ligger i linje med tidigare studier som visar att utlandsfödda oftare går i pension sent.²⁵

Det var också mindre vanligt att ta ut allmän pension vid 61 år bland personer som var änka eller änkling och vanligare bland gifta. Att gifta brukar gå i pension tidigare har vi sett i tidigare studier.²⁶ Det kan hänga samman med att personer pensionerar sig samtidigt som sin partner. Det gäller oftast kvinnor som är yngre än sin partner, men som väljer att gå i pension samtidigt som partnern. Vi ser stöd för detta när vi tittar på könsuppdelade resultat. Andelen bland gifta kvinnor som tog ut pension vid 61 år är högre än bland kvinnor utan partner. Vi ser inte samma mönster bland män (figur B1). Gifta kvinnor som tog ut pension vid 61 år slutade också arbeta helt i större utsträckning än gifta män. Runt 64 procent av gifta kvinnor men bara 51 procent av gifta män slutade arbeta efter de tog ut pension vid 61 år.

Det var mindre vanligt att ta ut pension vid 61 år bland personer med eftergymnasial utbildning (figur 1). Även tidigare studier ser ett starkt samband mellan högre utbildning och senare pensionering.²⁷

---

²³ ISF, *Tidig och sen pensionering*. Rapport 2020:7; König S., Career histories as determinants of gendered retirement timing in the Danish and Swedish pension systems. *European Journal of Ageing* 2017;14:397–406.

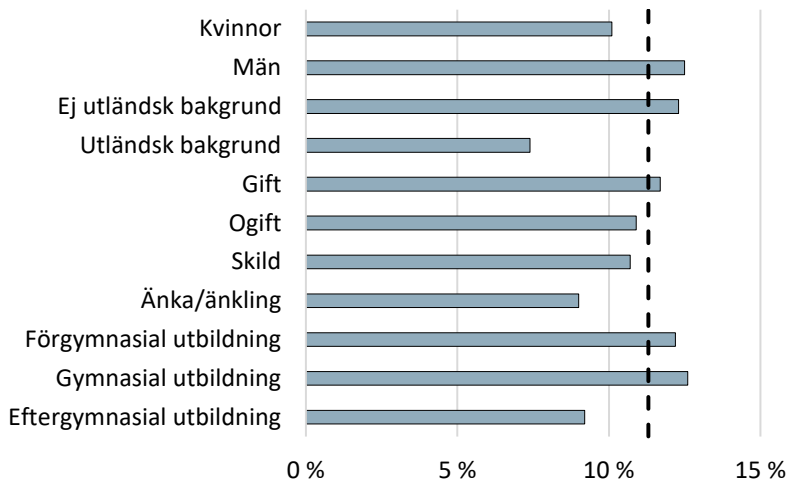
²⁴ ISF, *Tidigt utträde från arbetslivet bland kvinnor och män*. Rapport 2018:10.

²⁵ ISF Rapport 2020:7.

²⁶ ISF Rapport 2020:7.

²⁷ ISF Rapport 2020:7 och 2018:10.

Figur 1 Andel av olika demografiska grupper som gick i pension vid 61 års ålder, årskull 1958

Anm.: Den svart streckade linjen visar den genomsnittliga andelen som gick i pension vid 61 års ålder för hela årskullen.

Det är troligt att det finns olika typer av drivkrafter som gör att en person tog ut allmän pension redan vid 61 år. Vi har undersökt det genom att gruppera personer efter vilken tidpunkt som de har valt för att ta ut allmän pension för första gången. Sammansättningen av personer i dessa grupper presenterar vi i bilagan i tabell B13.

I korthet kan vi konstatera att gruppen som tog ut pension redan den första eller andra månaden som det var möjligt inte skiljer sig särskilt mycket från gruppen som består av alla personer som började ta ut pension vid 61 år när det gäller demografiska faktorer. Däremot kan vi se vissa skillnader mellan de som började ta ut allmän pension vid 61 år och de som började vid 62 år. Båda grupperna tog i någon mening ut pension tidigt. Men de som började vid 62 år väntade med att ta ut allmän pension i minst ett år efter första möjliga tillfälle. Det är bara gruppen som började att ta ut pension vid 61 år som skulle ha påverkats av åldershöjningen om den skulle ha genomförts ett år tidigare.

Könsfördelningen är nästan helt jämn bland de som började ta ut allmän pension vid 62 år (tabell B13). Personer som tog ut pension

vid 62 år liknar alltså totalpopulationen när det gäller könsfördelningen. När det gäller civilstånd var gruppen som började ta ut allmän pension vid 61 år mer lik hela populationen än de som började ta ut vid 62 år. Skillnaderna är inte särskilt betydande, men det är värt att notera att det kan vara delvis olika grupper som tog ut tidig pension.

2.3 Tidig pension vanligare bland de med svagare ställning på arbetsmarknaden och lägre inkomst

De som tog ut allmän pension vid 61 års ålder skiljde sig också från övriga när det gäller sysselsättning, försörjningssituation och inkomstnivå. Företagare, arbetslösa och personer med lågkvalificerade yrken och låga förvärvsinkomster tog oftare ut pension vid 61 år än andra.

De flesta av de som började ta ut allmän pension vid 61 år hade förvärvsinkomst som största inkomstkälla, ungefär 77 procent. Siffran skiljer sig mycket lite från övriga personer i årskullen – 79,2 procent (tabell 1).

Däremot var det klart vanligare bland de som tog ut allmän pension vid 61 år att ha tjänstepension som största inkomstkälla än bland andra. Det var också ungefär dubbelt så vanligt att dessa hade någon form av arbetsstöd, det vill säga ersättning från A-kassa eller aktivitetsstöd från Försäkringskassan.

Det var mindre vanligt att de som tog ut allmän pension vid 61 år hade sjukersättning som största inkomstkälla än det är bland övriga i årskullen. Det kan delvis bero på att många av dessa personer har en relativt låg allmän pension och inte hade råd att börja ta ut allmän pension tidigt. Det kan även bero på att dessa personer väntade med att ta ut allmän pension fram tills de inte kan få sjukersättning längre, det vill säga 65 års ålder. Andelen med sjukersättning som huvudsaklig inkomstkälla är ungefär 3 procent bland de som tog ut allmän pension vid 61, jämfört med 10 procent bland övriga.

Det var mindre vanligt att de som tog ut allmän pension vid 61 år hade ekonomiskt bistånd som största inkomstkälla än det är bland övriga i årskullen. Andelen med ekonomiskt bistånd som huvudsaklig

inkomstkälla är ungefär 0,8 procent bland de som tog ut allmän pension vid 61, jämfört med 2,1 procent bland övriga.

Tabell 1 Största inkomstkälla vid 60 års ålder i procent, indelat efter ålder vid första pensionsuttag

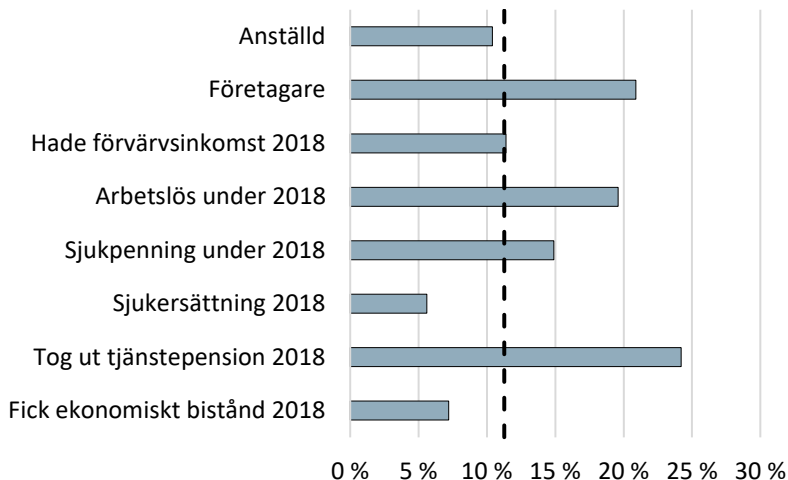
<i>Inkomstkälla</i>	<i>Alla</i>	<i>Pension vid 61 år</i>	<i>Pension från 62 år</i>
Förvärvsinkomst	79,0	77,1	79,2
Sjukinkomst	2,3	3,1	2,2
Arbetsstöd (A-kassa eller aktivitetsstöd)	2,8	5,0	2,5
Sjukersättning	9,1	3,0	9,9
Ekonomiskt bistånd	1,9	0,8	2,1
Tjänstepension	1,9	6,6	1,3
Saknar inkomst	3,0	4,2	2,9
Antal observationer	113 203	12 763	100 440

Anm.: Tabellen uppdelat på kön är i bilagan tabell B5 och tabell B6.

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Andelen som tog ut pension vid 61 år är olika inom olika grupper med inkomster från olika specifika inkomstkällor (figur 2).

Figur 2 Andel som tagit ut allmän pension vid 61 år, årskull 1958

Anm.: Att ha en inkomst från en viss källa är definierat som att ha en inkomst som överstiger noll kronor från den källan. Figuren uppdelat på kön är i bilagan (figur B3). Den svart streckade linjen visar den genomsnittliga andelen som gick i pension vid 61 års ålder för hela årskullen.

2.3.1 Företagare tog oftare ut allmän pension vid 61 års ålder

Företagare tillhör de grupper där det var vanligast att börja ta ut allmän pension vid 61 års ålder (figur 2). Bland dem var det runt 20 procent som började ta ut allmän pension vid 61, jämfört med 11,3 procent i hela årskullen. De är framför allt överrepresenterade bland de som tog ut pension direkt så snart som det var möjligt (tabell B14). Resultatet är något förvånande. I tidigare studier har egenföretagare ofta arbetat längre än andra och varit överrepresenterade i gruppen som fortsätter arbeta även efter 65 år.²⁸

Vi ser inte samma överrepresentation av företagare bland personer som tog ut pension vid 62 år. Det kan tyda på att vissa företagare valde att ta ut pension så tidig som möjligt, antingen för att förbättra sin ekonomi, för att arbeta mindre eller för att lämna arbetsmarknaden

²⁸ ISF Rapport 2020:7.

helt. Det kan hänga samman med att företagare i större utsträckning kan bestämma över sin egen arbetstid, både när det gäller hur mycket de arbetar och när. Men företagare är en mycket heterogen grupp. En företagare som har mycket låga inkomster från sitt eget företag kan också i högre grad än andra ha valt att ta ut pension vid 61 år. Många företagare kan också sakna eller ha låg tjänstepension. Dessa personer blir därför mer beroende av den allmänna pensionen än de med högre tjänstepension.

Vi har också undersökt hur många som har slutat arbeta året efter att de började att ta ut pension och hur många som fortfarande hade inkomst från förvärvsarbete. De som tar ut pension och samtidigt fortsätter att förvärvsarbeta kallas ofta för ”jobbonärer”. Vi ser att en större andel företagare fortsatte att ha inkomst från förvärvsarbete året efter pensionsuttaget (58 procent) jämfört med anställda (45 procent). Företagare som började ta ut pension vid 61 år var alltså oftare jobbonärer i jämförelse med anställda (figur B4).

2.3.2 Vanligare bland arbetslösa och personer med sjukpenning att ta ut allmän pension vid 61 år

Personer som tog ut pension vid 61 år var också oftare arbetslösa någon gång under året innan de fyllde 61 år än andra. Bland de som var arbetslösa året före var det runt 20 procent som tog ut pension vid 61 år (figur 2). Det kan bero på att deras dagar med arbetslöshetsersättning hade tagit slut och att de då valde att pensionera sig.

Däremot hade personer som tog ut pension vid 61 år mer sällan ekonomiskt bistånd året innan de fyller 61 år än andra. Det beror troligen på att de med sämst ekonomi har för låg allmän pension för att ha råd att leva på den.

Det var också vanligare att personer som tog ut sjukpenning någon gång i 60-årsåldern började ta ut pension vid 61 år. För att få sjukpenning krävs i allmänhet en förvärvsinkomst. Men en person som får sjukpenning har på grund av sjukdom varit borta från arbetet i en period som överstiger två veckor. De första två veckorna får anställda i stället sjuklön från sin arbetsgivare. Dessutom krävs i allmänhet också ett läkarintyg. Att en person får sjukpenning är därför en indikation på att personen haft en någorlunda allvarlig

sjukdomsperiod. Sjuklighet kan med andra ord vara en faktor som spelar in i pensionsbeslutet.

Det var däremot färre, runt 6 procent, som tog ut pension vid 61 år bland de som har haft *sjukersättning* året innan än bland övriga. Samtidigt verkar en stor del av de som ändå tar ut pension vid 61 år i gruppen, runt 80 procent, sluta arbeta helt (figur B4). Många som har sjukersättning försörjer sig genom ersättningen fram till åldern för garantipension då sjukersättning slutar betalas ut. Det förklarar att det är få i den gruppen som började ta ut pension redan vid 61 år. Bland de som ändå gör det kan det bland annat handla sig om personer som har partiell sjukersättning som arbetar deltid eller försörjer sig enbart genom partiell sjukersättning. För den gruppen kan det ha varit en möjlighet att börja ta ut pension vid 61 år för att sluta arbeta helt eller för att höja sina inkomster under den tiden.

De som tog ut pension vid 61 års ålder hade ungefär dubbelt så många dagar i arbetslöshet det år som de fyllde 60 år än övriga, 16 respektive 8 dagar i genomsnitt. Skillnaden beror främst på att de som tog ut tidig pension oftare var arbetslösa än övriga. Bland de arbetslösa varade arbetslösheten däremot ungefär lika länge (tabell 2).

Resultaten tyder på att vissa har valt att ta ut allmän pension vid 61 år delvis på grund av att de har svårt att få ett arbete. Tidigare studier visar också att äldre arbetslösa har lägre sannolikhet att återgå till arbete än yngre.²⁹ Äldre som blir arbetslösa blir det med andra ord i genomsnitt under längre perioder. Det är därför sannolikt att äldre som blir arbetslösa ofta behöver ta ut alla sina dagar med arbetslöshetsersättning. De kan sedan välja att ta ut sin pension om de har uppnått pensionsåldern. Vi ser även att majoriteten (79 procent) av personer som var arbetslösa och började ta ut pension vid 61 år inte hade några inkomster från förvärvsarbete året efter (figur B4). Det betyder att de slutade arbeta helt i stor utsträckning.

---

²⁹ Arbetsförmedlingen, *Äldres arbetsmarknadssituation*. Diarienummer: Af-2018/0017 7933, 2018.

Tabell 2   Antal dagar i arbetslöshet och med sjukpenning bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare

	<i>Alla</i>	<i>Pension vid 61 år</i>	<i>Pension från 62 år</i>
Dagar i arbetslöshet	9	16	8
Dagar med sjukpenning	16	22	16
Antal observationer	113 203	12 763	100 440

Anm.: 62– inkluderar personer som vid undersökningens tidpunkt ännu inte börjat ta ut allmän pension. Tabellen uppdelat på kön är i bilagan (tabell B11 och tabell B12).

Personer som började ta ut pension vid 62 år hade i genomsnitt ungefär lika många arbetslöshetsdagar som de som väntade med att ta ut pension (tabell 2). Det tyder på att personer som har en svag anknytning till arbetsmarknaden men tog ut pension tidigt ofta gör det så snart som de kunde, det vill säga vid 61.

Mönstret är liknande men mindre tydligt när det gäller antalet dagar med sjukpenning. De personer som tog ut allmän pension vid 61 år hade i genomsnitt ungefär 40 procent fler sjukpenningdagar än övriga. Men när det gäller antalet dagar med sjukpenning hade även personer som tog ut allmän pension vid 62 år i genomsnitt fler sjukpenningdagar än övriga. I motsats till antalet arbetslöshetsdagar skiljer sig alltså grupperna som tog ut pension vid 61 år respektive 62 år inte så mycket åt (tabell 2). Antalet dagar med sjukpenning tycks med andra ord hänga samman med att ta ut pension tidigt, men inte med att ta ut pension vid första möjliga tillfälle.

Vi ser även att andelen som fortsatte att ha inkomster från förvärvsarbete året efter de tog ut pension vid 61 år är högre (40 procent) bland personer som haft sjukpenning innan de tog ut pension i än bland personer som var arbetslösa innan de tog ut pension (21 procent) (figur B4). Men ändå är det 60 procent som slutade arbeta helt.

2.3.3 Personer som hade börjat ta ut tjänstepension tog oftare ut allmän pension vid 61 år än andra

Personer som tog ut tjänstepension redan i 60-årsåldern tog oftare ut allmän pension vid 61 år än andra. Resultatet är väntat, eftersom det troligen är en del av samma pensioneringsstrategi att ta ut både tjänstepension och allmän pension. Den som vill arbeta mindre eller sluta arbeta helt så tidigt som möjligt tar troligen ut både allmän pension och tjänstepension tidigt. Vi ser att runt 70 procent av de personer som tog ut tjänstepension året innan de tog ut allmän pension vid 61 år slutade arbeta helt (figur B4).

Vi ser samma mönster för män och kvinnor. Men andelen som tog ut pension vid 61 år bland personer som tog ut tjänstepension är ännu högre bland män än bland kvinnor (figur B3).

Personer som tog ut allmän pension redan vid 61 år hade också i genomsnitt en relativt hög andel av sin inkomst från tjänstepension redan när de var 60 år – ungefär 8 procent. Bland de som tog ut allmän pension inom två månader från att de fyllde 61 år är motsvarande siffra 10 procent. Det kan jämföras med 2 procent bland övriga, och 3 procent bland de som började ta ut allmän pension vid 62 år (tabell 3, se även tabell B14). De som tog ut allmän pension vid 61 år försörjde sig alltså i större utsträckning genom pension redan tidigare, med hjälp av tjänstepension. Men mönstret kan också orsakas av att pensionering skulle ha kunnat vara vanligare vid 61 års ålder bland personer med mycket höga tjänstepensioner än för de som har lägre tjänstepensioner.

Tabell 3 Tjänstepension vid 60 års ålder, andel som tar ut och andel av den totala inkomsten

	<i>Alla</i>	<i>61 inom 2 månader</i>	<i>61</i>	<i>62</i>	<i>62–</i>
Andel tjänstepension av total inkomst	2,7	10,4	7,9	2,7	2,1
Tar ut tjänstepension	6,4	16,8	13,6	6,3	5,4
Antal observationer	113 203	7 492	12 763	9 389	100 440

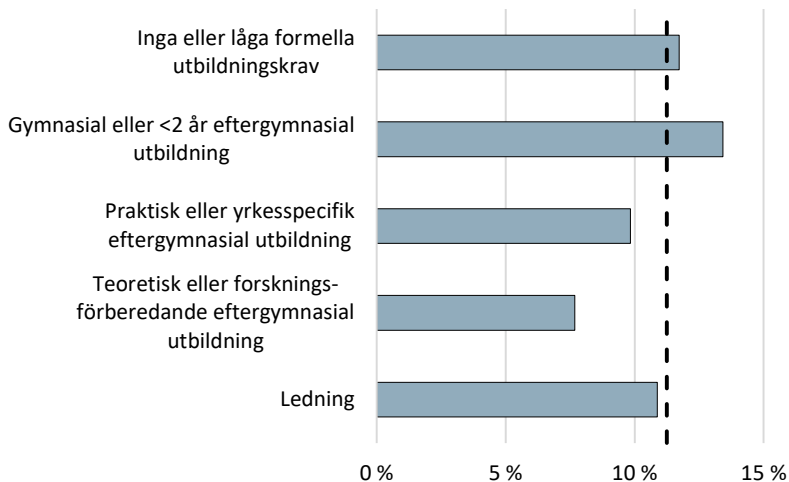
Anm.: Tabellen uppdelat på män och kvinnor är i bilagan (tabell B7 och tabell B8).

2.3.4 Vanligare i mindre kvalificerade yrken att ta ut allmän pension vid 61 års ålder

Andelen som tog ut allmän pension vid 61 års ålder var högst bland de med yrken som kräver gymnasiekompetens eller högst ytterligare två års utbildning. Bland dem började 13,4 procent ta ut allmän pension vid 61 år. Bland de med yrken som kräver teoretisk eller forskarförberedande eftergymnasial utbildning var det ungefär hälften så många som började ta ut allmän pension vid 61 år (7,7 procent).

Mönstret skiljer sig inte mellan män och kvinnor. Men det var något vanligare bland män som arbetar inom ledning att ta ut pension vid 61 år i jämförelse med kvinnor inom samma område (figur B5).

Figur 3 Andel som börjar ta ut allmän pension vid 61 år i yrken med olika kvalificeringsgrad

Anm.: Figuren uppdelad på män och kvinnor är i bilagan (figur B5). Den svarta streckade linjen visar den genomsnittliga andelen som gick i pension vid 61 års ålder för hela årskullen.

Bilden bekräftas även när vi ser till de yrkeskategorier där det var mest respektive minst vanligt att ta ut allmän pension vid 61 år (figur B7). Bland de yrkeskategorier där flest började ta ut pension vid 61 år dominerar arbetaryrken, men även personer i vissa ledningsyrken. Det visar på att det var en heterogen grupp som tog ut pension vid 61 år. Längst ner på listan hamnade framför allt yrken med krav på högskolekompetens eller fördjupad högskolekompetens. Även där fanns vissa chefskategorier representerade.

2.3.5 De som tog ut allmän pension vid 61 år hade lägre inkomster än övriga

De som tog ut allmän pension redan vid 61 år hade lägre genomsnittsinkomst (förvärvsinkomst och transfereringar) än övriga året innan de fyllde 61 år – 317 600 kronor jämfört med 376 600 kronor. Det betyder att deras inkomster var ungefär 16 procent lägre än den genomsnittliga inkomsten bland de som väntade med att ta ut pension (tabell 4). Gruppen som började ta ut allmän pension inom två

månader efter att de fyllde 61 år hade ännu lägre inkomst – 291 800 kronor i genomsnitt (tabell B14).

Bilden är liknande när vi bara ser till förvärvsinkomsten. De som tog ut pension vid 61 år hade ungefär 20 procent lägre förvärvsinkomst det år som de fyllde 60 år än övriga – 268 200 kronor jämfört med 336 200 kronor (tabell 4).

Tabell 4 Inkomst bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare

Inkomster	Alla (61+)	61	62–
Totalinkomst (snitt)	369 964	317 618	376 615
Förvärvsink (snitt)	328 515	268 162	336 184
Antal	113 203	12 763	100 440

Anm.: 62– inkluderar personer som vid undersökningens tidpunkt ännu inte börjat ta ut allmän pension. Tabellen uppdelat på kön är i bilagan (tabell B9 och tabell B10).

Vi har också undersökt andelen som tog ut allmän pension vid 61 år inom olika inkomstskikt. Det har vi gjort genom att dela in hela årskullen född 1958 i tio lika stora grupper (deciler), beroende på storleken på deras disponibla inkomst 2018. Disponibel inkomst omfattar alla inkomster och ersättningar. Även kapitalvinst och kapitalförlust från till exempel aktier och fastighet ingår. Disponibel inkomst kan därför även vara negativ. Det är därför snarare ett mått på vad personer har råd med och återspeglar inte deras förvärvsinkomst.

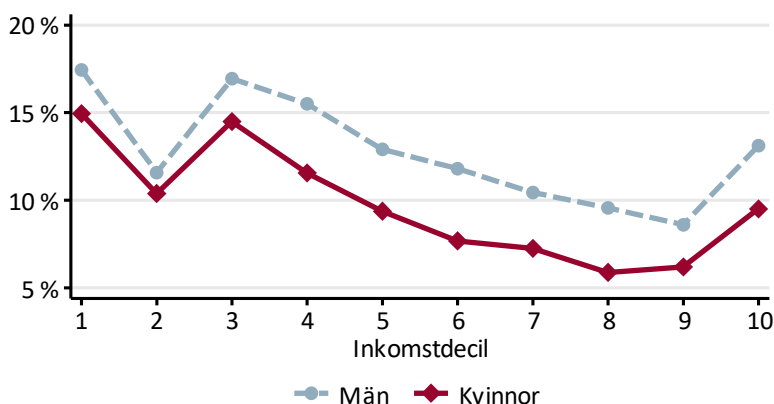
Sambandet mellan disponibel inkomst och tidig pensionering är U-format (figur 4). Att ta ut allmän pension redan vid 61 år är vanligast i den lägsta inkomstdecilen, det vill säga bland den tiondel av befolkningen med allra lägst disponibla inkomster. I den gruppen tog 16,2 procent ut allmän pension vid 61. Den generella trenden är sedan att andelen som tog ut allmän pension vid 61 år minskade med inkomsten. Men det finns två undantag.

Det första undantaget är att decil 2 har lägre andel som tog ut allmän pension än både decil 1 och decil 3. Det beror troligen på två saker. För det första har ungefär hälften av personerna i decil 2 inkomster från sjukersättning. Den som helt lever på full sjukersättning på

garantinivå hamnar i decil 2. Dessa personer har i allmänhet en låg inkomstpension och försörjs via sjukersättningen i ytterligare ett antal år efter 61. För det andra är det troligt att personer som har börjat ta ut pension och som lever på tjänstepension eller sparkapital före 61 års ålder hamnar i decil 1. Drygt hälften av de som enbart har inkomst från tjänstepension vid 60 års ålder tillhör decil 1.

Det andra undantaget är att det är fler som tog ut allmän pension vid 61 år i den tiondelen med högst inkomster än det var i decilerna 6–9. Det är möjligt att detta följer av att det var en högre andel personer i den högsta decilen som anser sig ha råd att gå i pension tidigt. Det kan även vara så att personer som ingår i den högsta decilen har valt att sälja aktier eller fastighet för att ha råd att gå i pension.

Figur 4 Andelen som tar ut allmän pension vid 61 år bland personer i olika inkomstdeciler (disponibel inkomst)

Källa: LISA. 113 203 observationer.

När vi i stället använder förvärvsinkomst så ser vi även här den generella trenden att personer med högre inkomster hade lägre sannolikhet att ta ut pension vid 61. Men vi ser inte samma undantag för den tionde decilen. Även personer med lägst (eller noll) förvärvsinkomst året innan de fyller 61 år hade lägre sannolikhet att ta ut pension vid 61 år än andra (figur B6).

2.4 Personer som tog ut pension så snart som möjligt skiljer sig delvis från andra som väljer att ta ut pension tidigt

Ytterligare två saker är värda att nämna om det uttagsmönster som vi ser.

För det första gäller inte alltid samma mönster för de personer som tog ut allmän pension vid 61 år som det generella mönstret för tidigt uttag av pension. Grupperna som tog ut pension vid 61 år och 62 skiljer sig åt på flera punkter. Bland annat har de som tog ut allmän pension vid 61 år en sämre anknytning till arbetsmarknaden (fler arbetslösa) och klart lägre inkomster än de som tog ut allmän pension vid 62 år. De har också mycket oftare redan börjat ta ut tjänstepension innan de fyllde 61 år.

För det andra var det generella mönstret för de som tog ut pension i allmänhet ännu starkare bland de som tog ut pension ”så fort det gick”, det vill säga under de två första månaderna som det var möjligt för dem. Det tycks alltså finnas vissa grupper som har väntat in pensionen och börjat ta ut den omgående så fort de kunde göra det.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att de förväntade effekterna av åldershöjningen påverkas av att en förhållandevis stor andel personer som tidigare tog ut allmän pension vid 61 år tillhörde en socio-ekonomiskt svagare grupp som var oftare arbetslösa. Det innebär till exempel att effekten på de totala förvärvsinkomsterna bland 61-åringar kan bli lägre än annars. Även andelen arbetslösa vid 61 år påverkas om det tidigare var fler arbetslösa som gick över till pension vid 61. Detta är viktigt att komma ihåg när vi i nästa kapitel redovisar åldershöjningens effekt på 61-åringars försörjning.

3 Hur försörjer sig 61-åringar efter åldershöjningen?

I detta kapitel presenterar vi vår analys av hur åldershöjningen av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension tycks ha påverkat försörjningen för den första årskullen som omfattades: de som är födda 1959. I och med höjningen av den lägsta åldern fick den gruppen mindre möjlighet att gå i pension när de fyllde 61 år under 2020 än äldre årskullar. De behövde använda andra lösningar än det allmänna pensionssystemet för att gå pension tidigt.

Studier av liknande regeländringar i andra länder har också visat att effekterna på pensionsuttag kan skilja sig från effekterna på pensionering, det vill säga att personer slutar arbeta.³⁰ Det beror bland annat på att många som tar ut pension också arbetar samtidigt. Att färre tar ut pension leder därför inte automatiskt till högre sysselsättning. Vissa studier har också visat att olika möjligheter att lämna arbetsmarknaden tidigt kan fungera som substitut för varandra.³¹ Att färre tar ut pension skulle därför kunna öka antalet personer som använder andra trygghetssystem, som arbetslöshetsförsäkring eller sjukersättning. Men reglerna för pensionering, socialförsäkringssystem och arbetsmarknad skiljer sig åt mellan länder – ibland ganska kraftigt. Därför är det svårt att stödja sig på observationer från utländska reformer för att uttala sig om svenska förhållanden.

---

³⁰ Lalive R. m.fl., *How social security reform affects retirement and pension claiming*. Working paper 2021.

³¹ Riekhoff A.-J., m.fl., Substitution and spill-overs between early exit pathways in times of extending working lives in Europe. *International Social Security Review* 2020;73:27–50; ISF, *Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering*. Rapport 2014:7; Staubli S. och Zweimüller J., Does raising the early retirement age increase employment of older workers? *Journal of Public Economics* 2013;108:17–32.

Det är också möjligt att höjningen av lägsta åldern ger effekter på de påverkade personernas försörjning även efter det att de fyllt 62 år, trots att reglerna för 62-åringar var likadana som tidigare under hela den period som vi undersöker. Det beror på att det inte är säkert att en person som tidigare skulle ha gått i pension vid 61 år faktiskt väljer att göra det direkt när hen fyller 62 år. Hen kan exempelvis ha fått ett nytt arbete eller förbättrat sin hälsa under det år som gått.

Mot bakgrund av det ovanstående redogör vi i detta kapitel för förändringar i försörjningsmönster bland 61-åringar över tid. På det sättet får vi en bild av vad åldershöjningen kan ha fått för effekter på personer i 61-årsåldern. Men vi har också undersökt hur försörjningsmönstret har ändrats i 62-årsåldern för den första årskullen som påverkades av åldershöjningen. Det innebär att vi har undersökt försörjningsmönstret under 2020, och i den utsträckning vi har data även under 2021, för de som är födda 1959.

Våra resultat tyder på att den totala inkomsten bland 61-åringar har minskat till följd av åldershöjningen. Det beror inte på lägre förvärvsinkomster. Förvärvsarbete bland 61-åringar har ökat något till följd av åldershöjningen, och vi har anledning att tro att det skulle ha ökat ännu mer om inte pandemin slagit till 2020. Inkomster från ersättningar har också ökat, mest till följd av pandemin. Men det är också på grund av att fler är kvar på arbetsmarknaden och inte har möjlighet att ta ut pension. De minskade totala inkomsterna tycks i stället främst följa av att möjligheten att ta ut allmän pension har försvunnit. Det är också en lägre andel 61-åringar som tar ut tjänstepension än tidigare, trots att tjänstepensionen inte omfattades av åldershöjningen.

Så ser vårt datamaterial ut

När vi vill undersöka den totala försörjningssituationen, det vill säga alla inkomster i förhållande till varandra har vi använt LISA-data som innehåller de flesta inkomster. Alla siffror visar därför inkomster under ett visst inkomstår. När vi pratar om inkomster för 61-åringar menar vi inkomster som personer har det år de fyller 61 år. Personer som är födda sent på året har därför varit 60 år under största delen av året. Siffrorna som vi redovisar på detta sätt är därför delårseffekter. Ibland har vi även valt att undersöka enbart personer födda i januari för att få en mer korrekt siffra över inkomstfördelningen just när personerna var 61 år. Nackdelen är att personer födda i januari inte representerar hela populationen. En annan nackdel är att de är mycket färre personer än hela populationen. Det leder till att resultaten blir skakiga, särskild om det handlar sig om en inkomstkälla som få personer har.

3.1 Försörjning

Andelen av 61-åringars inkomst som kommer från ålderspension har minskat kraftigt till följd av åldershöjningen. Det är en väntad utveckling. Höjningen verkar ha ökat andelen av inkomsterna som kommer från förvärvsarbete bland 61-åringar. Samtidigt tycks den genomsnittliga totala inkomsten för 61-åringar ha minskat.

3.1.1 Förändringar i försörjningssituationen är små bland 61-åringar före och efter åldershöjningen

Den genomsnittliga andelen av 61-åringars inkomst som kommer från någon form av ålderspension minskade kraftigt under 2020. Åren före åldershöjningen låg andelen på runt 8 procent. Första året efter höjningen halverades den till knappt 4 procent. Den återstående andelen var i princip enbart tjänstepension. Det är troligt att förändringen huvudsakligen är orsakad av åldershöjningen.

Bland 62-åringar ökade andelen av inkomsten som kom från ålderspension i stället från 13 procent de två åren före åldershöjningen till

Hur försörjer sig 61-åringar efter åldershöjningen?

15 procent under 2020. Ökningen beror troligen på att andra inkomster minskade, och möjligen också på att gruppen ökade sitt pensionsuttag, till följd av pandemin. Men hos 61-åringar ser vi alltså motsatt utveckling (tabell 5).

Under 2020 ökade i stället framför allt andelen av inkomsten som kommer från förvärvsarbete bland 61-åringar, från ungefär 70 procent under åren före åldershöjningen till 71 procent under 2020. Förändringen är mindre än förändringen av pensionsinkomstens andel. Men det är en utveckling som går i motsatt riktning jämfört med både 60- och 62-åringars försörjningsmönster. Om åldershöjningen inte skulle ha genomförts är det troligt att andelen förvärvsinkomst också skulle ha minskat för 61-åringar. Därför kan vi anta att effekten av höjningen för 61-åringar troligen är större än den ökning som vi ser.

Tabell 5 Inkomstandelar för personer i olika åldrar, åren 2018–2020. Enbart personer födda i januari

	60	61	62	Total
<i>2018</i>				
Förvärvsinkomst	73,6	69,1	63,5	68,8
Studier, utbildning och vård	2,4	2,2	2,2	2,3
Sjukinkomst	3,0	3,2	3,0	3,1
Inkomst från arbetslöshet	1,4	1,1	1,3	1,3
Ålderspension	3,1	7,6	13,1	7,9
Sjukersättning	10,0	10,9	11,6	10,8
Ekonomiskt bistånd	3,4	3,4	2,9	3,2
<i>2019</i>				
Förvärvsinkomst	73,5	69,1	63,9	68,9
Studier, utbildning och vård	2,3	2,2	2,0	2,2
Sjukinkomst	3,3	2,8	3,1	3,1
Inkomst från arbetslöshet	1,6	1,4	1,4	1,5
Ålderspension	2,8	8,4	13,1	8,1
Sjukersättning	9,6	10,0	10,9	10,2
Ekonomiskt bistånd	3,3	3,2	3,2	3,3
<i>2020</i>				
Förvärvsinkomst	71,0	70,8	62,7	68,2
Studier, utbildning och vård	3,3	2,9	2,3	2,8
Sjukinkomst	3,1	3,3	2,8	3,1
Inkomst från arbetslöshet	2,3	2,1	1,7	2,0
Ålderspension	2,7	3,8	14,6	7,0
Sjukersättning	9,7	9,7	10,1	9,8
Ekonomiskt bistånd	4,3	3,5	3,3	3,7

Anm.: Ålderspension innehåller statlig pension, tjänstepension och privat pension.

Källa: LISA. Tabellen uppdelat på kön är i bilagan (tabell B3 och tabell B4).

Andelen av inkomsterna som kommer från a-kassa bland 61-åringar har också ökat under 2020. Men här ser vi en liknande ökning även i

andra årskullar. Utvecklingen ser generellt sett likartad ut för kvinnor och män (tabell B3 och tabell B4).

3.1.2 Totala inkomster vid 61 år har minskat till följd av åldershöjningen

Åldershöjningen ser ut att ha minskat 61-åringars totala inkomst under 2020. Med total inkomst menar vi här summan av förvärvs-inkomst och transfereringar, det vill säga pensioner och annan ersättning från socialförsäkringen och andra trygghetssystem. Men det är viktigt att komma ihåg att minskningen åtminstone delvis beror på att 61-åringar skjuter upp att ta ut allmän pension. Det innebär att deras pension blir högre när de väl tar ut den.

Det finns flera anledningar till att åldershöjningen kan ändra de totala inkomsterna. De två mest uppenbara är att inkomsterna kan minska till följd av att personer inte tar ut allmän pension längre, och att de kan öka om dessa personer väljer att arbeta vidare med högre inkomst än de skulle ha gjort annars.

Så läser du figurerna om ålder, år och/eller årskull

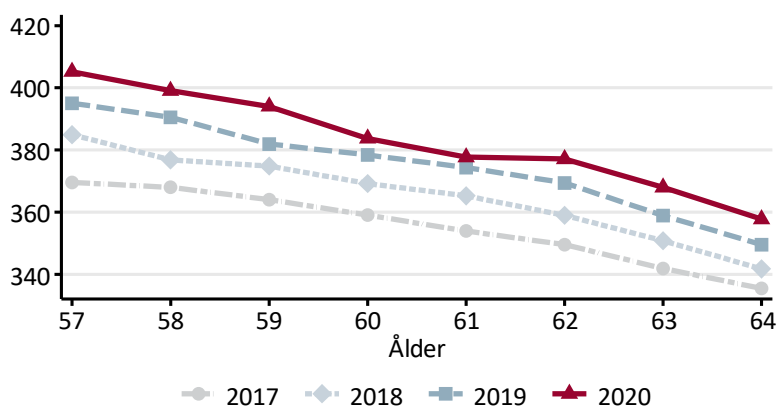
Vi redovisar flera figurer med ålder på den horisontella axeln. I dem visar vi separata grafer antingen för olika kalenderår (figurer baserade på årsdata från LISA) eller årskullar (figurer baserade på månadsdata från AGI).

Det kan vara bra att komma ihåg att det är svårt att se skillnader mellan kalenderår i figurer där graferna visar årskullar. Personer som tillhör olika årskullar har ju olika ålder under samma kalenderår. På samma sätt kan det vara svårt att se skillnader mellan årskullar när graferna är uppdelade efter kalenderår.

År 2020 respektive årskullen född 1959 är rödfärgade i samtliga figurer. Det är året då åldershöjningen genomfördes respektive den första årskullen som åldershöjningen påverkade. En effekt av åldershöjningen bör därför synas genom att de röda graferna på ett eller annat sätt avviker från tidigare mönster vid 61 års ålder.

Den genomsnittliga inkomsten för personer i olika ålder ökade i ganska jämn takt under åren 2017–2020 i alla åldrar. Inkomsterna ökade alltså även under pandemiåret 2020. Men det finns två undantag. Det första är att årskullen som föddes 1960 under samtliga år har lägre inkomster än vad som är förväntat utifrån övriga årskullars inkomster. Det är av mindre vikt för våra slutsatser. Det andra undantaget är mer intressant. År 2020 ökade den genomsnittliga inkomsten för personer i 61-årsåldern i mycket mindre utsträckning än för övriga åldersgrupper. Totalt verkar alltså åldershöjningen ha fått effekten att 61-åringar får lägre inkomster än de skulle haft utan den (figur 5).

Figur 5 Totala inkomster i tusentals kronor i olika åldrar

Anm.: Årskullen som föddes 1960 ser ut att ha relativt sett lägre inkomster än andra årskullar när de var i samma ålder. Det rör sig alltså om de personer som var 60 år 2020, 59 år 2019 och så vidare. Det gör det lite svårare att se åldershöjningens effekter på den påverkade årskullen, de som är födda 1959.

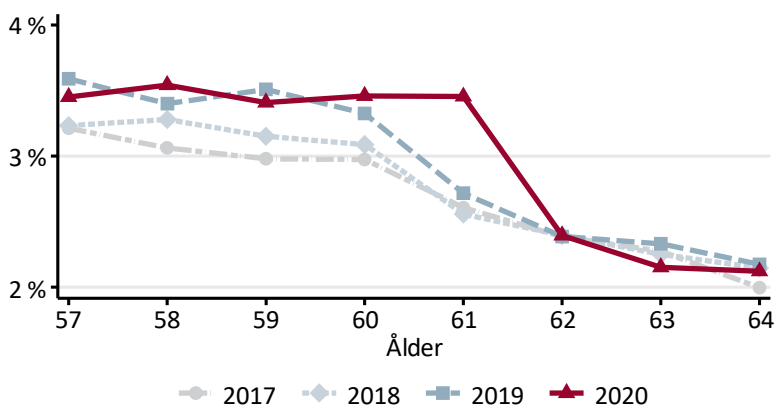
Källa: LISA. Helårsdata. 3 682 489 observationer.

En delförklaring till att åldershöjningen har minskat inkomsterna är att 61-åringar till viss del tidigare tog ut delar av sin pension samtidigt som de fortsatte att arbeta. Under 2020 försvann den möjligheten att dryga ut sin förvärvsinkomst för denna åldersgrupp.

En annan delförklaring är att det var vanligare bland 61-åringar 2020 att inte ha några registrerade inkomster alls än bland 61-åringar före

åldershöjningen. Då hade personer utan andra registrerade inkomster möjlighet att ta ut allmän pension. Det hängde samman med att andelen utan registrerade inkomster minskade vid 61-års ålder. Efter åldershöjningen ser vi att andelen 61-åringar utan registrerad inkomst ligger på samma nivå som för 60-åringar (figur 6).

Figur 6 Andel av befolkningen i olika åldrar som inte har någon registrerad inkomst, 2017–2020

Källa: LISA. Helårsdata. 3 682 489 observationer.

Vi ser bara en mycket liten ökning för årskullen som föddes 1959 mellan 2019 och 2020 i andelen som inte har några registrerade inkomster. I den mån personer lämnar sin tidigare försörjning vid 61 år även 2020, verkar de alltså ha inkomster från någon annan registrerad källa. Det kan till exempel hända att de tar ut tjänstepension.

3.2 Ålderspension

Ålderspensionen består huvudsakligen av två delar: allmän pension och tjänstepension. Resultaten visar att 61-åringar inte längre tar ut allmän pension. Det är en närmast självklar följd av åldershöjningen. Det är också färre som tar ut tjänstepension vid 61 år efter åldershöjningen, men de som tar ut tjänstepension tar ut högre belopp.

3.2.1 61-åringar tar inte längre ut allmän pension efter åldershöjningen

Efter åldershöjningen kan 61-åringar inte längre ta ut allmän pension. Vi ser detta tydligt i våra resultat. Årskullen 1959 börjar ta ut allmän pension senare. Även efter personer som är födda 1959 fyller 62 år och får börja ta ut pension tar de ut allmän pension i lägre utsträckning. Men skillnaden jämfört med före åldershöjningen är mindre vid 62 år. Åldershöjningen verkar också ha en liten effekt åtminstone fram till 63 års ålder (figur 7).

Vi har använt Skatteverkets månadsdata för att bestämma andelen som har tagit ut pension vid en viss ålder, med en månads precision. Därmed har vi kunnat undersöka hur individer tar ut allmän pension med större precision än i årsdata.

Andelarna som tagit ut allmän pension i olika åldrar är relativt stabila mellan de undersökta årskullarna. Det gäller trots att pensioneringsmönstren förändras över tid.³² Men det förhållandevis stabila mönstret bryts tvärt med de som är födda 1959.

Våra resultat visar att ungefär hälften av de som tog ut allmän pension vid 61 år i årskullen som är födda 1958 började att ta ut pension så fort de kunde. Resten började ta ut allmän pension under året som följde. Totalt började 11,3 procent av personerna i gruppen ta ut allmän pension vid 61. På grund av den höjda åldersgränsen kunde däremot ingen i årskullen som är födda 1959 ta ut allmän pension vid 61. Åldershöjningens effekt är därför tydlig på uttaget av allmän pension.

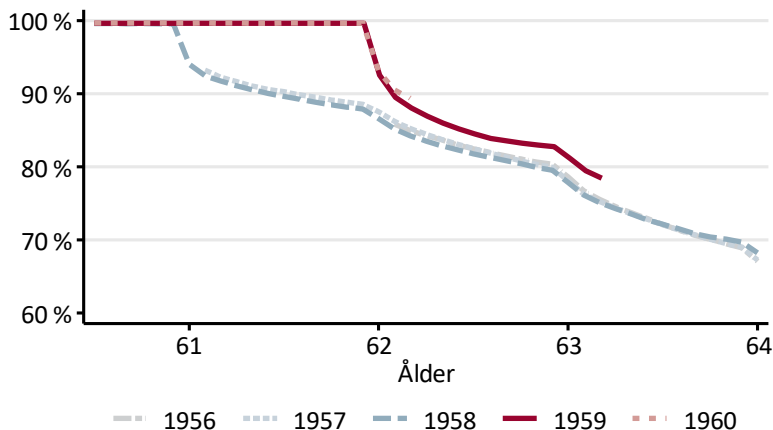
Något mer förvånande är att det fortfarande finns en skillnad mellan årskullarna även under det år de var 62. Då kunde båda grupperna ta ut allmän pension. Skillnaden mellan grupperna har minskat över tid, men det fanns fortfarande en viss skillnad kvar även vid 63 års ålder. Tyvärr saknar vi data för att följa utvecklingen under en längre tid än så (figur 7).

---

³² Pensionsmyndigheten, *Pensionsåldrar och arbetslivets längd*, Svar på regleringsbrevsuppdrag. Dnr VER 2021-194, 2021.

Figur 7 Andel av befolkningen i viss ålder som inte tar ut allmän pension, per årskull

Anm.: Endast personer födda jan–mars. Avgränsningen är gjord för att pandemin ska inträffa vid i stort sett samma ålder för alla personer i samma årskull. En snävare avgränsning än så ger mindre tillförlitliga resultat. Könsuppdelade figurer finns i bilagan (figur B8 och figur B9).

Källa: AGI.

3.2.2 Andelen som tar ut tjänstepension vid 61 år minskar men de tar ut högre belopp

Åldershöjningen verkar ha fått effekten att 61-åringar tar ut tjänstepension i lägre utsträckning än tidigare. Det gäller trots att höjningen formellt inte påverkar 61-åringars möjlighet att ta ut tjänstepension (figur 8).

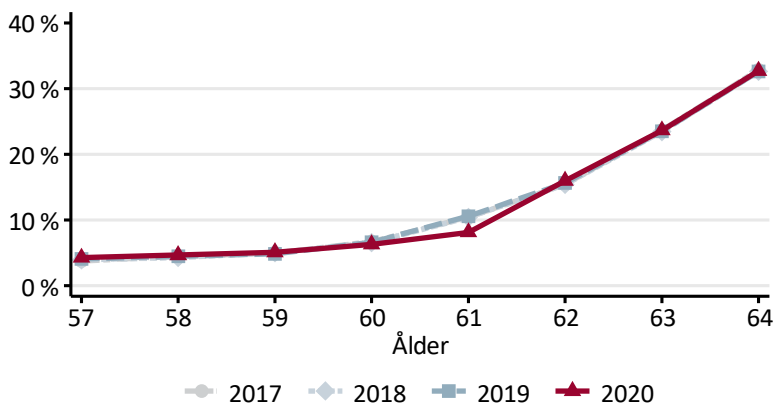
Förändringen av åldersgränserna innebär att personer som är 61 år inte kan ta ut allmän pension. Däremot kan de fortfarande ta ut tjänstepension. Det går att tänka sig att uttagen av tjänstepension skulle öka med åldershöjningen, för att kompensera för att det inte längre är möjligt att ta ut allmän pension. Men tjänstepension tas troligen ofta ut i kombination med allmän pension. Om många väljer att arbeta vidare till följd av åldershöjningen kan vi därför också tänka oss att tjänstepensionsuttagen skulle minska.

Andelen personer i olika åldrar som tar ut tjänstepension har varit stabil under perioden 2017–2020. Andelen ökar med åldern, men har

hållit sig ungefär mellan 4 och 7 procent i åldrarna mellan 57 och 60. Från 61 år och uppåt har andelen sedan ökat i snabbare takt. Men 2020 bröts trenden, och då tog 61-åringar ut tjänstepension i klart lägre utsträckning än tidigare. Vi ser ingen motsvarande minskning för övriga åldersgrupper 2020, vilket tyder på att det rör sig om en effekt av åldershöjningen och inte en pandemieffekt (figur 8).

Notera att vi inte kan säga något om hur de som har påverkats av åldershöjningen tar ut tjänstepension i högre åldrar än just 61. Det beror på att vi inte har data på tjänstepensionsinkomster efter 2020.

Figur 8 Andel som tar ut tjänstepension i olika åldrar, 2017–2020

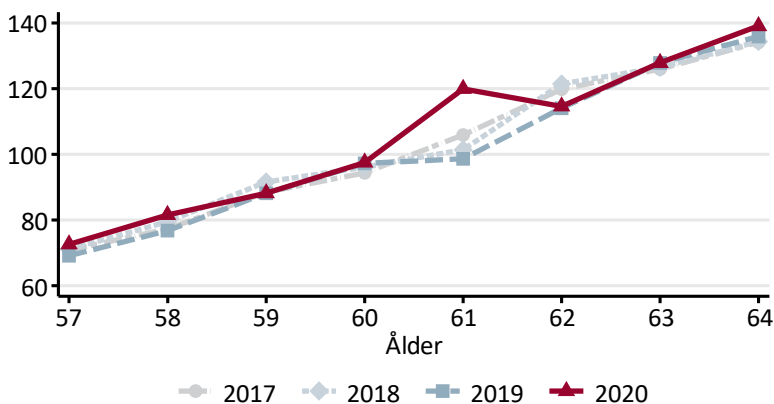
Källa: LISA. Helårsdata. 3 682 489 observationer. Figuren uppdelat på kön är i bilaga figur B14 och figur B15.

De 61-åringar som faktiskt tog ut tjänstepension 2020 sticker också ut när det gäller tjänstepensionens storlek. Den genomsnittliga tjänstepensionen bland de som tog ut tjänstepension var ungefär 20 000 kronor högre för 61-åringar under 2020 än under tidigare år (figur 9). Vi ser samma mönster för män och kvinnor, men mer tydligt bland männen (figur B16 och figur B17).

En förklaring till att de genomsnittliga uttagen blivit högre kan vara att det främst är de med höga tjänstepensioner som fortfarande väljer att ta ut tjänstepension vid 61. Men det kan också bero på att vissa tar

ut en större andel av tjänstepensionen för att ersätta möjligheten att ta ut allmän pension. Det kan de göra genom att till exempel fördela utbetalningarna av tjänstepensionen på en kortare period. Det är svårt att uttala sig om hur viktiga de två delförklaringar är utifrån vår data.

Figur 9 Genomsnittlig tjänstepensionsinkomst i olika åldrar i befolkningen (i 1 000-tals kronor), bland personer som har tjänstepension, 2017–2020

Källa: LISA. Helårsdata. 460 903 observationer. Figuren uppdelat på kön är i bilagan (figur B16 och figur B17).

3.3 Förvärvsarbete

En förhoppning med åldershöjningen var att fler 61-åringar skulle arbeta i stället för att ta ut pension. Våra resultat visar vissa skillnader i den genomsnittliga förvärvsinkomsten bland 61-åringar. Men de resultaten är inte helt tydliga. Vi ser också att 61-åringar fortsätter att arbeta i större utsträckning efter åldershöjningen.

3.3.1 Åldershöjningen har knappt påverkat den genomsnittliga årsinkomsten från förvärvsarbete

Vi ser inga tydliga skillnader mellan 2020 och tidigare år när det gäller andelen som förvärvsarbetar vid 61 års ålder när vi använder

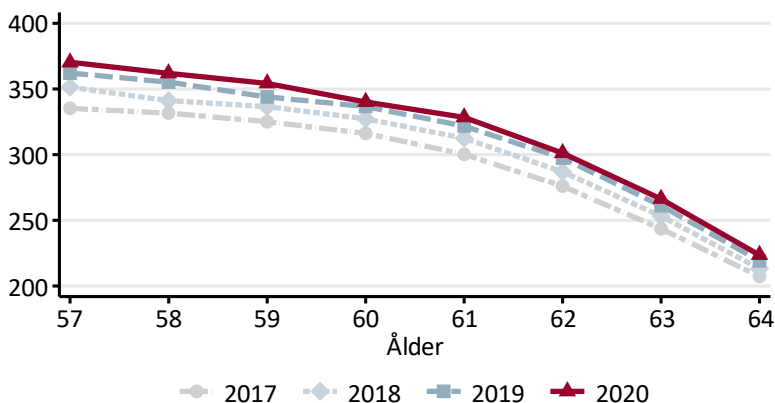
helårsdata för hela årskullen. Vi tolkar resultatet som att åldershöjningens eventuella effekter på förvärvsarbete är för små för att de ska vara tydliga när vi använder aggregerad data för hela årskullarna på helårsbasis.

Vi behöver årsdata för att identifiera om en person har förvärvsarbetat eller inte. Det beror på att förvärvsinkomst från enskilda näringsidkare endast redovisas på årsbasis. Ett problem med helårsdata är att vi inte kan avgöra under vilken del av ett år som en person har haft en förvärvsinkomst. Det kan därför räcka med att en person har arbetat under en månad 2020 för att vi ska registrera hen som förvärvsarbetande. Den som har tagit ut allmän pension och slutat arbeta vid 61 år räknas därför ofta ändå som förvärvsarbetande under det året. Det gör det svårt att se effekter av höjningen på andelen med förvärvsarbete i helårsdata.

Vi har därför valt att använda den genomsnittliga förvärvsinkomsten under året i stället. Fördelen med det måttet är att det åtminstone till viss del också fångar upp *hur mycket* personerna har förvärvsarbetat. De flesta som fyllde 61 år före 2020 hade då möjlighet att gå i pension någon gång under året och därmed ha färre månader med förvärvsinkomst, vilket hänger samman med en lägre helårsinkomst. En nackdel är i stället att måttet påverkas i mindre utsträckning av låginkomsttagare än av höginkomsttagare.

Vi kan inte se någon särskilt tydlig effekt av åldershöjningen när det gäller förvärvsinkomst heller, när vi tittar på hela årskullarna (figur 19). Det är möjligt att förvärvsinkomsten ökat något för 61-åringar, men skillnaden tycks i så fall inte vara särskilt stor. Det ligger då nära till hands att misstänka att det beror på att de som fyller 61 år sent på året faktiskt inte heller före åldershöjningen kunnat ta ut allmän pension under större delen av det år då de fyller 61. Vi har därför också undersökt enbart personer födda i januari. Men inte heller då ser vi några tydliga skillnader under 2020.

Figur 10 Genomsnittlig förvärvsinkomst i olika åldersgrupper 2017–2020

Källa: LISA. Helårsdata. 3 682 489 observationer.

Att vi inte ser någon större skillnad mellan 61-åringar 2020 jämfört med tidigare år kan bero på att de flesta som tog ut pension vid 61 år före 2020 ändå fortsatte att arbeta (se kapitel 2). Resultatet påverkas också av om de som tidigare helt eller delvis slutade arbeta främst var låg- eller höginkomsttagare. Vi vet att personer som tidigare tog ut pension vid 61 år hade lägre inkomster (se kapitel 2). Det innebär att den genomsnittliga förvärvsinkomsten påverkas i mindre grad än om det var höginkomsttagare som tidigare slutade arbeta. Även detta kan alltså förklara varför vi inte ser större skillnader i genomsnittsinkomsten, även om personer faktiskt har ändrat sitt beteende.

3.3.2 Den påverkade årskullen 1959 fortsätter arbeta i större utsträckning än tidigare årskullar

Vi har också bedömt åldershöjningens effekter med hjälp av en ekonometrisk strategi som kallas för *difference-in-differences*. Vi har applicerat modellen på helårsdata för genomsnittlig förvärvsinkomst och på månadsdata för lönearbete.

Vi skattar att den genomsnittliga förvärvsinkomsten bland 61-åringar ökade med ungefär 10 800 kronor till följd av åldershöjningen. Det är

något högre än vad vi förväntade oss efter att ha sett resultaten från helårsdata i avsnitt 3.3.1. Andelen som lönearbetade ökade med 4,5 procentenheter bland 61-åringar födda 1959. Den effekten minskade till 2,6 procentenheter när de var 62 år. Men samtliga uppskattningar är osäkra och bygger på antaganden som kan vara åtminstone delvis felaktiga.

Vi tolkar våra resultat som att åldershöjningen har gett en positiv effekt på andelen i lönearbete och att den kan ha gett en positiv effekt på förvärvsinkomsten. Men det senare resultatet är osäkert.

Åldershöjningen kan ha ökat förvärvsinkomsterna för 61-åringar

Difference-in-differences-metoden innebär i korthet att vi observerar två grupper som vi generellt sett tror har samma utveckling när det gäller vårt utfall. I det här fallet är utfallet förvärvsinkomsten. Metoden bygger sedan på att bara en av grupperna omfattas av åldershöjningen.

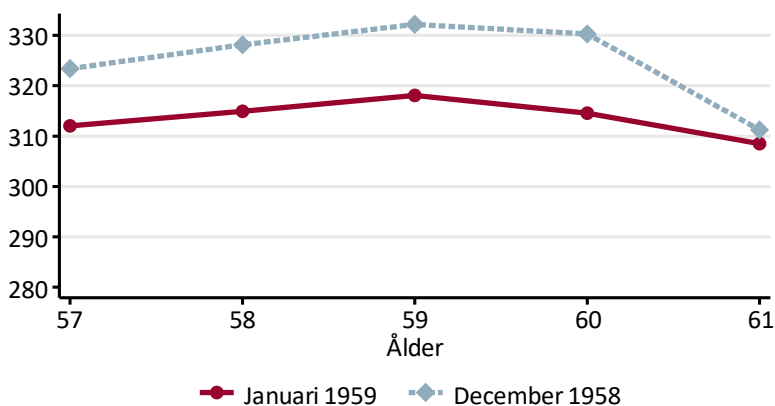
I vårt fall består den ena gruppen av personer födda i december 1958. De fyllde 61 år i december 2019 och kan ta ut allmän pension under hela 2020. Den andra gruppen består av personer födda i januari 1959. De är med andra ord bara en månad yngre än personerna i den första gruppen. Men de måste på grund av höjningen vänta ända tills de fyller 62 år i januari 2021 innan de får börja ta ut allmän pension. Under 2020 fick alltså bara den ena gruppen ta ut allmän pension, fastän de är nästan lika gamla.

Det är möjligt att det finns systematiska skillnader när det gäller hur stor andel av grupperna som förvärvsarbetar. Men personerna i de båda grupperna är i princip lika gamla, och därför förväntar vi oss att *utvecklingen* för de två grupperna är likadan, så länge båda grupperna vid varje tidpunkt omfattas av samma regler.

Mellan 2016 och 2019 hade de som är födda i januari 1959 konsekvent en lägre genomsnittlig inkomst än de som är födda i december 1958 (figur 12). Det avgörande för att kunna använda metoden är att de två gruppernas inkomstutveckling är någorlunda parallella. Skillnaden mellan grupperna ökade från ungefär 11 400 kronor år 2016 till 15 700 kronor 2019. Vi bedömer ändå att utvecklingen är ungefär parallell.

År 2020 minskade den genomsnittliga förvärvsinkomsten bland de som är födda i december 1958 däremot avsevärt mer än den gjorde för de födda i januari 1959. Modellen skattar att förvärvsinkomsten för de födda i januari 1959 i genomsnitt skulle ha varit 10 800 kronor lägre om höjningen inte skulle ha genomförts och de hade kunnat gå i pension i stället för att fortsätta att arbeta (tabell B15). Ett annat sätt att uttrycka det är att de födda i december 1958 i genomsnitt hade haft omkring 10 800 kronor högre förvärvsinkomst om de inte fått ta ut allmän pension. Om det grundläggande antagandet för modellen håller så är detta åldershöjningens effekt på förvärvsinkomsten.

Figur 11 Genomsnittlig förvärvsinkomst för personer födda i december ett år respektive januari året efter. Personer födda december 1958–januari 1959, åren 2016–2020

Anm.: Skillnaden i nivå hänger bland annat samman med att det är fler personer med utländsk bakgrund i gruppen som är födda i januari. Figuren för bara personer med svensk bakgrund ligger i bilagan (figur B10) där linjerna ligger på samma nivå före 61.

Källa: LISA. 94 817 observationer.

Skattningarna av effekter på förvärvsinkomsten är något osäkra

En invändning mot antagandet som difference-in-differences-modellen vilar på är att de som är födda i december troligen har kommit ut i arbetslivet ett år tidigare än de som är födda i januari året efter. De skulle därför kunna vara ”mer redo” att gå i pension när de

fyller 61 år. Det innebär att de två grupperna kanske inte skulle ha haft samma utveckling av förvärvsinkomsterna ens om de haft samma regler för att ta ut allmän pension.

När ingen av grupperna kan ta ut pension är utvecklingen i princip parallell. Det ser vi för åldrarna 57–60 i figur 11. Om vi ser till äldre årskullar kan vi däremot se tecken på att de två gruppernas utveckling verkar något olika när de får gå i pension (figur 12). Det skiljer något mellan åren, men i allmänhet tycks skillnaden i förvärvsinkomster för januari- respektive decemberfödda nämligen minska vid 61 år, även för personer födda runt tidigare årsskiften.

Vi tolkar därför resultaten så här. De födda i december 1958 hade, om de *inte* fått gå i pension, haft en utveckling som är parallell med den för de födda i januari 1959. Det tror vi, eftersom utvecklingen bland personer födda i januari och personer födda i december är parallell i yngre åldrar då de inte kan gå i pension. Vi bedömer därför att den skattade storleken på effekten är korrekt för personer födda i december.

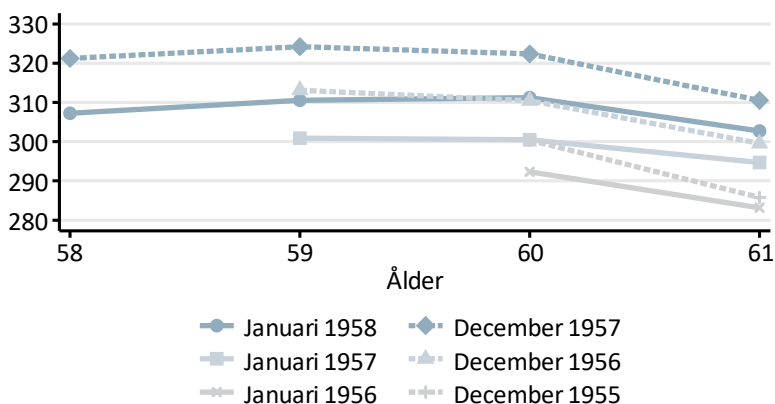
Men resultaten i figur 11 tyder alltså på att förvärvsinkomsten minskade mindre för personer födda i januari än för personer födda i december under den tiden båda grupperna fick gå i pension vid 61 år. Vi kan därför misstänka att förvärvsinkomsten för personer födda i januari 1959 hade minskat mindre om de fått ta ut allmän pension under 2020 än vad den faktiskt gjorde för de födda i december 1958. Det innebär att storleken på skattningen kan vara något för hög för personer födda i januari.

Något förenklat kan vi i stället förklara det så här. Före höjningen minskade förvärvsinkomsten mer för personer födda i december än för personer födda i januari när de fick börja ta ut allmän pension. Därför har höjningen troligen fått en större effekt på förvärvsinkomsten för personer födda i december än för personer födda i januari. Vi tror att vår skattade effekt är ungefärligt korrekt för de födda i december.

För personer födda under resten av årets månader vet vi inte hur stor effekten är på deras förvärvsinkomst. Det beror inte minst på att pensioneringsmönstret varierar över kalenderåret beroende på när en person är född.

Figur 12 Genomsnittlig förvärvsinkomst för personer födda i december ett år respektive januari året efter. Personer födda december 1955–januari 1958, åren 2016–2019

Källa: LISA. 166 320 observationer.

Vi bedömer att andelen 61-åringar som lönearbetar har ökat till följd av åldershöjningen

När det gäller lönearbete har vi data för varje månad. Vi har också data för 2021, vilket gör det möjligt att följa utvecklingen under en längre period efter att åldershöjningen infördes. Med hjälp av denna information har vi använt samma difference-in-differences-metod som för helårsdata för att bedöma åldershöjningens effekt på andelen som lönearbetar.

Månadsdata gör att vi kan följa utvecklingen när åldershöjningen infördes månad för månad. Det gör det lättare att se höjningens effekter. Men det är viktigt att komma ihåg att lönearbete bara är *en* form av förvärvsarbete. Den som slutar att lönearbeta kan fortsätta att arbeta genom att starta en egen firma. Om det händer kan vi inte se det i månadsdata. Om det finns effekter av åldershöjningen på förvärvsarbetet bland egenföretagare så fångar vi dem heller inte här. Att bara titta på lönearbete är på det sättet mer begränsat för att förstå höjningens effekter.

Andelen som lönearbetar är något lägre bland de som är födda i januari 1959 än bland de som är födda i december 1958 under 2019. Men de två gruppernas utvecklas ungefär parallellt med varandra under det året. Runt årsskiftet 2019–2020 fick de som är födda i december 1958 börja ta ut allmän pension. Andelen som lönearbetar sjönk då ganska kraftigt i denna grupp. Vi ser ingen motsvarande minskning bland de som är födda i januari 1959, trots att de är i princip lika gamla och före årsskiftet alltså hade en utveckling som liknade den hos de som är födda i december 1959. Vi bedömer därför att skillnaden i utveckling i huvudsak är en effekt av åldershöjningen (figur 13).

Om vi jämför motsvarande utveckling för yngre årskullar (personer födda runt årsskiftet 1959 och 1960) ser vi inte samma utveckling när de får börja gå i pension (figur B11). Det tyder på att december- och januarifödda har relativt likartade pensioneringsbeteenden vid samma ålder. Även detta tyder på att det vi ser i figur 13 är en effekt av åldershöjningen.

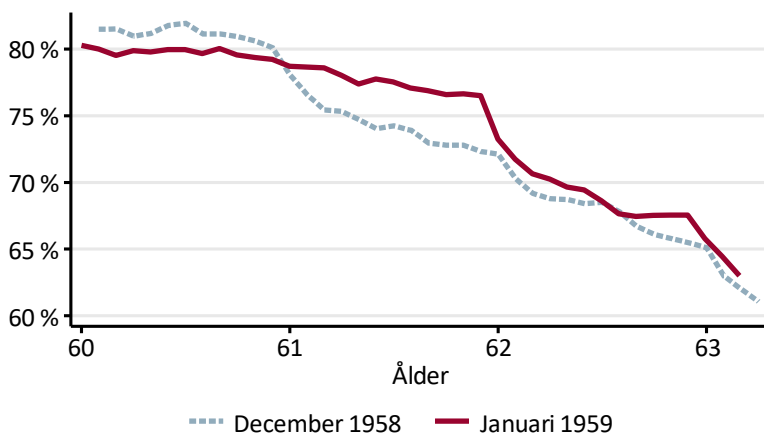
Med hjälp av difference-in-differences-modellen skattar vi att personerna som är födda i januari 1959 skulle ha haft en 4,5 procentenheter lägre andel som lönearbetade om de kunnat ta ut allmän pension under det år då de är 61 år (tabell B16). Men bedömningen är något osäker och effekten på hela sysselsättningen kan vara både större och mindre. För helårsdata såg vi att det finns en risk för att generella skillnader mellan december- och januarifödda kan leda till att vi överskattar effekten. Samtidigt har vi här inte fångat eventuella positiva effekter på sysselsättningen bland egenföretagare.

I förarbetena förväntades sysselsättningen bland 61-åringar 2020 öka med 2,1 procentenheter.³³ Även om vår skattning är osäker och det inte går att jämföra siffrorna rakt av bedömer vi att effekten på sysselsättningen är högre än väntat.

---

³³ Prop. 2018/19:133, s. 38, *En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv.*

Figur 13 Andel av befolkningen som är födda runt ett visst årsskifte som har inkomst från lönearbete en viss månad, jan 2019–mars 2020

Anm.: Med ”ha en löneinkomst” menar vi att ha en inrapporterad kontant ersättning som ligger till grund för sociala avgifter från en arbetsgivare via individuppgift till Skatteverket. Figuren uppdelat på kön är i bilagan (figur B12 och figur B13). Vi ser inte samma mönster bland yngre årskullar (figur B11).

Källa: AGI.

Det är möjligt att effekten av åldershöjningen dröjer kvar även efter 62

Med månadsdata kan vi också följa grupperna under en längre period efter åldershöjningen än vi kan med årsdata. De som är födda i januari 1959 kan börja ta ut allmän pension när de fyller 62 år i januari 2021. Då minskar andelen som lönearbetar bland dem avsevärt mer än bland personerna som är födda i december 1958. Det är förstås en väntad utveckling. De som är födda 1958 har ju haft ett helt år på sig att gå i pension redan (figur 13).

Men trots det är det även under hela 2021 och så långt vi har data under 2022 en högre andel som lönearbetar bland de som är födda i januari 1959 än bland de som är födda i december 1958. Det är mer oväntat, med tanke på att de som är födda i januari 1959 hade en lägre andel som lönearbetade under 2019, innan någon av grupperna kunde

ta ut allmän pension. Det tyder på att det kan finnas en kvardröjande effekt av åldershöjningen, som bidrar till att en högre andel lönearbetar efter höjningen även vid 62 års ålder. I vår difference-in-differences-modell skattar vi att de som är födda i januari skulle ha haft en 2,6 procentenheter lägre andel i lönearbete vid 62 år utan åldershöjningen (tabell B16).

Men det är inte säkert att det vi ser vid 62 år verkligen är en effekt av åldershöjningen. Det kan finnas andra anledningar till att personer födda i december 1958 har ett annat pensioneringsmönster vid 62 än personer födda i januari 1959. De har till exempel arbetat ungefär ett år längre än de som är födda i januari i genomsnitt, trots att de är lika gamla. Det kan göra att de väljer att gå i pension tidigare. Det finns också studier som visar att personer födda tidigt respektive sent på året skiljer sig i arbetsmarknadsutfall.³⁴ Vi kan därför inte utesluta att vi skulle ha sett samma resultat även utan en åldershöjning. Tyvärr har vi inte tillräckliga data för att få klarhet i frågan.

Den skattade effekten på lönearbete varierar mellan grupper

Åldershöjningen påverkar andelen som lönearbetar vid 61 år olika i olika grupper. Det är väntat, eftersom det är olika vanligt i olika grupper att ta ut allmän pension redan vid 61 år (kapitel 2). Den skattade effektens storlek följer i stort sett det mönster vi kan vänta att döma av resultaten i kapitel 2. Effekten är större i grupper där fler tog ut allmän pension redan vid 61 år före åldershöjningen (tabell B16).

Åldershöjningen verkar ha påverkat män i större utsträckning än kvinnor. Den skattade effekten på andelen som lönearbetar är 5,3 procentenheter för män och 3,8 procentenheter för kvinnor. Skillnaden mellan könen är statistiskt säkerställd.

Höjningen verkar även ha påverkat personer med svensk bakgrund mer än personer med utländsk bakgrund. Vi skattar höjningens effekt till 5,1 procentenheter bland de med svensk bakgrund, jämfört med 2,8 procentenheter bland de med utländsk bakgrund. Även den skillnaden är statistiskt säkerställd.

---

³⁴ IFAU, *Är det bättre att börja skolan tidigare?* Rapport 2006:12.

När det gäller utbildningsnivå följer de skattade effekterna det väntade mönstret med lägre effekt för de med eftergymnasial utbildning. Men skillnaderna mellan utbildningsgrupperna är inte statistiskt säkerställda.

3.4 Ersättning för sjukdom och a-kassa

Fler 61-åringar fortsätter att förvärvsarbета efter åldershöjningen än före. De personer som inte kan arbeta, eller upplever att de inte kan arbeta, kan i stället för att gå i pension tvingas att försörja sig genom andra trygghetssystem. Våra resultat visar att andelen med ersättningar från Försäkringskassan och a-kassan har ökat under 2020. Men andelarna ökar i alla åldersgrupper, och de tycks därför främst bero på pandemin.

3.4.1 Det finns vissa tecken på att höjningen leder till högre arbetslöshet bland 61-åringar, men pandemin gör det osäkert

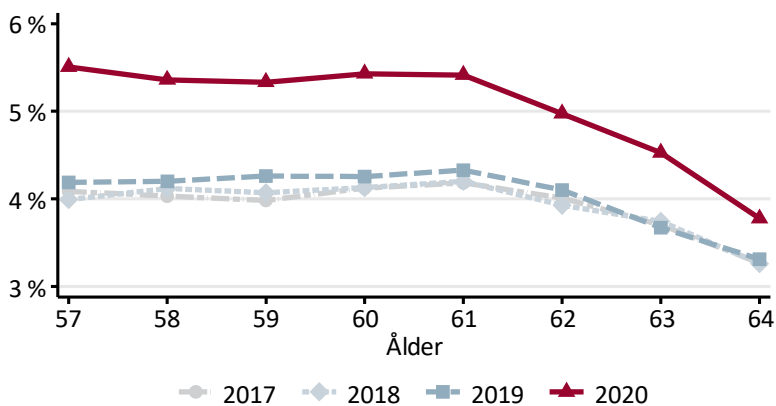
Arbetslösheten är klart högre i alla åldersgrupper under 2020 än under tidigare år (figur 14). Det är högst troligt att den utvecklingen främst beror på pandemin. Arbetslösheten varierade dessutom mycket under 2020 och därför är det svårt att bestämma åldershöjningens effekt på arbetslösheten.

Andelen arbetslösa är lägre bland personer som har möjlighet att ta ut allmän pension, och sjunker med åldern efter 61 år. Det gäller för samtliga år i perioden 2017–2020. Det tyder på att arbetslöshet kan vara en faktor som gör att personer väljer att pensionera sig. Men en sjunkande andel personer i arbetslöshet är också en effekt av att personer som har valt att pensionera sig inte hamnar i arbetslöshet.

Vi ser samma brytpunkt – det vill säga vid 61 år – för när andelen arbetslösa minskade också 2020. Det betyder inte att åldershöjningen inte har haft någon effekt på arbetslösheten och att andelen arbetslösa ”borde” ha varit högre bland de som fyllde 62 år 2020. Det beror på att de som fyllde 62 år då är födda 1958 och alltså inte omfattades av åldershöjningen. Det är därför väntat att 62-åringar följer samma mönster som tidigare. Om åldershöjningen skulle ha haft effekten att

arbetslösheten ökar mellan 61 och 62 år bör vi se det i helårsdata först för 2021.

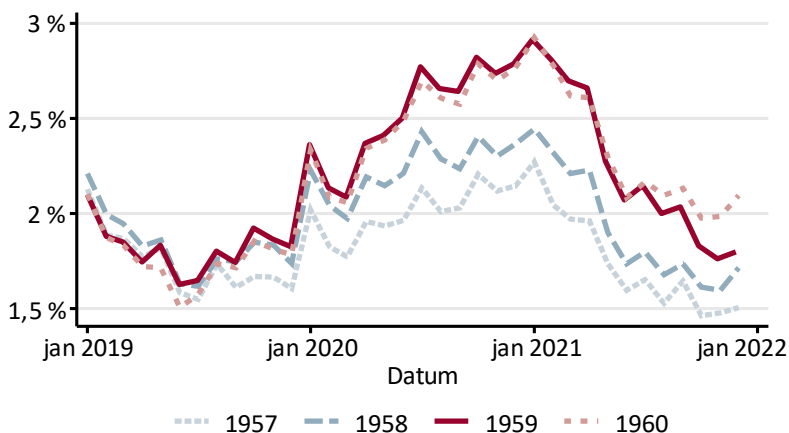
Figur 14 Andel av befolkningen i olika åldrar som har en inkomst från arbetslöshetsförsäkring, 2017–2020

Källa: LISA. 3 682 489 observationer.

Vi ser ett tydligare mönster när vi undersöker andelen som har ersättningar från a-kassa för olika årskullar med månadsdata (figur 15). När en årskull kan gå i pension börjar den avvika från övriga årskullar som inte kan gå i pension. Detta tycks ske med några månaders fördröjning.

Figur 15 Andel av kohorter som fått ersättning från a-kassa under enskilda månader, årskullar 1957–1960 under januari 2019–mars 2022

Källa: AGI. Ersättning från a-kassa omfattar ersättningar från arbetslöshetskassa vid arbetslöshet och arbetsmarknadsåtgärd.

Ökningen under första pandemiåret 2020 syns tydligt för alla årskullar. Men ökningen är större bland personer som inte kan ta ut allmän pension, det vill säga årskullarna födda 1959 och 1960. De födda 1959, som alltså med tidigare regler hade fått ta ut allmän pension under 2020, följer årskullen född 1960 väl under året. Vi bedömer att det är troligt att årskullens född 1959 utveckling varit mer lik den för årskullarna som fick ta ut pension under 2020 om de också fått göra det. Vi ser med andra ord tecken på att 61-åringar hade en högre andel med ersättning från a-kassa under 2020 än de skulle haft under tidigare regelverk.

Andelen med ersättning från a-kassa varierar kraftigt från månad till månad under pandemin. Det gäller särskilt om vi tittar på andelen bland personer födda under enskilda månader. Det gör att vi inte har kunnat använda en difference-in-differences-modell för att skatta storleken på en eventuell effekt.

Vi vet inte om den större ökningen bland personer som inte kan gå i pension 2020 som vi ändå ser i figur 15 beror på att de oftare blev

arbetslösa, om de mer sällan slutade vara arbetslösa, eller både och. Vi undersöker detta närmare i nästa avsnitt.

Åldershöjningen verkar ha minskat utflödet från arbetslöshet till pension, men har knappt påverkat inflödet till arbetslöshet

Vi har undersökt om vi kan se att höjningen har lett till att 61-åringar som tidigare varit arbetslösa eller som blivit arbetslösa vid 61 år har ändrat sitt försörjningsmönster. Personer som var arbetslösa vid 60 kan nu inte längre välja att ta ut allmän pension vid 61 år. Det verkar som att de oftare blir kvar i arbetslöshet efter åldershöjningen än före. Däremot ser vi inget ökat inflöde till arbetslöshet till följd av åldershöjningen.

Det är inte enkelt att fånga in- och utflöden i vår data. För att på något sätt fånga utflödet från arbetslöshet använder vi antalet dagar som personen har varit arbetslös. Mer specifikt undersöker vi hur länge personer är arbetslösa under ett visst år i gruppen som var arbetslösa året innan. Vi vill på det sättet få en indikator på hur länge de är kvar i arbetslöshet. Om utflödet ur arbetslöshet ökar ett år bör det synas genom en kortare tid som arbetslös bland personer som var arbetslösa året före.

För att mäta inflödet undersöker vi i stället andelen i arbetslöshet. En person som blir arbetslös ett visst år men som inte var arbetslös året innan står för ett inflöde till arbetslösheten. Om andelen arbetslösa i gruppen ökar så tyder det på ett ökat inflöde i arbetslöshet.

Före åldershöjningen tog var femte 61-åring som varit arbetslös när de var 60 år ut allmän pension. Dessa personer utgjorde ett utflöde från arbetslöshet till pension. År 2020 kan 61-åringar inte gå från arbetslöshet till pension, åtminstone inte med hjälp av den allmänna pensionen. Däremot kan de förstås fortfarande gå från arbetslöshetsersättning till en annan försörjningskälla.

61-åringar som har varit arbetslösa året innan är kvar på ersättning från a-kassan under en längre period 2020 än före åldershöjningen. Ökningen i antal dagar med ersättning från a-kassa är störst bland 61-åringar i jämförelse med de andra åldersgrupper (tabell 6). Skillnaderna är små, men tyder ändå på ett minskat utflöde från ersättning från a-kassa bland 61-åringar till följd av åldershöjningen.

Tabell 6 Utflödet ur arbetslöshet: antal dagar med ersättning från a-kassa, bland personer som hade ersättningen året innan. Åren 2017–2020, hela årskullen

År	60-åringar	61-åringar	62-åringar	Alla
2017	88	87	85	87
2018	87	89	80	85
2019	96	92	87	92
2020	112	114	103	110

Källa: LISA. 86 978 observationer.

Vi ser däremot inga skillnader mellan åldersgrupperna i inflödet, alltså personer som inte har varit arbetslösa året innan men är nu arbetslösa. Ökningen mellan 2019 och 2020 är ungefär lika hög i alla åldersgrupper. Det betyder att det inte är fler 61-åringar som blev arbetslösa 2020 än 60- eller 62-åringar. Vi ser med andra ord ingen tydlig effekt på inflödet till arbetslöshet bland 61-åringar (tabell 7).

Resultatet är väntat. De som blir arbetslösa vid 61 år bör ofta kunna använda a-kassa innan de hittar ett nytt arbete eller väljer att gå i pension. Det bör ha varit ett privatekonomiskt fördelaktigt alternativ framför att omedelbart ta ut allmän pension vid arbetslöshet för de allra flesta även före åldershöjningen.

Resultatet ligger också i linje med resultat från en annan studie som undersökte höjningen av åldersgränser i Tyskland. Den studien drar också slutsatsen att de som är arbetslösa stannar i arbetslöshet och att de som är i arbete stannar i arbete i stället för att gå i pension. Studien hittar inga tecken på att personer som var i arbete gick över till andra trygghetssystem till följd av åldershöjningen.³⁵

---

³⁵ Geyer J. och Welteke C., Closing Routes to Retirement: How Do People Respond? *DIW discussion paper* 2017:1653.

Tabell 7 Inlödet i arbetslöshet: andelen som har blivit arbetslösa, bland personer som inte var arbetslösa året innan. Åren 2017–2020, hela årskullen

År	60-åringar	61-åringar	62-åringar	Alla
2017	3,0	2,9	2,8	2,9
2018	2,8	2,9	2,7	2,8
2019	2,8	2,9	2,7	2,8
2020	3,9	3,8	3,5	3,7

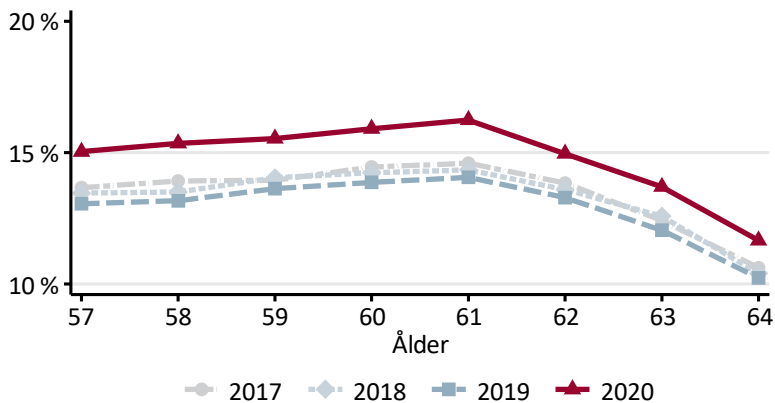
Anm.: Alla som har minst en dag som arbetssökande räknas som arbetslösa.

Källa: LISA. 1 283 216 observationer.

3.4.2 Andelen med tillfällig ersättning vid sjukdom ökar på grund av pandemin, men mönstret för olika åldersgrupper liknar de tidigare åren

Det är vanligare att ha en tillfällig ersättning vid sjukdom 2020 än under de fyra föregående åren. Det gäller för alla åldrar i intervallet 57–64. Skillnaden är större för de som fyllde 61 år under 2020, men bilden ser ungefär likadan ut för de som fyllde 60 och 62 samma år (figur 16). Ökningen 2020 verkar därför främst bero på pandemin.

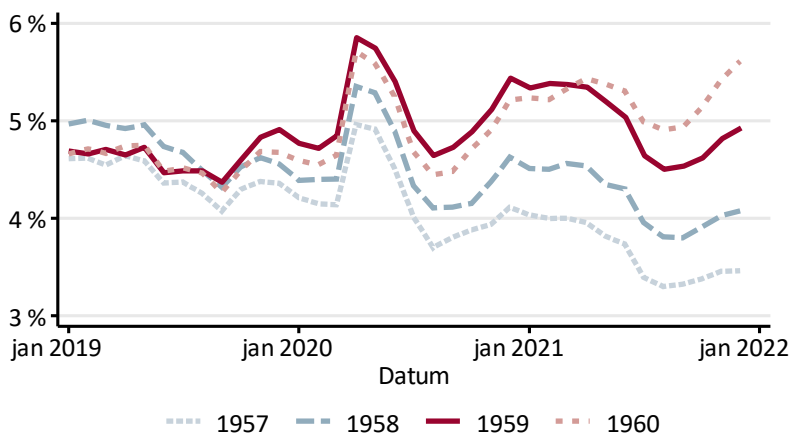
Figur 16 Andel av befolkningen i olika åldrar som har en tillfällig ersättning vid sjukdom, 2017–2020

Källa: LISA. 3 682 489 observationer. Tillfällig ersättning vid sjukdom omfattar ersättning från sjukdom, arbetsskada och rehabilitering.

Vi ser ett ganska likt mönster som för ersättningar från a-kassan för andelen som har ersättningar från sjukförsäkring för olika åldersgrupper. När en årskull kan gå i pension börjar den avvika från övriga årskullar som inte kan gå i pension. Vi ser även här att detta sker med några månader fördröjning.

Figur 17 Andel av kohorter som fått tillfällig ersättning vid sjukdom under enskilda månader, årskullarna 1957–1960 under januari 2019–mars 2022

Källa: AGI. Tillfällig ersättning vid sjukdom omfattar tillfälliga ersättningar från Försäkringskassan. En lista över alla förmåner som ingår finns i bilaga (tabell B2).

Inflöde och utflöde till sjukpenning skiljer sig inte för 61-åringar 2020

För att mäta utflödet från sjukförsäkringen använder vi antal dagar med sjukpenning på samma sätt som vi gjorde för arbetslöshet.

Vi har undersökt inflödet och utflödet för sjukpenning. Bilden är lite mer otydlig än för arbetslöshet. Vi ser inga tydliga förändringar som tyder på att 61-åringar stannar kvar på sjukpenning under en längre period 2020, särskilt i jämförelse med 2019 (tabell 8).

Tabell 8 Utflödet ur sjukpenning: antal dagar med sjukpenning, bland personer som haft sjukpenning året innan. Åren 2017–2020, hela årskullen

År	60-åringar	61-åringar	62-åringar	Alla
2017	87	87	85	86
2018	88	86	82	86
2019	83	85	81	83
2020	85	87	80	84

Källa: LISA. 195 813 observationer.

När det gäller inflödet till sjukpenning ser vi en tydlig ökning 2020. Men inflödet är inte betydligt större för 61-åringar än för andra åldersgrupper (tabell 9).

Tabell 9 Inflödet till sjukpenning: andelen som började få sjukpenning, bland personer som inte haft sjukpenning året innan. Åren 2017–2020, hela årskullen

År	60-åringar	61-åringar	62-åringar	total
2017	8,0	8,1	7,5	7,9
2018	8,3	8,2	7,5	8,0
2019	7,9	7,9	7,3	7,7
2020	10,2	10,4	9,3	10,0

Källa: LISA. 1 174 381 observationer.

3.4.3 Ingen tydlig effekt på sjukersättning och ekonomiskt bistånd

Vi ser inga resultat som tyder på att åldershöjningen har haft någon effekt på sjukersättning och ekonomiskt bistånd. Det kan betyda att det inte fanns några effekter, eller att effekterna för små för att urskilja. Vi vet inte vilken av dessa förklaringar som är mest korrekt.

4 Hur försörjer sig 67-åringar efter åldershöjningen?

I lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) finns en högsta ålder då en person har rätt att ha kvar en anställning, den så kallade LAS-åldern. När den åldern är uppnådd kan personen sägas upp av arbetsgivaren utan saklig grund. LAS-ålder kan hindra vissa från att kunna arbeta längre. Den höjning av LAS-åldern som genomfördes 2020 kan därför ha gjort det möjligt för vissa anställda att fortsätta arbeta fram till 68 år i stället för 67 år.

Enligt förarbetena till åldershöjningen förväntades sysselsättningen öka bland 67-åringar till följd av höjningen. Däremot förväntades inga stora effekter på pensionsuttagen i samma grupp. Det beror på att de flesta 67-åringarna, även de som fortfarande arbetar, redan tar ut allmän pension.³⁶

Men det är osäkert exakt vad höjningen av LAS-åldern har inneburit i praktiken, även för de personer som annars skulle ha riskerat att bli uppsagda. Det beror på att de personer som tidigare blivit uppsagda vid 67 års ålder inte nödvändigtvis slutade arbeta, ens för samma arbetsgivare. I vissa fall kan deras tillsvidareanställning i stället ha bytts ut mot en tidsbegränsad anställning. Det är mycket vanligt att ha en tidsbegränsad anställning i den åldern.³⁷ I andra fall kan arbetsgivaren i stället ha övergått till att vara konsult hos sin gamla arbetsgivare. I en enkät som genomförs årligen vid Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen, frågade forskarna äldre som arbetade i högre ålder om höjningen av LAS-åldern påverkade att de

---

³⁶ Ds 2019:2, *Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem*, s. 221.

³⁷ Wadensjö E. *Policy Performance and Evaluation: Sweden*. STYLE Working Papers, WP3.3/SE. CROME, University of Brighton, Brighton, 2015.

kunde fortsätta arbeta.³⁸ Svaren visar om personer själva uppfattar att åldershöjningen påverkade deras arbetssituation. År 2021 svarade runt 10 procent av alla som arbetade vid 66, 67 och 68 års ålder att LAS-höjningen påverkade deras beslut att fortsätta arbeta. Men majoriteten svarade att de inte tror att åldershöjningen påverkade deras arbetssituation eller att de skulle haft möjlighet att fortsätta arbeta oavsett (våra beräkningar).

I detta kapitel beskriver vi förändringar i både sysselsättning och pensionsuttag bland 67-åringar i samband med åldershöjningen. LAS-höjningen påverkar bara anställda. Egenföretagare bestämmer själva över sitt arbete och påverkas därför inte. Därför har vi även tagit fram resultat utifrån om en person är anställd eller företagare.

Våra resultat visar att runt en fjärdedel arbetar vid 67 års ålder. Personer som fortsätter arbeta är oftare högtbildade och har en god ekonomisk situation. Pandemin gjorde troligen att den positiva förändringen i förvärsarbete inte syns lika mycket 2020, men den är tydligare 2021. Vi ser även att 67-åringarna har tagit ut mindre allmän pension 2020 jämfört med 67-åringar före åldershöjningen. De totala inkomsterna vid 67 år har ökat.

4.1 Hur såg arbetskraftsdeltagandet ut bland 67-åringar före 2020?

Runt en fjärdedel av alla 67-åringar hade löneinkomst från någon form av anställning före 2020. År 2019 var det 19 procent som hade förvärsinkomst från enbart lönearbete och 4 procent som kombinerade lönearbete med förvärsinkomster från ett eget företag. Runt 3 procent var enbart företagare (tabell 10).

---

³⁸ Lindwall M. m.fl., *Psychological Health in the Retirement Transition: Rationale and First Findings in the HEalth, Ageing and Retirement Transitions in Sweden (HEARTS) Study*. *Frontiers in Psychology* 2017;8:1634. Finansiär: FORTE – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Dnr 2013-2291, 2020-00547).

Tabell 10 Andel anställda och företagare bland 67-åringar 2019, i procent

Yrkesställning	Kvinnor	Män	Alla
Saknar förvärvsinkomst	76,4	70,9	73,7
Har förvärvsinkomst	23,6	29,1	26,3
... varav anställda	19,0	18,8	18,9
... varav företagare	1,7	4,9	3,3
... varav kombinatorer	2,9	5,5	4,2

Anm.: Andel som saknar förvärvsinkomst är definierad utifrån inkomst. I den gruppen ingår därför alla som saknar förvärvsinkomst. För övriga utgår yrkesställningen från SCB:s definition i LISA, alltså om personen är anställd eller företagare, eller en kombination. Siffrorna avser årskullen 1951, 1952 och 1953. Vi har tagit fram motsvarande statistik med enbart personer födda i februari med mycket likartat resultat. Personer behöver ha en förvärvsinkomst som är högre än ett inkomstbasbelopp för att ingå i gruppen som har förvärvsinkomst.

Tabell 11 Andel med förvärvsinkomst bland 67-åringar i olika grupper 2019 (årskull 1952), i procent

	Har ingen förvärvsinkomst	Har förvärvsinkomst
Män	70,9	29,1
Kvinnor	76,4	23,6
Svensk bakgrund	73,3	26,7
Utländsk bakgrund	76,0	24,1
Utbildningsnivå 1	80,4	19,7
Utbildningsnivå 2	77,1	22,9
Utbildningsnivå 3	65,3	34,7

Anm.: 106 989 observationer. Personer behöver ha en förvärvsinkomst som är högre än ett inkomstbasbelopp för att ingå i gruppen som har förvärvsinkomst.

Andelen som förvärvsarbetar vid 67 års ålder är något högre bland män än bland kvinnor. Detsamma gäller bland personer med svensk bakgrund jämfört med personer med utländsk bakgrund, och bland personer med hög utbildningsnivå jämfört med personer med lägre utbildningsnivå (tabell 11).

Det innebär att det är troligt att höjningen av LAS-åldern i större utsträckning påverkar svenskfödda, män och högtbildade än andra. Men det är inte säkert att det är så. Det beror på att vi inte vet i vilken utsträckning arbetande personer i olika grupper tidigare blev uppsagda på grund av att de uppnådde LAS-åldern. En tidigare studie tyder på att det oftare var personer med hög utbildning som inte fick något stöd från arbetsgivaren för att fortsätta arbeta bland de som fortsatte arbeta efter 65.³⁹

Personer som hade inkomst från förvärvsarbete som var högre än ett inkomstbasbelopp vid 67 år 2019 fick 51 procent av sin totala inkomst från förvärvsarbete. Runt 48 procent av deras inkomst kommer från ålderspensionen.

Enligt förarbetarna förväntades inte att särskilt många skulle skjuta upp sitt pensionsuttag på grund av LAS-höjningen. Det beror på att de flesta som arbetar vid den åldern redan tar ut allmän pension. År 2016 var det till exempel bara 6 procent av alla som arbetade det året de fyllde 67 år som inte tog ut någon pension. Ungefär 80 procent av dem tog ut hel pension.⁴⁰ 2019 var siffran ännu högre och nästan alla tog ut hel pension vid 67 års ålder.⁴¹ De som fortsätter att förvärvsarbeta har högre disponibel inkomst än de som inte gör det (tabell 12). Det tyder på att många kombinerar arbete med hel pension i den åldern. De har också haft högre förvärvsinkomster vid 64 års ålder. Vi använder den tidpunkten för att kunna jämföra vilken inkomst från förvärvsarbete dessa personer har haft innan de gick i pension eller trappade ner sin arbetstid. Vi vet att många som fortsätter arbeta efter 65 år går ner i arbetstid.⁴² Det verkar alltså vara främst höginkomstagare som väljer att fortsätta arbeta i den åldern. Tjänstepensionen bland de personer som fortsatte arbeta i den åldern är något lägre än bland personer som slutade arbeta. Det beror delvis på att det är många företagare som fortsätter arbeta som har ingen eller lägre tjänstepension.

---

³⁹ ISF Rapport 2020:7.

⁴⁰ Ds 2019:2, *Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem*, s. 221.

⁴¹ Pensionsmyndigheten, *Att vara jobbonär – en lönsam affär*. Dnr VER 2021-262, 2021.

⁴² ISF Rapport 2020:7.

Tabell 12 Genomsnittlig inkomst bland 67-åringar, för personer med och utan förvärvsinkomst, 2019 (årskull 1952), i kronor

	<i>Har ingen förvärvsinkomst</i>	<i>Har förvärvsinkomst</i>
Förvärvsinkomst (2019)	4 813	265 795
Förvärvsinkomst (2016)	144 693	368 974
Förvärvsinkomst (2016– bland personer med förvärvsinkomst)	248 881	377 879
Ålderspension	260 661	235 104
...varav tjänstepension	88 523	82 049
Disponibel inkomst	247 483	465 320

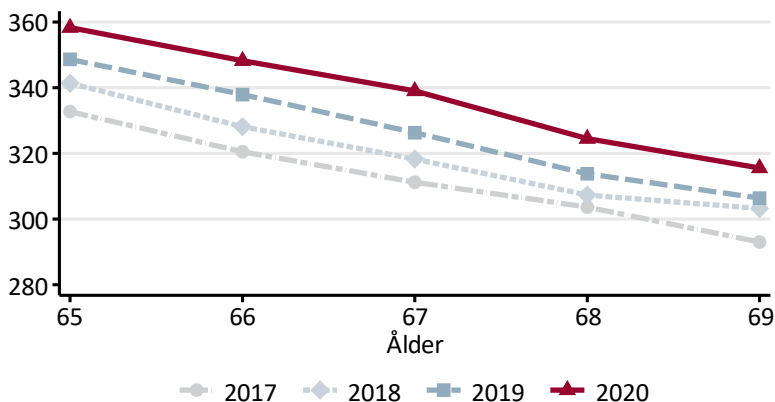
Anm.: 106 989 observationer. Personer behöver ha en förvärvsinkomst som är högre än ett inkomstbasbelopp för att ingå i gruppen som har förvärvsinkomst.

4.2 Sammanlagd inkomst tycks öka något mer bland 67-åringar än andra 2020

Den genomsnittliga inkomsten från förvärvsarbete och transfereringar är något högre 2020 än tidigare år bland personer 65–69 år.

Transfereringar är pensioner och annan ersättning från socialförsäkring och andra trygghetssystem. Ökningen för 67-åringar är något större än för personer som är ett eller ett par år yngre eller äldre. Det kan tyda på att 67-åringar arbetar längre än tidigare, ofta samtidigt som de tar ut pension (figur 18).

Figur 18 Genomsnittliga totala inkomster från förvärvsarbete och transfereringar för personer i åldern 65–69 år, under perioden 2017–2020. Tusentals kronor per år

Källa: LISA. 2 186 471 observationer.

Resultatet bli tydligare när vi bara tittar på personer som är födda tidigt på året (figur B18). Det beror troligen på att åldershöjningen påverkar de personerna under i stort sett hela det år som vi observerar. Samtidigt blir resultaten mer osäkra när vi använder en så liten grupp.

4.3 Förvärvsarbete bland 67-åringar ökar

Vi ser tecken på att förändringen av LAS-åldern har inneburit att 67-åringar har högre förvärvsinkomst än de skulle ha haft utan höjningen. Det tyder på att de arbetar i större omfattning än de skulle ha gjort annars (figur 19). Bilden är relativt tydlig för anställda, som påverkas direkt av åldershöjningen. Om höjningen har fått indirekta effekter på företagare så har vi däremot svårt att se dem här (figur 20).

Det finns ingen statistik som visar hur många som blir uppsagda på grund av att de uppnår LAS-åldern. Men tidigare studier beskriver

LAS-åldern som ett hinder för förvärvsarbete i högre ålder.⁴³ En tidigare rapport från ISF visar till exempel att personer som har gått i pension någon gång efter 65 år oftare än andra uppger att bristande stöd från arbetsgivaren var en anledning till att de gick i pension i stället för att fortsätta arbeta.⁴⁴ Eftersom arbetsgivare i och med åldershöjningen inte får säga upp den anställde utan saklig grund i ytterligare ett år kan lönearbetet öka bland anställda till följd av höjningen av åldersgränsen.

4.3.1 Förvärvsinkomst bland 67-åringar ökar, främst bland anställda

Vi har använt den årliga förvärvsinkomsten för att undersöka om 67-åringar arbetar i större utsträckning efter än före åldershöjningen. Det har vi gjort för både anställda och företagare. Vi har använt förvärvsinkomst och inte andelen som förvärvsarbetar, eftersom det är svårt att ta fram andelen förvärvsarbetare med hjälp av årsdata. Det beror på att den första grupp som LAS-förändringen påverkar direkt är de som fyller 67 år i februari 2020 (se avsnitt 1.2.3). Även om de blev uppsagda när de fyllde 67 år och omgående gick i pension, så kommer de ändå att ha haft förvärvsinkomst under en eller flera månader 2020. Det är också möjligt att den som sägs upp från sin tillsvidareanställning fortsätter att arbeta ett antal månader under en annan anställningsform. Med information aggregerad på helår kommer därför många personer som har blivit uppsagda ändå att framstå som att de har arbetat. Genom att i stället använda förvärvsinkomstens storlek kan vi fånga upp förändringar i arbetets omfattning.

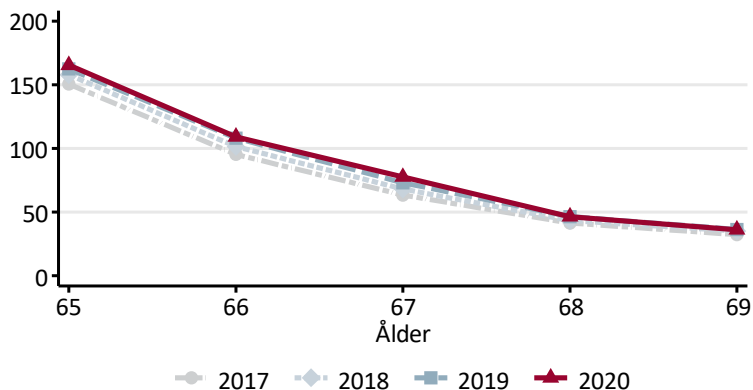
När det gäller genomsnittlig förvärvsinkomst har 67-åringar 2020 något högre inkomster än under de föregående tre åren. Det kan betyda att 67-åringar 2020 arbetar i något större omfattning än tidigare på grund av åldershöjningen (figur 19). Men ökningen är mycket liten.

---

⁴³ Svensson E.-M., *Åldersdiskriminering och ålderism i arbetslivet*. Delegationen för senior arbetskraft. Rapport 18, S 2018:10.

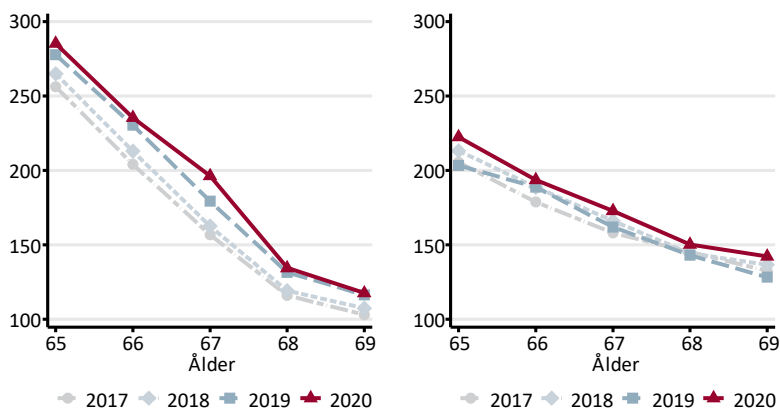
⁴⁴ ISF Rapport 2020:7.

Figur 19 Genomsnittlig förvärvsinkomst i tusental kronor för personer i olika ålder per år, 2017–2020

Anm.: Uppdelat på kön se bilaga figur B21 och figur B22. Källa: LISA, 218 647 observationer.

Figur 20 Inkomst från förvärvsarbete i tusental kronor för företagare och anställda (hela kohorten), bland personer som har förvärvsinkomst

Källa: LISA, 771 040 observationer (anställda – vänster sida), 163 891 observationer (företagare – höger sida).

Bilden blir något tydligare när vi bara undersöker personer som har förvärvsarbetat och när vi undersöker anställda och företagare var för sig. Ökningen av förvärvsinkomst bland 67-åringar är tydlig bland anställda. Det är väntat, eftersom LAS-höjningen påverkar anställda direkt men inte företagare. Det tycks alltså som att åldershöjningen haft effekten att anställda som fyller 67 år 2020 fortsätter att arbeta i större utsträckning än de skulle ha gjort utan höjningen.

För anställda har vi också tillgång till månadsvisa löneutbetalningar för perioden 2019–2021. Vi kan därför följa utvecklingen runt åldershöjningen införande mer i detalj. Det gör vi i nästa avsnitt.

4.3.2 Andelen anställda 67-åringar ökade till följd av åldershöjningen

Före åldershöjningen sjönk andelen personer som har en löneutbetalning relativt snabbt efter 67-årsdagen. Resultatet baseras på den enda årskull som vi kan följa vid den tidpunkten i månadsdata, nämligen de som är födda 1952. Detsamma händer också för den första årskull som omfattades av åldershöjningen, de som är födda 1953 (figur 21). Men de fyllde 67 år samtidigt som pandemin slog till. Men även om vi tar hänsyn till att andelen med löneutbetalning sjönk för alla årskullar som vi studerar i och med pandemin ser det ut att som att åldershöjningen har fått en effekt på de påverkade årskullarna.

Med månadsdata har vi möjlighet att följa tre årskullar vid deras 67-årsdag. För den första av dessa, de födda 1952, gällde 67 år som LAS-ålder. För de två efterföljande årskullarna gällde 68 år.

För årskullen som är född 1952 ser vi en tydlig nedgång i andelen med löneutbetalning efter 67-årsdagen. På ett halvår minskade andelen med drygt 6 procentenheter, från 21,5 procent en månad före 67-årsdagen till 15,3 procent 6 månader senare. Det motsvarar en minskning av andelen lönearbetande med knappt 29 procent. Den del av minskningen som beror på att anställda blir uppsagda vid 67 års ålder när de inte längre omfattas av LAS bör vi inte se i de två efterföljande årskullarna.

Men för årskullen född 1953, som alltså är den första att påverkas av åldershöjningen, ser vi att andelen med löneinkomst följer mönstret hos de som är födda 1952 i stor utsträckning efter 67-årsdagen. Det kan tyda på att åldershöjningen inte har haft någon effekt på andelen

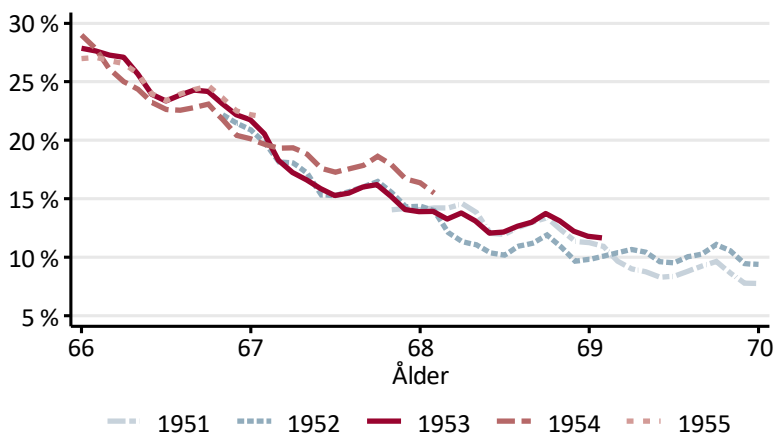
med lönearbete efter 67 års ålder. En annan tolkning är att höjningen hade en effekt 2020, men att pandemin samtidigt minskade andelen med löneinkomster – och att de två effekterna tar ut varandra. Två saker talar för den tolkningen.

För det första ser vi att årskullen född 1952 avviker kraftigt från årskullen född 1953 vid 68 års ålder. De som är födda 1952 fyller 68 år 2020, när ekonomin påverkades i störst utsträckning av pandemin. Eftersom båda årskullarna i 68 års ålder lyder under samma LAS-regler, tolkar vi skillnaden mellan dem som en effekt av pandemin. Om åldershöjningen inte hade införts 2020 kan vi anta att vi skulle sett motsvarande minskning av andelen som lönearbetar hos årskullen född 1953 i 67-årsåldern.

För det andra kan vi se att årskullen född 1954 har en klart högre andel i lönearbete i 67-årsåldern än de tidigare två årskullarna. De fyllde 67 år under 2021. Vi tolkar därför skillnaden i utveckling av andelen i lönearbete i årskullen född 1954 jämfört med årskullen född 1952 främst som en effekt av åldershöjningen.

Det är svårt att avgöra hur stor inverkan åldershöjningen kan ha haft på andelen som lönearbetar vid 67 år utifrån figur 21. Vi har information om två årskullar som omfattats av de nya reglerna, de som är födda 1953 och 1954. Men pandemin hade en stor inverkan på andelen personer som lönearbetade i de åldrar som vi nu diskuterar. Det gör att det är svårt att avgöra hur stor andel som hade lönearbetat i årskullarna 1953 och 1954 om de inte omfattats av LAS-höjningen. När det gällde höjningen av lägsta åldern för att ta ut allmän pension använde vi en difference-in-differences-metod för att försöka avhjälpa problemet som pandemin medför för att skatta storleken på effekterna (avsnitt 3.3.2). Det är dessvärre svårt att göra i det här fallet.

Figur 21 Andel av alla personer i olika ålder som har inkomster från en anställning, per månad, januari 2019–mars 2022

Anm.: Figuren visar personer som är födda tidigt på året (det vill säga i februari och mars). Avgränsningen är gjord för att pandemin ska inträffa vid i stort sett samma ålder för alla personer i samma årskull. En snävare avgränsning än så ger mindre tillförlitliga resultat.
Källa: AGI.

Det är svårt att bestämma storleken på åldershöjningens effekt

Vi kan inte skatta höjningens effekt på samma sätt som för höjningen av lägsta åldern för allmän pension i avsnitt 3.3. Det beror på att det finns tydliga säsongvariationer i pensioneringsmönstret vid 67 år över året, och på att de födda i januari 1953 hade särskilda övergångsregler.

Vi har studerat de som är födda i december 1952 eller februari 1953 för att identifiera effekter av åldershöjningen. Det är de sista personerna som har omfattats av den gamla lagstiftningen, respektive de första personerna som omfattades av den nya lagstiftningen (se avsnitt 1.2.3).

Andelen som lönearbetar minskar vid årsskiften och under sommaren i båda grupperna (figur 22). Vid årsskiftet 2019/2020 minskade andelen som lönearbetar avsevärt mer bland de som är födda i december 1952 än bland de som är födda i februari 1953. Skillnaden

beror på åtminstone två saker. För det första kunde de som är födda i december 1952 få sin anställning avslutad när de fyllde 67 år enligt de gamla LAS-reglerna. För det andra kan de självmant ha slutat arbeta när de när de fyllde 67 år vid årsskiftet.

Andelen som lönearbetar bland de som födda i februari 1953 verkar inte ha minskat riktigt lika kraftigt när de fyllde 67 i februari 2020. Det kan bero på att de omfattas av LAS i ytterligare ett år. Det betyder att det kan vara en effekt av åldershöjningen. Men det kan också vara för att de när de fyller 67 år väljer att vänta till sommaren innan de slutar. Vi kan ändå se att det är en något större skillnad mellan grupperna även efter sommaren 2020 jämfört med efter sommaren 2019. Det tyder på att åldershöjningen ändå har påverkat något.

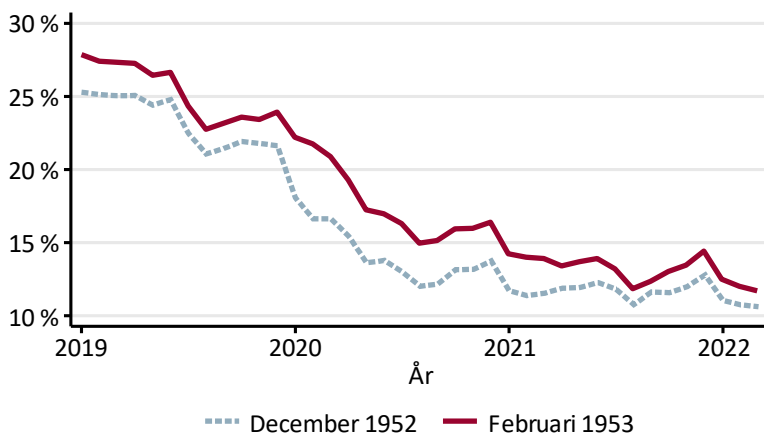
Tyvärr saknar vi den data som behövs för att avgöra om de som är födda på varsin sida om ett årsskifte brukade skilja sig åt på det här sättet i 67-årsåldern också innan åldershöjningen infördes. Vi ser också att bilden blir än mer otydlig om vi ser till hur andelen som lönearbetar varierar med ålder i de två grupperna (figur B23). Gruppernas utveckling följs åt men är inte helt parallella före åldershöjningen. Vi bedömer därför att vi inte kan använda en difference-in-differences-modell för att skatta effekten.

Vi kan ändå konstatera att en eventuell effekt av åldershöjningen troligen är avsevärt mindre än vad som antogs i propositionen (figur 22 och figur B23). Propositionen förutsåg att höjningen skulle öka andelen i sysselsättning med 4,4 procentenheter.⁴⁵ Men det ser snarare ut att röra sig om någon enstaka procentenhets ökning.

---

⁴⁵ Prop. 2018/19:133, s. 38.

Figur 22 Andel som lönearbetar över tid, bland personer födda i december 1952 respektive februari 1953. Januari 2019–mars 2022

Källa: AGI.

4.4 Pensionsuttag bland 67-åringar minskar i liten utsträckning

67-åringar tar ut allmän pension i lägre utsträckning efter åldershöjningen. Uttag av tjänstepension påverkas inte av höjningen.

4.4.1 Uttag av allmän pension minskar

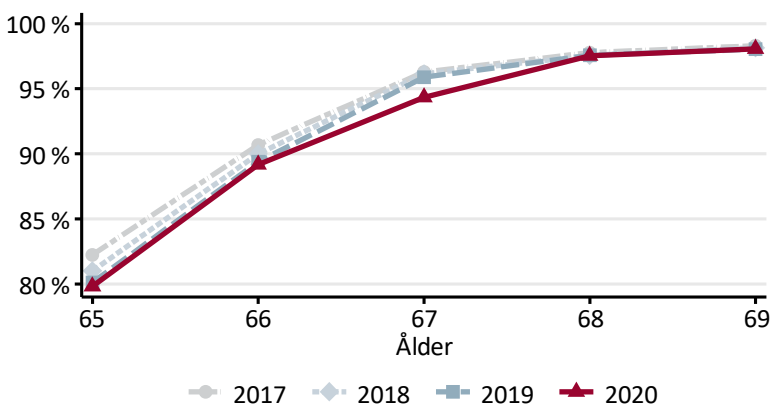
Det stora flertalet 67-åringar tar ut allmän pension. Det gäller både före och efter åldershöjningen. Men vi ser ändå en tydlig men relativt liten ökning av andelen som inte tar ut allmän pension vid 67 år efter höjningen. Det ser vi både i helårsdata (figur 21) och månadsdata (figur 24).

Med helårsdata kan vi följa utvecklingen i andelen som tar ut pension under en längre period. Vi ser då en gradvis minskning av andelen personer i åldrarna 65–67 som tar ut allmän pension under perioden 2017–2020. Men 2020 sticker de som fyller 67 år ut. Bland dem

minskar andelen som tar ut allmän pension mer än för personer i andra åldrar 65–69 (figur 23).

Det tyder på att höjningen av LAS-åldern har lett till att färre personer tar ut allmän pension vid 67 års ålder. Vi kan inte uttala oss om vad som händer efter det. Det beror på att vi bara har årsdata fram till 2020.

Figur 23 Andel av personer i olika ålder som tar ut minst en krona i allmän pension, åren 2017–2020

Anm.: Figuren uppdelat på kön är i bilagan (figur B19 och figur B20). 2 186 471 observationer.

Med hjälp av månadsdata kan vi i stället följa hur personer tar ut allmän pension månad för månad. Vi kan också följa utvecklingen ett år efter åldershöjningen, det vill säga under 2021.

Effekten av höjningen är tydlig i månadsdata. Vi kan inte se någon särskild pandemieffekt för någon av årskullarna som vi har undersökt, det vill säga de som var 66–69 år när pandemin startade. Däremot ser vi att andelen personer som inte tar ut allmän pension vid 67 år minskade tydligt i den årskull som vi kan följa före åldershöjningen, det vill säga de som är födda 1952. För de två efterkommande årskullarna kan vi inte se något motsvarande, tydligt mönster vid 67 år. Det tolkar vi som att höjningen har lett till att 67-åringarna tar ut allmän pension mer sällan än tidigare.

Andelen som tar ut allmän pension vid 67 år är ungefär 1,5–2 procentenheter lägre efter åldershöjningen. Tyvärr kan vi inte uttala oss om hur stor del av den skillnaden som beror på höjningen. Det beror på att vi har för lite data för de äldre årskullarna för den åldern då de fortfarande omfattades av LAS. Det betyder att det kan finnas naturliga skillnader mellan årskullarna som inte har med åldershöjningen att göra.

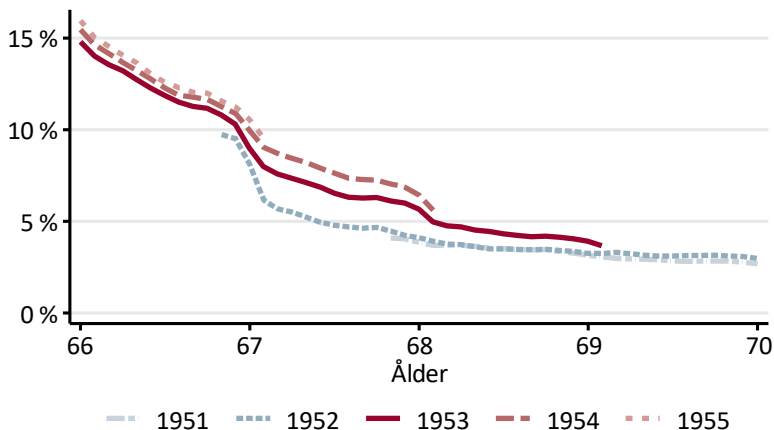
Men vi kan se att årskullen som är född 1952 hade *ungefär* samma andel som tog ut allmän pension strax före 67 års ålder. Därför bedömer vi ändå att en del av skillnaden mellan årskullarna efter 67 år beror på åldershöjningen. Efter 68 års ålder minskar skillnaden betydligt. Att det fortfarande finns en skillnad kan bero på att det finns en kvardröjande effekt av att höja LAS-åldern. Det kan också bero på att det så kallad LAS-fönstret slopades i åldershöjningen. Det innebär att arbetsgivarnas inte längre har samma incitament att säga upp anställda precis vid den tidpunkt de uppnår LAS-åldern. Men skillnaden kan också bero på andra skillnader mellan årskullarna.

Enligt den senaste redovisningen från Pensionsmyndigheten finns en generell trend till en ökad andel personer som tar ut pension först vid 67 års ålder. Mellan 2004 och 2019 har andelen stigit från 2,3 till 6,0 procent. Men trenden bröts 2020, då en mindre andel tog ut pension vid just 67 år. Enligt Pensionsmyndigheten kan detta bero på att fler tar ut pension ännu senare på grund av att de nu fick möjlighet att fortsätta arbeta på grund av den höjda LAS-åldern.⁴⁶

---

⁴⁶ Pensionsmyndigheten, *Pensionsåldrar och arbetslivets längd*. Svar på regleringsbrevsuppdrag. Dnr VER 2022-158, 2022.

Figur 24 Andel av personer i olika ålder som inte ännu börjat ta ut allmän pension, per årskull, januari 2019–mars 2022

Anm.: Figuren visar personer som är födda tidigt på året (det vill säga i februari och mars). Avgränsningen är gjord för att pandemin ska inträffa vid i stort sett samma ålder för alla personer i samma årskull. En snävare avgränsning än så ger mindre tillförlitliga resultat.
Källa: AGI.

4.4.2 Det finns inga synliga förändringar i uttag av tjänstepension

När det gäller att ta ut tjänstepensionen ser vi inga tydliga skillnader under 2020 bland 67-åringar jämfört med tidigare år. Det kan bero på att olika avtal automatiskt betalar ut tjänstepension vid en viss ålder: ofta vid 65 år men ibland även vid 67 år.⁴⁷ Vi förväntade oss därför inte att LAS-höjningen skulle ha någon direkt effekt på tjänstepensionsuttag.

⁴⁷ Pensionsmyndighetens webbplats, www.pensionsmyndigheten.se, hämtat den 3 april 2023.

5 Förändringen i pensioneringsåldern under 2020

Detta kapitel beskriver hur pensioneringsåldern har ändrats för andra åldersgrupper än de som åldershöjningen har påverkat direkt. Medelpensioneringsåldern ökade markant mellan 2019 och 2020, från 64,6 till 65,0. Pensionsmyndigheten bedömer att ökningen är en följd av åldershöjningen om höjda åldersgränser.⁴⁸ Medelpensioneringsåldern ligger därmed på samma nivå som under 2004, bara några år efter att uttagsåldern för allmän pension ändrades från 65 år till ett mer flexibelt fönster från 61 års ålder.

Även om pensionsåldern blev flexibel i samband med att Sverige införde det nuvarande pensionssystemet har många i befolkningen kvar tanken om en normativ pensionsålder vid 65 år.⁴⁹ Fram till 2022 har 65 år också varit den lägsta åldern för att kunna ta del av grundskyddet i den allmänna pensionen, bland annat garantipension. Från och med 1 januari 2023 är den lägsta åldern för att ta del av grundskyddet 66 år.

Det är mycket möjligt att höjningen av de pensionsrelaterade åldersgränserna påverkar normer om pensionering utanför den grupp som påverkas direkt av åldershöjningen. Men den första höjningen är förmodligen den som påverkar pensionsbeteendet minst av de nu genomförda och i framtiden planerade höjningarna om åldersgränser i pensionssystemet. Vi misstänker därför att effekterna av 2020 års höjning på pensioneringsnormer i samhället är begränsad. Det kan dessutom ta tid innan normerna anpassas efter en regelförändring.

---

⁴⁸ Pensionsmyndigheten, *Pensionsåldrar och arbetslivets längd*. Svar på regleringsbrevsuppdrag. Dnr VER 2021-194, 2021.

⁴⁹ Berglund T. m.fl., Factors affecting prolonged working life for the older workforce: The Swedish case. *Nordic Journal of Working Life Studies* 2017;7(1):19–36.

Våra resultat visar att förändringarna i de åldersgrupper som inte direkt påverkas av åldershöjningen är ganska små mellan åren. Samtidigt kan de ha påverkats av covid-19-pandemin 2020. Det gör att det är svårt att analysera pensioneringsbeteendet.

Vi ser inga tydliga effekter av åldershöjningen på åldersgrupper som inte direkt påverkades av höjningen, det vill säga andra än 61- och 67-åringar. Det finns tecken på att också en partner till de som är direkt påverkade kan ändra sitt pensioneringsbeteende. Utöver det verkar förändringen i medelpensioneringsåldern främst bero på de direkt påverkade åldersgrupperna.

5.1 Inga tydliga effekter på pensionsåldern bland andra än 61- och 67-åringar

Våra resultat i avsnitt 3.2.1 och 4.4.1 visar att andelen personer som tar ut pension vid 61 år och 67 års ålder har minskat till följd av åldershöjningen. Vi ser inte samma utveckling i andra åldersgrupper.

Det finns ett tydligt, förväntat trendbrott för andelen som börjar ta ut pension vid 61 år 2020 (figur 25). Före 2020 var trenden att en allt större andel börjar ta ut allmän pension redan vid 61. Vi ser samma sak för 67-åringar, men i mindre skala. Den tidigare uppåtgående trenden bryts 2020, då andelen som börjar ta ut pension vid 67 år minskar. Vi kan med andra ord se att de årskullar som är direkt påverkade av åldershöjningen har ändrat sitt pensioneringsbeteende under 2020.

I åldrarna 62–64 år är trenden före 2020 inte alls lika tydlig, och förändringarna mellan 2019 och 2020 är små. Med tanke på att pandemin också påverkade samhället mycket under 2020 har vi därför svårt att uttala oss om åldershöjningens effekter för personer i de åldrarna. Det är helt enkelt svårt att skatta hur stor andel av 63-åringarna som skulle ha tagit ut pension om åldershöjningen inte skulle ha genomförts.

För 65-åringar ser vi en obruten, nedåtgående trend för andelen som börjar ta ut allmän pension för perioden 2017–2020. För 66- och 68-åringar är trenden i stället uppåtgående. Men inte heller i de grupperna ser vi något trendbrott 2020.

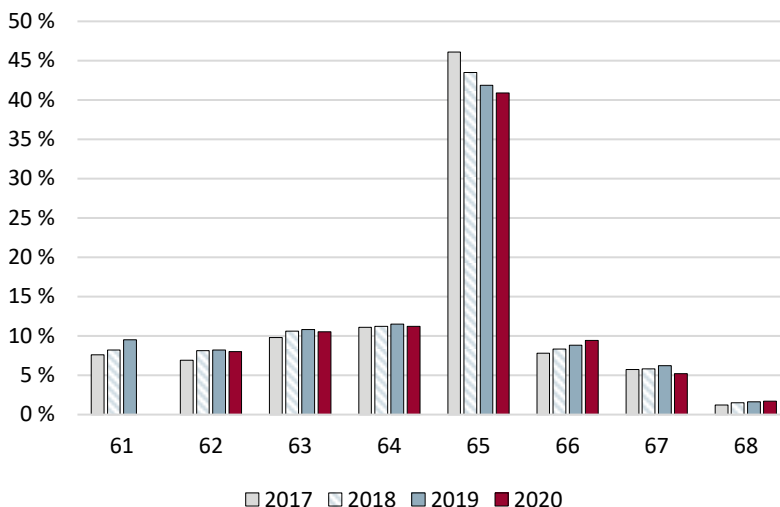
Vi kan med andra ord inte se några tydliga tecken på förändrade pensioneringsmönster till följd av åldershöjningen bland årskullar som inte direkt har påverkats av förändringen. Men vi kan heller inte utesluta att höjningen har fått effekter även i andra åldersgrupper än de som är direkt påverkade. Både allmänna trender i pensioneringsbeteende och pandemins inverkan på samhället under 2020 gör att bilden är otydlig.

Höjningen av pensionsåldern är inte den enda faktorn som verkar för att förlänga arbetslivet bland äldre. Det finns en rad olika åtgärder och parallella utvecklingar som underlättar för äldre att fortsätta arbeta. Det finns också finansiella faktorer som gör det mer attraktivt att arbeta i högre ålder och mindre attraktivt att gå i pension tidigt. Det handlar bland annat om att äldre har fått bättre hälsa, att arbetsmiljöfaktorer har blivit bättre och förändringar i skattesystemet. Alla dessa faktorer påverkar den generella tidstrenden.

Våra resultat tyda inte på att regeländringen om höjda åldersgränser bidrar särskild mycket till att förändra pensioneringsmönstret bland personer som inte är direkt påverkade av åldershöjningen. Men trenden att förlänga arbetslivet och senarelägga att ta ut pensionen avtar inte 2020.

Figur 25 Andelar av befolkningen i viss ålder som börjar ta ut allmän pension ett givet år, 2017–2020

Anm.: Siffrorna avviker något från tidigare redovisning. Vi använder kalenderåret då personen fyller år. Figuren visar andelen som börjar ta ut inkomstpension.

5.2 Sambandet mellan att ha en 61-årig partner och att börja ta ut pension försvagades 2020

Vi ser tecken på att betydelsen av att ha en partner som är 61 år har minskat efter åldershöjningen för beslutet att pensionera sig. Det innebär att höjningen åtminstone på det sättet kan ha påverkat andra än de som direkt omfattas av de förändrade reglerna. Men resultatet är osäkert.

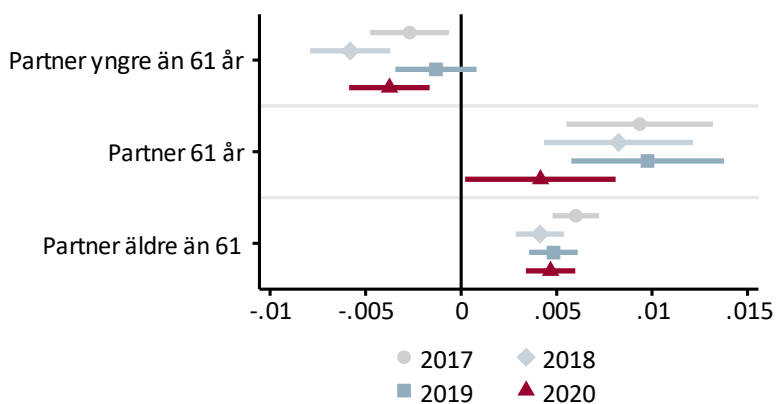
Sannolikheten att en person i en viss ålder ska gå i pension är lägre för personer som har en partner som är yngre än 61 år än för de som inte har någon partner (figur 26). När ens partner fyller 61 år, och alltså också kan gå i pension, ökar sannolikheten att själv gå i pension avsevärt under åren 2017–2019. Det är väntat, eftersom många kan ha väntat in möjligheten för partnern att gå i pension innan de pensionerar sig själva. Men under 2020 försvagades det sambandet

betydligt. Vi bedömer att det beror på att personer med en 61-årig partner inte längre kan gå i pension tillsammans med partnern.

Om tolkningen av resultatet är korrekt är detta en indirekt effekt av höjningen på andra än de som direkt påverkas av höjningen av åldersgränsen. Men det ska troligen snarare tolkas som en individuell samordningseffekt än en normpåverkan.

Resultatet drivs främst av kvinnor som har en partner som är 61 år. Vi ser inte samma mönster bland männen (figur B24 och figur B25).

Figur 26 Effekten av att ha en partner som var 61 år

Anm.: Referensgruppen ("0") är personer utan en partner. Figurer uppdelade på kön finns i bilagan (figur B24 och figur B25). Resultatet kommer från statistiska regressioner där vi har kontrollerat för den egna åldern (se Bilaga 2: Metodbeskrivning). Vi utesluter personer som själva påverkades av åldershöjningen, det vill säga personer som är 61 eller 67 år. 990 717 observationer.

6 Slutsatser och diskussion

Höjningen av den lägsta pensionsåldern från 61 till 62 år och av LAS-åldern från 67 till 68 år var den första av flera planerade ändringar av åldersgränser för pensionering. Höjningarna sammanföll med covid-19-pandemin, som på olika sätt påverkade människors deltagande på arbetsmarknaden. Pandemin gör det svårare att dra slutsatser om regelförändringarnas effekter av åtminstone två anledningar. För det första blir det svårare att rent statistiskt urskilja åldershöjningens effekter när det finns en annan samtida faktor som påverkar de utfall vi studerar. Men pandemin gör det också svårare att dra slutsatser om vad höjningarna skulle gett för effekter i en situation utan en pandemi. Det beror på att pandemin kan ha påverkat hur människor förändrar sitt beteende till följd av åldershöjningen.

Trots dessa svårigheter kan vi dra vissa slutsatser. Ett huvudresultat är att höjningen av åldersgränserna hade effekter på förvärvsarbetet i förväntad riktning: andelen som lönearbetar ökar bland 61- och 67-åringar. Andelen 61-åringar som lönearbetar verkar ha ökat lite mer än vad som förväntades i förarbetena (avsnitt 6.1). Ökningen bland 67-åringar verkar däremot något lägre än förväntat (avsnitt 6.4).

Den genomsnittliga förvärvsinkomsten tycks ha ökat något bland 61-åringar på grund av åldershöjningen. Däremot minskar den genomsnittliga totala inkomsten för 61-åringar (avsnitt 6.2).

Personer som före höjningen tog ut pension vid 61 års ålder var en heterogen grupp. Men höjningen av den lägsta pensionsåldern påverkar vissa grupper i större utsträckning än andra: personer med lägre utbildning, lägre inkomster, lägre yrkeskvalifikation, arbetslösa och personer med sjukpenning (avsnitt 6.3).

Den genomsnittliga totala inkomsten för 67-åringar har ökat efter LAS-höjningen. Samtidigt har också andelen i lönearbete i gruppen ökat (avsnitt 6.4).

Våra resultat visar att höjningen av LAS-åldern främst påverkar en relativ resursstark grupp. Personer som fortsatte arbeta i 67-årsåldern var oftare höginkomsttagare och högutbildade. Detta innebär att försörjningsmöjligheterna ökar för en relativ resursstark grupp 67-åringar. Samtidigt påverkar höjningen av lägsta åldern för att ta ut allmän pension en resurssvagare grupp. De som tidigare tog ut pension vid 61 år hade oftare lägre inkomster och lägre utbildning. Det betyder att försörjningsmöjligheterna minskar för en resurssvagare grupp 61-åringar (avsnitt 6.5).

Vi ser inga tydliga tecken på att pensioneringsmönstret har förändrats för andra än 61- och 67-åringar (avsnitt 6.6).

Våra resultat tyder på att män och kvinnor har påverkats på liknande sätt av åldershöjningen. Men vi ser att män oftare gick i pension vid 61 år före höjningen och att de därför troligen i högre grad än kvinnor påverkades av höjningen av den lägsta pensionsåldern (avsnitt 6.7).

Den här rapporten undersöker bara den första av flera åldershöjningar. Den undersökta höjningen omfattade en jämförelsevis liten grupp och sammanföll med en pandemi. Vi förväntar oss därför delvis annorlunda resultat för den andra och tredje höjningen (avsnitt 6.8).

6.1 Vanligare att 61-åringar har lönearbete efter höjningen

Det är vanligare att 61-åringar arbetar efter höjningen av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension.

Andelen 61-åringar som lönearbetar tycks ha ökat med upp till 4,5 procentenheter. Till det kommer en eventuell ökning av andelen som arbetar i eget företag, men den ökningen har vi inte kunnat bedöma. Enligt förarbetarna förväntades en mindre effekt. Där antogs höjningen leda till en 2,1 procentenheters ökning av *sysselsättningen* bland 61-åringar.⁵⁰

---

⁵⁰ Prop. 2018/19:133, *En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv*, s. 38.

Det bör också nämnas att de personer som påverkas av åldershöjningen, det vill säga de som *skulle* ha tagit ut allmän pension vid 61 år om de kunnat, kommer att få ett högre pensionsbelopp utbetalt varje månad när de väl börjar ta ut pension. Det gäller särskilt om de fortsätter förvärvsarbete under tiden. Men också personer som inte arbetar får högre belopp. Det beror på att deras intjänade pension förväntas betalas ut under en kortare tid.

6.2 61-åringars förvärvsinkomster är något högre men deras totala inkomster är lägre efter åldershöjningen

Vi har försökt att bestämma storleken på höjningens effekt på den genomsnittliga förvärvsinkomsten för 61-åringar. Resultatet är osäkert, men vi bedömer att den har ökat med mindre än ungefär 10 000 kronor per år. Som jämförelse är den genomsnittliga inkomsten för årskull 1959 under 2020 nästan 330 000 kronor.

De totala inkomsterna för 61-åringar har däremot minskat till följd av åldershöjningen. Många 61-åringar som tog ut allmän pension före höjningen fortsatte arbeta och försörjde sig inte enbart genom pension, utan använde den som ett komplement till sin övriga försörjning. Efter höjningen har 61-åringar inte längre den möjligheten.

De totala inkomsterna minskade också på grund av minskade uttag av tjänstepension. Andelen som tar ut tjänstepension vid just 61 år minskar tydligt efter åldershöjningen. Vi bedömer att det beror på att många väljer att ta ut tjänstepension samtidigt som de tar ut den allmänna pensionen.

Däremot ser vi att *om* personer väljer att ta ut tjänstepension vid 61 års ålder efter åldershöjningen, så tar de ut högre belopp än tidigare. Det kan betyda att det främst är personer i grupper med hög tjänstepension som fortfarande börjar ta ut tjänstepension vid 61 år. Men det kan delvis också vara så att personer som väljer att ta tjänstepension nu tar ut en större del av sin tjänstepension. Det skulle i så fall kunna bero på att de vill ersätta den förlorade möjligheten att ta ut allmän pension med något annat.

Vi ser också att andelen som inte hade några registrerade inkomster alls var högre bland 61-åringar efter åldershöjningen än före. Efter

höjningen var andelen bland 61-åringar lika hög som bland andra åldersgrupper som inte kan ta ut pension. Men våra resultat tyder *inte* på att många som tidigare hade inkomster hamnade i en situation utan inkomster efter regeländringen. Det handlar snarare om att personer som redan var utan registrerade inkomster stannade ett år till i den situationen innan de hade möjlighet att börja ta ut allmän pension.

6.3 Vilka grupper tog ut allmän pension vid 61 år före höjningen?

De personer som tog ut allmän pension vid 61 år före höjningen av åldersgränsen hade olika bakgrund. Men i genomsnitt var de resurs-svagare och hade en svagare anknytning till arbetsmarknaden än de som började ta ut allmän pension senare i livet.

6.3.1 Personer som tidigare tog ut pension vid 61 år hade olika bakgrund

Betydande andelar i alla yrkeskategorier tog ut allmän pension vid 61 år innan åldershöjningen infördes. Även i de yrkeskategorier med lägst andelar som tog ut allmän pension vid 61 år är andelen relativt hög – ungefär 6 procent jämfört med 11 procent för hela årskullen.

Vi ser ett liknande mönster när det gäller andra bakgrundsfaktorer. Det är fler med lägre utbildning och lägre inkomster som tog ut pension vid 61 år. Men det tycks också finnas grupper av personer med mycket höga inkomster och höga befattningar som tog ut allmän pension redan vid 61 år. Andelen var till exempel hög inom vissa chefsyrken. Den var också högre i den tiondel av befolkningen med högst inkomster än bland övriga i den övre halvan av inkomst-fördelningen.

Resultaten tyder på att höjningen direkt har påverkat personer i många olika delar av samhället. Men det betyder inte att personer i olika grupper har påverkats på samma sätt av att möjligheten att ta ut allmän pension vid 61 år försvunnit. Personer som tidigare tog ut pension för att sluta arbeta påverkas till exempel annorlunda än personer som använt pensionen som komplement till sin försörjning. Det finns också skillnader i hur ofta personer i olika grupper tog ut allmän pension.

6.3.2 Det var vanligare i resurssvagare grupper att ta ut pension vid första möjliga tillfälle

Gruppen som tog ut allmän pension vid 61 år före åldershöjningen bestod till stor del av personer med relativt låga inkomster. Andelen som tog ut allmän pension var klart högre i den lägre halvan av inkomstfördelningen än i den högre halvan. De hade också lägre utbildning, var oftare arbetslösa eller i en arbetsmarknadsåtgärd och hade fler dagar med sjukpenning än övriga. Yrkesmässigt var personer med yrken med lägre kvalificeringsgrad och arbetaryrken överrepresenterade bland de som tog ut allmän pension vid 61 år.

Sammantaget verkar det alltså ha varit vanligt att ta ut allmän pension vid 61 år framför allt i grupper som står en bit från arbetsmarknaden eller som arbetar i mer slitsamma yrken. Det är därför vanligare att personer i dessa grupper påverkas direkt av åldershöjningen. Men även om gruppen som tar ut pension vid första möjliga tillfälle är något resurssvagare än gruppen som tar ut pension senare, så handlar det oftast inte om de mest ekonomiskt utsatta. Personer med lägst pensionskapital är ofta beroende av garantipension som inte kan tas ut förrän flera år senare. Personer med de allra lägsta förvärvs-inkomsterna (inkomster i den lägsta decilen) tog till exempel mer sällan ut pension vid 61 år. Tidigare studier visar att personer som gick i pension före 65 år hade bättre ekonomi än de som gick vid just 65 år, men sämre ekonomi än personer som gick i pension vid 66 år eller senare.⁵¹ Våra resultat visar att personer som tog ut pension vid första möjliga tillfälle har lägre inkomster än personer som tog ut pension vid 62 år, det vill säga personer som tog ut pension tidigt, men inte så fort det var möjligt.

Vi känner inte till motiven till att personer i de överrepresenterade grupperna tar ut pension vid 61 år. Vi vet därför inte heller om deras motiv skiljer sig från motiven i andra grupper. Men vi kan se att uttagsmönstren är ännu starkare i den grupp som börjar ta ut allmän pension redan under de allra första månaderna det är möjligt. De får i och med åldershöjningen vänta ytterligare ett år innan de kan använda den allmänna pensionen. Det är troligt att en stor del av dessa personer kommer att ta ut allmän pension direkt vid 62 år efter åldershöjningen.

---

⁵¹ ISF, *Tidig och sen pensionering*. Rapport 2020:7.

6.4 67-åringar arbetar i större utsträckning och den genomsnittliga inkomsten ökar till följd av LAS-höjningen

Den höjda åldersgränsen i LAS infördes 2020, samtidigt som covid-19-pandemin inträffade. Det gör att det är svårt att särskilja effekter av pandemin från åldershöjningens effekter. Bilden blir ännu svårare att urskilja av att vi inte kan avgöra vem som fick sin anställning avslutad på grund av att hen uppnådde LAS-åldern ens före höjningen. Det innebär att vi inte med säkerhet vet vilka grupper som påverkas i störst utsträckning av höjningen.

Utifrån våra resultat bedömer vi ändå att åldershöjningen har ökat lönearbetet efter 67-årsdagen. Utvecklingen är inte tydlig nog för att vi ska kunna bestämma exakt hur stor förändringen är. Men vi bedömer att den är mindre än de 4,4 procentenheter som förväntades i förarbetena.⁵² Höjningen tycks också ha minskat uttaget av allmän pension vid 67 år. Det resultatet är inte givet, eftersom de allra flesta som arbetar i den åldern också tar ut allmän pension samtidigt.

Trots det minskade uttaget av allmän pension verkar också de totala inkomsterna ha ökat. Det kan vara en effekt både av att färre personer tvingas sluta arbeta helt och av att de personer som fortsätter arbeta efter 67 gör det i större omfattning än tidigare. Före åldershöjningen var det inte ovanligt att personers anställning gick över från en tillsvidareanställning till en visstidsanställning eller timanställning efter 67 års ålder.⁵³ Då kan personen ha arbetat färre timmar än i sin tillsvidareanställning.

6.5 Valmöjligheterna ökar för en relativt resursstark grupp men minskar för en resurssvagare grupp

Både höjningen av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension och höjningen av LAS-åldern syftade till att få personer över 60 att fortsätta arbeta i större utsträckning än tidigare. Våra resultat tyder på att det också har blivit effekten. Men på vissa punkter skiljer sig

---

⁵² Prop. 2018/19:133, s. 38.

⁵³ Pensionsmyndigheten, *Lagen om anställningsskydd (LAS) – rätten att säga upp den anställda vid 67 års ålder*. PID153482.

konsekvenserna av de två höjningarna åt. De verkar också ha påverkat olika grupper.

Personer som påverkades av höjningen av den lägsta pensionsåldern var resurssvagare och oftare låginkomsttagare och arbetslösa än andra. De hade avsevärt lägre genomsnittlig inkomst än personer som började ta ut pension senare. Personer som fortsatte arbeta till 67 år före höjningen, och alltså potentiellt kunde påverkas av en höjning av LAS-åldern, var däremot oftare högutbildade med högre inkomster. De två höjningarna har med andra ord delvis träffat olika grupper.

Både bland 61- och 67-åringar var det före höjningarna inte ovanligt att personer förvärvsarbetade samtidigt som de tog ut pension. Vi ser att åldershöjningen minskade den genomsnittliga totala inkomsten bland 61-åringar. För dessa personer togs en möjlig inkomstkälla bort, nämligen den allmänna pensionen. Den genomsnittliga totala inkomsten bland 67-åringar ökade däremot efter höjningen. För dessa personer innebar åldershöjningen i stället större möjligheter att använda en inkomstkälla när de kunde fortsätta lönearbeta. De fick därmed större möjligheter att kombinera pension med fortsatt förvärvsarbete.

Det betyder att den ena åldershöjningen minskade valmöjligheten för en grupp som omfattar många personer med lägre socioekonomisk status. Samtidigt ökade den andra åldershöjningen valmöjligheten för en resursstarkare grupp.

6.6 Höjningen påverkade inte andra än de direkt berörda i någon större utsträckning

Den genomsnittliga pensionsåldern ökade tydligt 2020. Men ökningen beror främst på förändringar i de åldersgrupper som direkt påverkades av åldershöjningarna. Förändringarna i övriga åldersgrupper är små och kan vara helt orelaterade till åldershöjningen.

Att vi ser vissa förändringar i andelen som pensionerar sig i alla grupper är väntat. Det beror på att andelen som väljer att pensionera sig i olika åldrar varierar över tid. Det finns en allmän trend att pensioneringstidpunkten sprids ut allt jämnare över åldrarna.

Dessutom kan pandemin ha haft olika konsekvenser för pensionsmönstret i olika åldrar. Det gör att det är svårt att identifiera de förmodligen små indirekta effekterna som åldershöjningen kan ha haft på personer som inte påverkades direkt av höjningarna.

Det enda tecken på indirekta effekter som vi ser är att det positiva samband som funnits mellan att ha en partner som är 61 år och att själv gå i pension försvagades 2020. Men även i detta fall är skillnaden liten. Och vi ser bara att kvinnor med en partner som är 61 år har förändrat sitt beteende. Män som har en partner som påverkades av åldershöjningen skiljer sig däremot inte i jämförelse med före höjningen.

6.7 Kvinnor och män påverkas på liknande sätt av åldershöjningen

Män och kvinnor skiljer sig åt på flera olika sätt när det gäller försörjningsmönster. Kvinnor har till exempel lägre genomsnittliga inkomster, men också lägre arbetslöshet än män. Vi ser ofta nivå-skillnader mellan män och kvinnor som utsträcker sig över alla år och åldersgrupper.

De förändringar som följer av åldershöjningen ser däremot i stort sett likadana ut för män och kvinnor. Men vissa, begränsade skillnader finns. På en övergripande nivå ser vi att fler män än kvinnor tog ut pension vid 61 år före åldershöjningen. Män som tog ut pension vid 61 år fortsatte också oftare att arbeta än kvinnor, så konsekvenserna av att inte kunna börja ta ut allmän pension kan skilja sig åt mellan könen.

Höjningen av åldersgränsen från 61 till 62 år ledde till högre andel i lönearbete för både män och kvinnor. Men våra skattade effekter på andelen i lönearbete är något högre för män än för kvinnor, 5,3 jämfört med 3,8 procentenheter. Män och kvinnor tycks alltså ha påverkats av höjningen på samma sätt, men i något olika grad.

Vi ser också vissa skillnader mellan könen när det gäller sambandet mellan pensionering och civilstånd. Giftna män tog *mer sällan* ut allmän pension vid 61 år än andra män före höjningen. Men sambandet var det omvända för kvinnor: giftna kvinnor tog ut allmän pension vid 61 år *oftare* än andra kvinnor. De giftna män som tog ut

pension vid 61 år fortsatte också oftare att arbeta än gifta kvinnor som tog ut pension vid samma ålder.

6.8 Vad kan vi förvänta oss av utvecklingen i framtiden?

När det gäller den andra och tredje höjningen av pensionsrelaterade åldersgränser förväntar vi oss delvis annorlunda effekter jämfört med de vi hittar här. Det beror både på att pandemin kan ha påverkat effekterna av den första åldershöjningen och att de följande höjningarna omfattar andra grupper.

6.8.1 Pandemin kan ha lett till annorlunda effekter 2020

Covid-19-pandemin verkar ha minskat omfattningen av förvärvsarbete i alla åldersgrupper, medan åldershöjningen har ökat omfattningen. Det innebär att förändringen i förvärvsarbete som vi ser bland 61- och 67-åringar 2020 kan vara lägre än åldershöjningens effekt. Vi förväntar oss att kommande höjningar leder till tydligare förändringar, eftersom pandemin inte längre påverkar förvärvsarbetet. Det gäller också för åldershöjningens effekter på ersättning för arbetslöshet och sjukdom. Pandemins påverkan på dessa är så pass stor att det är svårt att upptäcka om höjningen har haft någon effekt.

Pandemin kan också ha påverkat beteendet bland personer nära pensionsåldern. Äldre personer var till exempel mer känsliga för smitta och kan därför ha valt att pensionera sig på ett annat sätt än under ett mer normalt år. Men för många förändrades också arbetsituationen på andra sätt, med till exempel ökat hemarbete eller korttidsarbete. Effekterna av en åldershöjning kan därför vara annorlunda under en pandemi än under andra år.

6.8.2 Framtida höjningar kan ge andra effekter eftersom de berör delvis andra grupper

Även om höjningarna av lägsta åldern för att ta ut allmän pension och LAS-åldern kan ha haft stor inverkan på enskilda personer, bedömer vi att effekten på ekonomin av hela den påverkade årskullen är

relativt begränsade. En anledning till det är att det var en jämförelsevis liten grupp som slutade arbeta helt vid 61 respektive 67 år innan höjningen trädde i kraft. Bland de 61-åringar som tidigare tog ut pension vid 61 år fortsatte en stor andel att arbeta samtidigt som de tog ut pension. När det gäller 67-åringar vet vi inte hur många som tidigare fick sin anställning avslutad på grund av att de uppnådde LAS-åldern. Men bland de som fick det kan många ha gått från en tillsvidareanställning till en ny tidsbegränsad anställning.

Den här bilden kan komma att se annorlunda ut för de andra och tredje höjningarna.

Effekterna av efterföljande höjningar av den lägsta åldern för allmän pension kan bli större

Ett antal faktorer gör att effekterna av de kommande höjningarna av den lägsta åldern för att ta ut allmän pension kan antas bli större än av den första höjningen.

För den andra höjningen 2023 och särskilt den tredje höjningen 2026 kan den grupp som tar ut allmän pension vid första möjliga tillfälle både vara större och annorlunda sammansatt.

Gruppen kan antas vara större eftersom höjningarna gäller högre åldrar. De grupper som tidigare har tagit ut pension vid 61 år kan efter den första höjningen i stor utsträckning antas göra det när de fyller 62 år i stället. De kommer alltså att påverkas också av den följande höjningen. Till dem ska då läggas de grupper som redan före första höjningen tog ut allmän pension vid 62 år – i den utsträckning de fortsätter att göra det även efter 2020.

På motsvarande sätt är det sannolikt att gruppen som börjar ta ut allmän pension under första året det är möjligt är ännu större vid den tredje höjningen.

Det är också troligt att sammansättningen av personer som påverkas direkt av höjningarna kommer att ändras. Förutom de grupper som påverkades redan av den första höjningen, påverkas också vissa grupper som före 2020 valde att ta ut pension tidigt, men inte redan vid 61 år. Den kategorin består oftare av personer som har klart högre inkomster och bättre anknytning till arbetsmarknaden.

Effekterna av efterföljande höjningar av LAS-åldern kan däremot bli mindre

Den 1 januari 2023 höjdes LAS-åldern ytterligare ett år, från 68 till 69 år. Vi kan se två skäl till att effekterna av den höjningen kan tänkas bli mindre än de som vi har funnit vid den första höjningen.

För det första bör det vara färre anställda som kan påverkas av höjningen eftersom andelen anställda minskar med åldern. För det andra togs det så kallade LAS-fönstret bort 2020. Före den första höjningen 2020 gjorde fönstret att arbetsgivare hade särskilt starka incitament att avsluta anställningen för personer vid just 67 år. Om inte anställningen avslutades då fick den anställde tillbaka sitt anställningsskydd till viss del. Att fönstret togs bort 2020 innebar att arbetsgivare fram till höjningen 2023 kunde säga upp personer när som helst efter 68 års ålder. Det innebär att arbetsgivare saknade incitament att säga upp anställda just vid LAS-åldern. Den ”enda” effekten vi ser bör därför bli att de personer som med en lägre LAS-ålder hade sagts upp under tiden de var 68 nu får arbeta kvar fram till dess de fyller 69 år.

Efterföljande höjningar av åldern för garantipension kan leda till att även personer som inte direkt påverkas förändrar sitt pensioneringsbeteende

Efterföljande höjningar omfattar även en tredje åldersgräns i pensionssystemet: lägsta åldern för att kunna ta del av grundskyddet. När åldern för grundskyddet höjs och en riktålder tillämpas kan normen kring 65 år som pensionsålder försvagas. Den första höjningen av åldersgränser ledde inte till någon tydlig förändring i pensioneringsbeteendet bland personer som inte direkt påverkades av höjningen. Men vi vet inte om efterföljande höjningar kommer leda till samma resultat.

6.8.3 Ökar inflödet till andra trygghetssystem?

Vi ser att fler personer stannar kvar ytterligare en tid med ersättningar från olika trygghetssystem, när de på grund av den höjda pensionsåldern inte längre kan lämna ersättningarna med hjälp av den allmänna pensionen. Vi förväntar oss att även framtida höjningar av pensionsåldern kommer att leda till att fler personer antingen är kvar

ytterligare en tid utan inkomster eller med försörjning från olika trygghetssystem som sjukpenning och arbetslöshetsersättning, i stället för att ta ut pension. Utflödet från dessa andra trygghetssystem till pension skjuts då ännu längre framåt i tiden.

Våra resultat ligger i linje med en tidigare studie om höjd pensionsålder från Tyskland.⁵⁴ Studien visar att personer ofta stannade kvar i samma arbetssituation efter en åldershöjning. Personer som arbetade stannade i arbete och personer som var arbetslösa stannade i arbetslöshet. Studien visade däremot att inflödet till de olika systemen inte ökade till följd av den höjda pensionsåldern.

Våra resultat om inflöden till andra trygghetssystem är osäkra eftersom pandemin påverkade ersättningar från olika trygghetssystem. Men vi drar ändå slutsatsen att den första höjningen av åldersgränserna inte verkar ha påverkat inflödet till a-kassa och sjukpenning i någon större utsträckning.

Det finns forskning som visar att olika möjligheter att lämna arbetsmarknaden tidigt kan fungera som substitut för varandra. I länder som har flera olika möjligheter att lämna arbetsmarknaden tidigt visar studier att det finns en växelverkan mellan olika system när en förändring sker i något av dem – minskar inflödet i det ena systemet så ökar inflödet i det andra.⁵⁵ Det kan finnas anledning att följa upp frågan om flöden mellan system i utvärderingar av de efterföljande höjningarna. För det första blir effekten på flöden troligen mer tydlig då, eftersom pandemin inte längre påverkar våra utfall i samma utsträckning. För det andra kommer den berörda gruppen troligen vara en mer heterogen grupp ju högre den lägsta pensionsåldern blir. Vi vet till exempel att hälsan har förbättrats bland äldre, men vi vet också att det inte gäller i samma utsträckning för alla sociala grupper.⁵⁶ Det kan i sin tur göra att det blir ett större inflöde till sjukförmåner i övergången till – eller i väntan på – pensionering.

---

⁵⁴ Geyer J. och Welteke C., Closing Routes to Retirement: How Do People Respond? *DIW discussion paper* 2017:1653.

⁵⁵ Riekhoff A.-J. m.fl., Substitution and spill-overs between early exit pathways in times of extending working lives in Europe. *International Social Security Review* 2020;73:27–50; ISF, *Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering*. Rapport 2014:7; Staubli S. och Zweimüller J., Does raising the early retirement age increase employment of older workers? *Journal of Public Economics* 2013;108:17–32.

⁵⁶ Head J. m.fl., Socioeconomic differences in healthy and disease-free life expectancy between ages 50 and 75: a multi-cohort study, *European Journal of Public Health* 2019;29(2):267–272.

Med anledning av förändringen i regelverket för sjukersättning som gäller sedan september 2022 kan situationen för äldre som är nära pensionsålder också förändras. Förändringen innebär att reglerna för att få sjukersättning nu är mindre strikta för personer som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning. Sedan februari 2022 ställer reglerna för sjukpenningen även lägre krav på bedömningen av arbetsförmågan vid långa sjukfall. Dessa lägre krav gäller för personer som har uppnått den lägsta åldern för allmän pension. Dessa regeländringar i kombination med att åldershöjningarna gäller högre åldrar kan leda till ett ökat inflöde till sjukförsäkringen. Det kan alltså vara så att våra resultat gällande inflöde till andra trygghetssystem inte är giltiga för efterföljande höjningar.

6.8.4 Det kan finnas en kvardröjande effekt av första höjningen av åldersgränserna

Våra resultat tyder på att det kan finnas en kvardröjande effekt av höjningen av den lägsta åldern för allmän pension på andelen som lönearbetar. Det ser vi när vi jämför andelen som lönearbetar efter 62 års ålder före och efter höjningen. Men vi ser också att andelen som väljer att inte ta ut allmän pension efter 62 år är högre efter förändringen.

Det kan finnas flera förklaringar till detta mönster. En är att vissa som på grund av höjningen fortsätter att arbeta efter de fyllt 61 år kan ha fått förändrade förutsättningar på jobbet under året som följer, som gör att de väljer att fortsätta arbeta ytterligare en tid efter att de har fyllt 62 år och får ta ut pension. Vi ser ett liknande bild för LAS-höjningen. Men det är för tidigt att undersöka om det faktiskt finns en kvardröjande effekt. Det kan till exempel hända att det vi ser i våra data är effekter av pandemin. Det är möjligt att en senare uppföljning av de långsiktiga effekterna av den första höjningen skulle kunna bidra med mer säkra slutsatser.

Avslutningsvis kan vi konstatera att framtida utvärderingar av den första höjningen kan bidra med en bättre förståelse för mer långsiktiga effekter av åldershöjningen. Framtida utvärderingar av den andra och tredje höjningen kan bidra med att säkerställa vilka effekter det ha att höja åldersgränser i pensionssystemet, både i frånvaro av en

pandemi och på eventuella normförändringar bland personer som inte direkt omfattas av åldershöjningen.

7 Referenser

Angelov N. och Waldenström D., COVID-19 and Income Inequality: Evidence from Administrative Tax Registers. *Policy Paper 178, IZA Policy Papers*, IZA, 2021.

Angelov N. och Waldenström D., The Impact of COVID-19 on Economic Activity: Evidence from Administrative Tax Registers. *Policy Paper 179, IZA Policy Papers*, IZA, 2021.

Arbetsförmedlingen, *Äldres arbetsmarknadssituation*. Diarienummer: Af-2018/0017 7933, 2018.

Berglund T. m.fl., Factors affecting prolonged working life for the older workforce: The Swedish case. *Nordic Journal of Working Life Studies* 2017;7(1):19–36.

Geyer J. och Welteke C., Closing Routes to Retirement: How Do People Respond? *DIW discussion paper* 2017:1653.

Head J. m.fl., Socioeconomic differences in healthy and disease-free life expectancy between ages 50 and 75: a multi-cohort study, *European Journal of Public Health* 2019;29(2):267–272.

IFAU – Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, *Coronapandemin, arbetsinkomsterna och välfärdsystemets skyddsgrad. Befolkningens inkomstutveckling under 2020*. Rapport 2022:3.

IFAU – Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, *Den ojämlika (?) arbetslöshetsbördan under den första vågen av covid-19-pandemin i Sverige*. Rapport 2021:19.

IFAU – Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, *Är det bättre att börja skulan tidigare?* Rapport 2006:12.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Striktare sjukförsäkring och tidig ålderspensionering*. Rapport 2014:7.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Tidig och sen pensionering*. Rapport 2020:7.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Tidigt utträde från arbetslivet bland kvinnor och män*. Rapport 2018:10.

König S., Career histories as determinants of gendered retirement timing in the Danish and Swedish pension systems. *European Journal of Ageing* 2017;14:397–406.

Lalive R. m.fl., *How social security reform affects retirement and pension claiming*. Working paper 2021.

Lindwall M. m.fl., Psychological Health in the Retirement Transition: Rationale and First Findings in the HEalth, Ageing and Retirement Transitions in Sweden (HEARTS) Study. *Frontiers in Psychology* 2017;8:1634.

Pensionsmyndigheten, *Att vara jobbonär – en lönsam affär*, 2021.

Pensionsmyndigheten, *Lagen om anställningsskydd (LAS) – rätten att säga upp den anställde vid 67 års ålder*. PID153482.

Pensionsmyndigheten, *Pensionsåldrar och arbetslivets längd*, Svar på regleringsbrevsuppdrag. Dnr VER 2021-194, 2021.

Pensionsmyndigheten, *Pensionsåldrar och arbetslivets längd*. Svar på regleringsbrevsuppdrag. Dnr VER 2022-158, 2022.

Pensionsmyndighetens webbplats, www.pensionsmyndigheten.se, hämtat den 3 april 2023.

Prop. 2018/19:133, *En riktålder för höjda pensioner och följsamhet till ett längre liv*.

Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Inspektionen för socialförsäkringen, S2022/00781.

Riekhoff A.-J. m.fl., Substitution and spill-overs between early exit pathways in times of extending working lives in Europe. *International Social Security Review* 2020;73:27–50.

Sjögren Lindquist G., *Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt*. Rapport till Pensionsåldersutredningen (S 2011:05), 2013.

Skatteverket, *Hur har Covid-19-pandemin påverkat skatteintäkter och arbetsinkomster?* Skatteverket Rapport, 2021.

Staubli S. och Zweimüller J., Does raising the early retirement age increase employment of older workers? *Journal of Public Economics* 2013;108:17–32.

Svensson E-M., *Åldersdiskriminering och ålderism i arbetslivet*. Delegationen för senior arbetskraft. Rapport 18, S 2018:10.

Bilaga 1: Databeskrivning

Tabell B1 visar vilka årskullar som vi har analyserat. Den visar även vilken datakälla som vi har för att undersöka dessa årskullar vid olika åldrar.

Tabell B1 Datamaterial, LISA och AGI, urval av år, årskullar och åldrar som ingår i analyserna

	2017	2018	2019	2020	2021
1949	68	69			
1950	67	68	69		
1951	66	67	68	69	70
1952	65	66	67	68	69
1953	64	65	66	67	68
1954	63	64	65	66	67
1955	62	63	64	65	66
1956	61	62	63	64	65
1957	60	61	62	63	64
1958	59	60	61	62	63
1959	58	59	60	61	62
1960	57	58	59	60	61
1961		57	58	59	
1962			57	58	
1963				57	

Förklaring för tabell B1

Urval för analys av 61-åringar med LISA data

Urval för analys av 67-åringar med LISA data

Urval för analys av 61-åringar med AGI data

Urval för analys av 67-åringar med AGI data

Pandemi

Påverkad av åldershöjningen och pandemin

Tabell B2 Variabelbeskrivning AGI data

<i>Ersättningar som ingår i analysen för "tillfällig ersättning vid sjukdom" med AGI data</i> <i>(kod 100, 200, 409)</i>	<i>Ersättningar som ingår i analysen för "ersättning från a-kassa" med AGI data</i> <i>(kod 101, 102)</i>
Förebyggande sjukpenning COV-19 riskgrupp Sjuklönegaranti Sjukpenning enligt LAF arbetsskadeersättning Sjukpenning Sjukpenning särskilda fall Smittbärarersättning Förlängd rehabiliteringspenning Rehabiliteringspenning Rehabiliteringsersättning särskilda fall Föräldrapenning Graviditetspenning Närstående penning Tillfällig föräldrapenning	Ersättning från arbetslöshetskassa vid arbetslöshet Ersättning från arbetslöshetskassa vid arbetsmarknadsåtgärd

Anm.: Det ingår även andra förmåner i analysen av "tillfällig ersättning vid sjukdom" som inte handlar om sjukdom. Vi kan inte särskilja dessa variabler men vi bedömer att det utgör en liten del och borde inte påverka analysen i större utsträckning.

Bilaga 2: Metodbeskrivning

Metodbeskrivning för skattning av effekten på förvärvsinkomstens storlek och andelen i lönearbete

I avsnitt 3.3.2 beskriver vi hur vi använder en difference-in-differences-modell för att skatta effekten av åldershöjningen på dels förvärvsinkomstens storlek, dels andelen i lönearbete. Vi använder olika datakällor för de två skattningarna. Men den använda metoden är likartad.

Med hjälp av en difference-in-differences-metod kan vi identifiera effekten av en policyförändring genom att jämföra två grupper, där den ena gruppen påverkas av förändringen men inte den andra. De två grupperna kan skilja sig åt i utfallet före policyförändringen. Det underliggande antagandet är i stället att de två grupperna skulle haft samma utveckling över tid, om det inte var för att den ena gruppen fick förändrade förutsättningar på grund av policyförändringen.

I våra skattningar jämför vi de födda i december 1958 med de födda i januari 1959. Det kan finnas skillnader mellan grupperna som till exempel beror på att de börjat skolan under olika år och därmed varit olika gamla både när de börjat skolan och när de gått färdigt skolan. Sådana skillnader mellan grupperna hanteras av modellen, så länge skillnaderna inte påverkar utvecklingen över tid.

Det skiljer en månad i ålder mellan de två grupperna, så de är i princip lika gamla vid varje given tidpunkt. Det innebär att de var lika gamla – 61 år – när åldershöjningen genomfördes. De var också lika gamla när pandemin inträffade.

Skattning av effekten på förvärvsinkomstens storlek

Vi skattar effekten av åldershöjningen på förvärvsinkomstens storlek med hjälp av årsdata. Det är bara i årsdata vi har tillgång till fullständig information om förvärvsinkomst, eftersom de med egen firma inte redovisar inkomst på månadsbasis. I skattningen ingår årsvisa observationer 2016–2020 för alla personer i Sverige födda i december 1958 eller januari 1959. Resultatet finns i tabell B15.

Skattningen är en OLS-regression med följande specifikation:

$$Y_{i,\hat{a}} = \gamma_{\hat{a}} + \lambda \cdot J_i + \beta \cdot T_{i,\hat{a}} + \varepsilon_{i,\hat{a}}$$

Den beroende variabeln, $Y_{i,\hat{a}}$, är förvärvsinkomsten för individ i år $\hat{a}$ mätt i kronor. $\gamma_{\hat{a}}$ är årsspecifika effekter och J_i är en dummy för att individ i är född i januari. $T_{i,\hat{a}}$ är en dummy för att individ i är berörd av åldershöjningen år $\hat{a}$. Det innebär att $T_{i,\hat{a}}$ är lika med ett enbart för de födda i januari 1959, och bara under 2020. Effektens storlek skattas av β .

Skattning av effekten på andelen i lönearbete

För att skatta effekten av åldershöjningen på andelen i lönearbete vid 61 år har vi använt en modell som är mycket lik den där vi skattade effekten på förvärvsinkomsten ovan. Populationen består av alla personer i Sverige födda i december 1958 eller januari 1959. Observationerna är för varje månad från och med januari 2019 till och med december 2021. Resultatet finns i tabell B16.

Skattningen är en OLS-regression med följande specifikation:

$$D_{i,\hat{a}}^{Lön} = \gamma_{\hat{a}} + \lambda \cdot J_i + \beta_1 \cdot T_{i,\hat{a}} + \beta_2 \cdot LT_{i,\hat{a}} + \varepsilon_{i,\hat{a}}$$

Den beroende variabeln, $D_{i,\hat{a}}^{Lön}$, är en dummy som är lika med ett om individ i har en löneinkomst vid åldern $\hat{a}$. Åldern $\hat{a}$ är mätt i månader. $\gamma_{\hat{a}}$ är åldersspecifika effekter och J_i är en dummy för att individ i är född i januari. $T_{i,\hat{a}}$ är en dummy för att individ i är berörd av åldershöjningen vid ålder $\hat{a}$. Det innebär att $T_{i,\hat{a}}$ är lika med ett enbart för de födda i januari 1959, och bara under 2020. Storleken på

effekten av ålderhöjningen skattas av β_1 . $LT_{i,\tilde{a}}$ är en dummy för att vara 62 år och född i januari 1959. Den är alltså lika med ett för samma grupp som $T_{i,\tilde{a}}$ men under 2021, året efter att de påverkats av åldershöjningen. β_2 visar därför på en skillnad i utvecklingen mellan de födda i december 1958 och de födda i januari 1959 som dröjer kvar även efter det att båda grupperna har möjlighet att ta ut allmän pension.

Metodbeskrivning för skattningen av sambandet mellan att ha en partner som är 61 år och att börja ta ut allmän pension

I avsnitt 5.2 skattar vi sambandet mellan att ha en partner som är 61 år och att själv börja ta ut allmän pension. Vi har genomfört separata skattningar för åren 2017–2020. Populationen består av samtliga personer i Sverige i åldern 61–70 år, förutom 61- och 67-åringar. Vi har uteslutit personer i de senare två åldrarna eftersom deras beteende i stor utsträckning förändras under 2020 på grund av att de träffas direkt av åldershöjningarna. Vi vill inte att det ska påverka våra resultat.

Estimeringsmodellen är en OLS med följande specifikation:

$$D_i^P = \gamma_{\tilde{a}} + \beta_1 \cdot D_i^y + \beta_2 \cdot D_i^{61} + \beta_3 \cdot D_i^o + \epsilon_i$$

Den beroende variabeln D_i^P är en dummy för att individ i börjar ta ut allmän pension under det år vi skattar sambandet för. $\gamma_{\tilde{a}}$ är åldersspecifika effekter (egen ålder, mätt i antal år). D_i^y , D_i^{61} och D_i^o är tre dummy-variabler för att ha en partner som är yngre än 61 år, precis 61 år respektive äldre än 61 år. Utesluten kategori är att inte ha någon partner alls.

Sambandet mellan att ha en partner som är 61 år och att själv börja ta ut allmän pension skattas alltså i β_2 .

Bilaga 3: Resultat – figurer och tabeller

Resultat till kapitel 2

Tabell B3 Inkomstandelar (i procent) för personer i olika åldrar, åren 2018–2020. Enbart janarifödda, kvinnor

	60	61	62	Alla
<i>2018</i>				
Förvärvsinkomst	72,2	68,6	62,7	67,9
Studier, utbildning och vård	2,4	2,0	2,1	2,2
Sjukinkomst	3,3	3,7	3,3	3,4
Inkomst från arbetslöshet	1,1	0,9	1,2	1,1
Ålderspension	2,3	6,5	11,4	6,7
Sjukersättning	11,8	12,7	13,8	12,8
Ekonomiskt bistånd	3,5	3,3	3,2	3,3
<i>2019</i>				
Förvärvsinkomst	72,1	68,4	63,4	68,0
Studier, utbildning och vård	2,1	2,1	1,9	2,0
Sjukinkomst	3,6	3,2	3,5	3,5
Inkomst från arbetslöshet	1,5	1,1	1,2	1,3
Ålderspension	2,5	7,2	11,7	7,1
Sjukersättning	11,3	11,7	12,7	11,9
Ekonomiskt bistånd	3,9	3,3	3,2	3,5
<i>2020</i>				
Förvärvsinkomst	69,9	69,7	61,7	67,1
Studier, utbildning och vård	3,1	2,8	2,1	2,6

	60	61	62	Alla
Sjukinkomst	3,7	3,5	3,4	3,5
Inkomst från arbetslöshet	1,8	2,0	1,4	1,7
Ålderspension	2,2	3,0	13,1	6,1
Sjukersättning	11,1	11,4	11,9	11,5
Ekonomiskt bistånd	4,8	4,1	3,6	4,2

Källa: LISA.

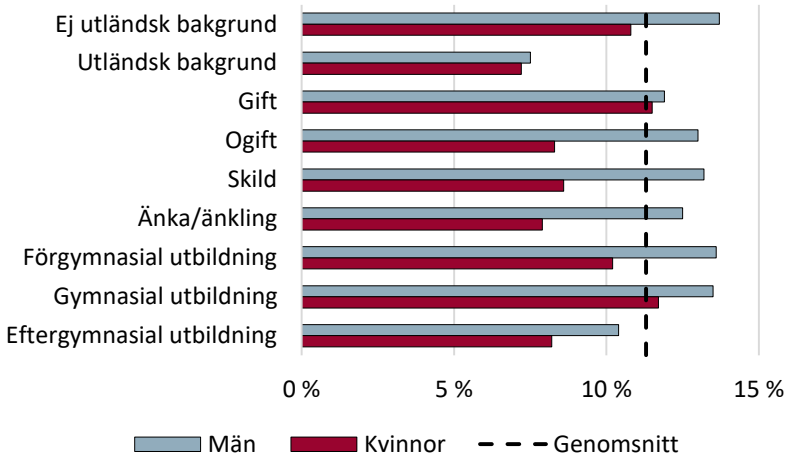
Tabell B4 Inkomstandelar (i procent) för personer i olika åldrar, åren 2018–2020. Enbart janarifödda, män

	60	61	62	Alla
<i>2018</i>				
Förvärvsinkomst	74,9	69,5	64,3	69,6
Studier, utbildning och vård	2,4	2,4	2,3	2,4
Sjukinkomst	2,7	2,7	2,7	2,7
Inkomst från arbetslöshet	1,6	1,3	1,4	1,5
Ålderspension	3,9	8,7	14,7	9,1
Sjukersättning	8,3	9,1	9,4	8,9
Ekonomiskt bistånd	3,2	3,4	2,6	3,1
<i>2019</i>				
Förvärvsinkomst	74,8	69,8	64,4	69,8
Studier, utbildning och vård	2,6	2,3	2,1	2,3
Sjukinkomst	3,1	2,5	2,7	2,7
Inkomst från arbetslöshet	1,6	1,7	1,6	1,6
Ålderspension	3,2	9,6	14,5	9,0
Sjukersättning	7,9	8,3	9,1	8,4
Ekonomiskt bistånd	2,8	3,2	3,3	3,1
<i>2020</i>				
Förvärvsinkomst	72,1	71,9	63,7	69,2
Studier, utbildning och vård	3,5	3,0	2,5	3,0
Sjukinkomst	2,5	3,1	2,3	2,6

	60	61	62	Alla
Inkomst från arbetslöshet	2,8	2,3	1,9	2,3
Ålderspension	3,2	4,5	16,0	7,9
Sjukersättning	8,2	8,1	8,3	8,2
Ekonomiskt bistånd	3,7	2,9	3,1	3,2

Källa: LISA.

Figur B1 Andel av olika demografiska grupper som gick i pension vid 61 års ålder, kohort 1958, uppdelat på män och kvinnor

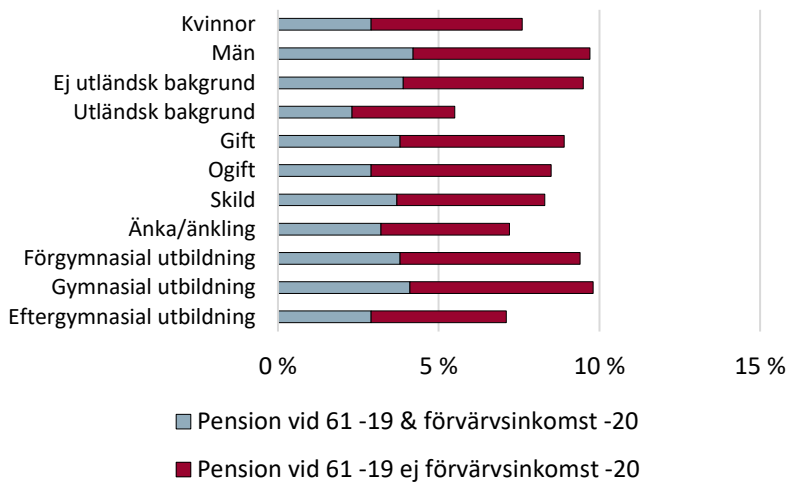
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Figur B2 visar andelen av personer födda 1958 som tog ut pension året som de fyllde 61 år och har förvärvsarbete året efter, respektive inte har förvärvsarbete året efter. Vi kan inte använda samma definition som tidigare där vi enbart har undersökt pensionsuttag på grund av att vi inte har inkomster från eget företag på månadsbasis. Därför skiljer sig nivån i figur B2 från figur B1. Definitionen som vi använder i figur B2 underskattar troligen andelen ”jobbonärer” till viss del. En person som fyllde 61 år tidigt på året behöver ha arbetat ungefär ett helt år till för att räknas som förvärvsarbetande året efter.

Däremot har vi ingen anledning att tro att detta påverkar jämförelsen av andelen jobbonärer mellan olika grupper.

Figur B2 Andel av personer födda 1958 som började ta ut pension vid 61 års ålder under 2019, som har respektive inte har förvärvsinkomster som överstiger 1 inkomstbasbelopp 2020

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B5 Största inkomstkälla vid 60 års åldern, indelat efter ålder vid första pensionsuttag, män

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Förvärvsinkomst	79,8	76,4	80,3
Sjukinkomst	1,9	2,4	1,8
Arbetsstöd (A-kassa eller aktivitetsstöd)	3,2	5,4	2,9
Sjukersättning	7,3	2,0	8,1
Ekonomiskt bistånd	1,9	1,0	2,1
Tjänstepension	2,5	8,2	1,7
Saknar inkomst	3,2	4,5	3,1
Antal observationer	56 995	7 104	49 891

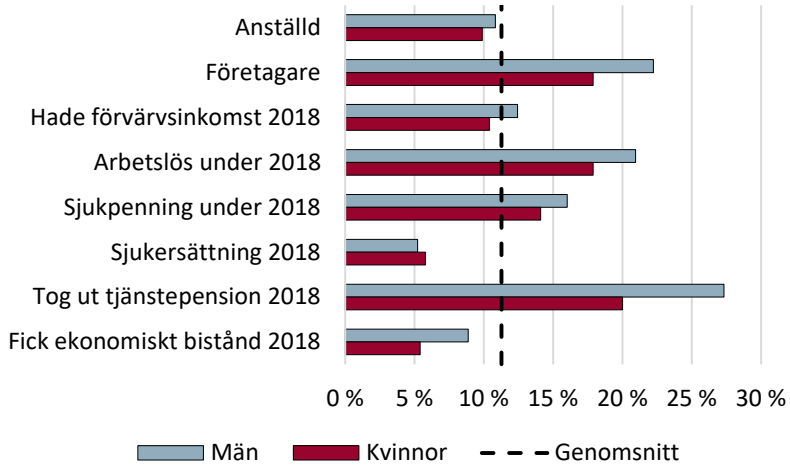
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B6 Största inkomstkälla vid 60 års åldern, indelat efter ålder vid första pensionsuttag, kvinnor

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Förvärvsinkomst	78,1	77,9	78,1
Sjukinkomst	2,7	4,0	2,5
Arbetsstöd (A-kassa eller aktivitetsstöd)	2,4	4,6	2,2
Sjukersättning	10,9	4,2	11,6
Ekonomiskt bistånd	1,9	0,6	2,1
Tjänstepension	1,2	4,6	0,9
Saknar inkomst	2,8	4,0	2,7
Antal observationer	56 208	5 659	50 549

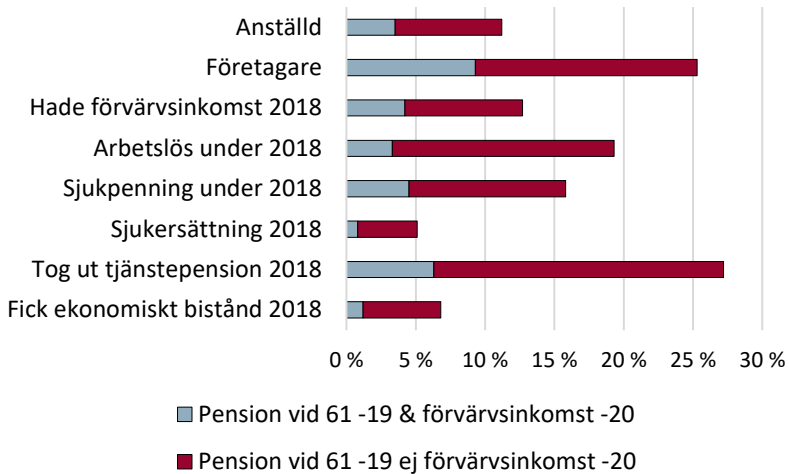
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Figur B3 Andel som tagit ut allmän pension vid 61, kohort 1958, uppdelat på män och kvinnor

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Figur B4 Andel av personer födda 1958 som började ta ut pension vid 61 års ålder under 2019, som har respektive inte har förvärvsinkomster som överstiger 1 inkomstbasbelopp 2020

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B7 Tjänstepension vid 60 års åldern, andel som tar ut och andel av den totala inkomsten, män

	Alla	61 inom 2 månader	61	62	62–
Andel tjänstepension av total inkomst	3,3	12,0	9,4	3,2	2,4
Tar ut tjänstepension	7,2	19,2	15,8	7,3	6,0
Antal observationer	56 995	4 345	7 104	4 701	49 891

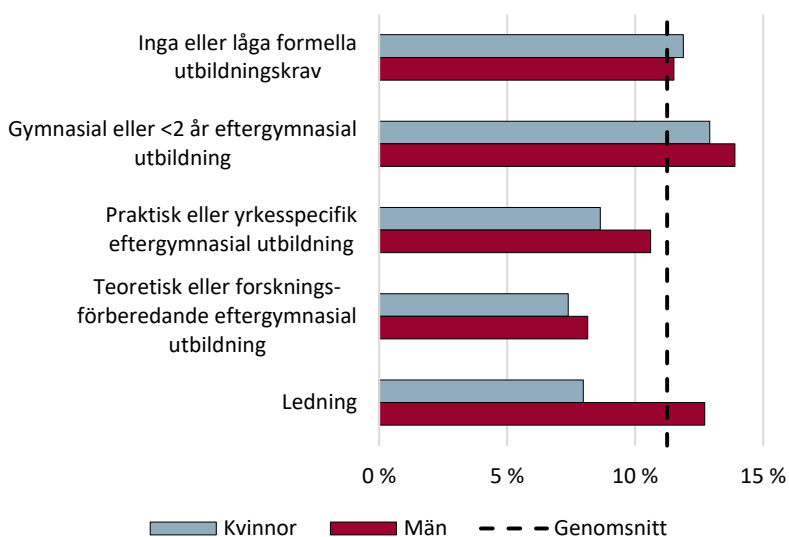
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B8 Tjänstepension vid 60 års åldern, andel som tar ut och andel av den totala inkomsten, kvinnor

	Alla	61 inom 2 månader	61	62	62–
Andel tjänstepension av total inkomst	2,2	8,2	6,0	2,1	1,7
Tar ut tjänstepension	5,5	13,6	10,9	5,3	4,9
Antal observationer	56 208	3 147	5 659	4 688	50 549

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Figur B5 Andel som börjar ta ut allmän pension vid 61 år i yrken med olika kvalificeringsgrad, uppdelat på män och kvinnor

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B9 Inkomst bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare, män

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Totalinkomst (snitt)	404 935	348 465	412 976
Förvärvsink (snitt)	363 517	293 966	373 421
Antal observationer	56 995	7 104	49 891

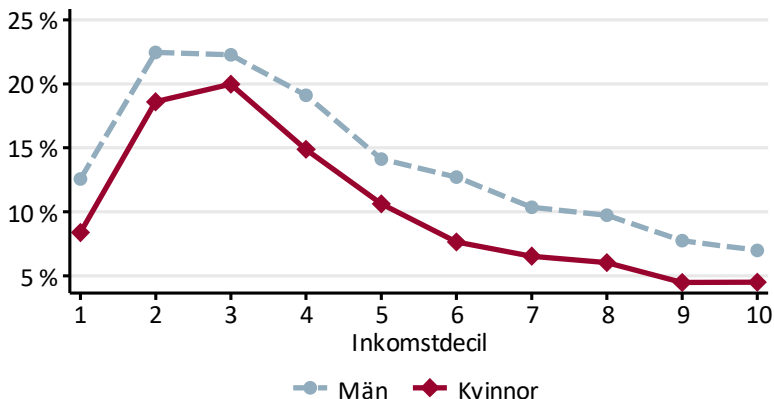
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B10 Inkomst bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare, kvinnor

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Totalinkomst (snitt)	334 503	278 894	340 729
Förvärvsink (snitt)	293 023	235 770	299 433
Antal observationer	56 208	5 659	50 549

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA

Figur B6 Andelen som tar ut allmän pension vid 61 år bland personer i olika inkomstdeciler (förvärvsinkomst)

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B11 Antal dagar i arbetslöshet och med sjukpenning bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare, män

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Dagar i arbetslöshet	10	18	9
Dagar med sjukpenning	13	18	13
Antal observationer	56 995	7 104	49 891

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Tabell B12 Antal dagar i arbetslöshet och med sjukpenning bland personer som tog ut pension vid 61 år respektive senare, kvinnor

	<i>Alla</i>	<i>61</i>	<i>62–</i>
Dagar i arbetslöshet	7	14	6
Dagar med sjukpenning	20	27	19
Antal observationer	56 208	5 659	50 549

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA.

Vi har tagit fram statistik för fyra delvis överlappande grupper. Den första gruppen består av personer som tog ut allmän pension så fort det var möjligt, här definierat som under någon av de två första månaderna då personen fyller 61 år. Detta är en grupp som kan antas bestå av personer med stor drivkraft att gå i pension tidigt. Det är också dessa personer som skulle ha fått skjuta upp sitt pensionsuttag längst om regeländringen om höjd åldersgräns skulle ha införts ett år tidigare.

Vi har också undersökt grupper av personer som börjar ta ut allmän pension någon gång under hela det år då de är 61. Det är alltså alla de som skulle påverkats av åldershöjningen om den skulle ha införts ett år tidigare. Vi har också tagit fram statistik för gruppen som började ta ut pension vid 62 års ålder. Dessa började också ta ut pension ganska tidigt, men inte så tidigt att de skulle ha påverkats av åldershöjningen om de skulle ha omfattats av den. Avslutningsvis har vi

även tagit fram statistik för alla personer som *inte* har börjat ta ut pension när de fyllde 62 år.

Tabell B13 Andel av de som går i pension vid 61 års ålder som tillhör en viss demografisk grupp, kohort 1958

	<i>Alla</i>	<i>61 inom 2 månader</i>	<i>61</i>	<i>62</i>	<i>62–</i>
Kvinna	49,7	42,0	44,3	49,9	50,3
Skild	20,7	19,9	19,7	16,8	20,8
Gift	53,6	54,5	55,7	61,3	53,3
Ogift	23,6	23,8	22,9	20,3	23,7
Änka/änkling	2,1	1,7	1,6	1,5	2,1
Utländsk bakgrund	21,0	13,5	13,8	12,8	22,0
Förgymnasial utb.	16,6	18,3	17,8	15,8	16,4
Gymnasium	48,1	54,2	53,6	53,2	47,4
Eftergymnasial utb.	35,3	27,5	28,5	31,0	36,1
Antal observationer	113 203	7 492	12 763	9 389	100 440

Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA och gäller år 2018, dvs. det år personerna i kohorten fyllde 60 år.

Tabell B14 Statistik för dem som går i pension vid viss ålder uppdelat på försörjningsrelaterad grupp, kohort 1958

	<i>61 inom 2 månader</i>	<i>61</i>	<i>62</i>	<i>62–</i>
<i>Inkomster</i>				
Totalinkomst (snitt)	369 964	291 803	317 618	376 615
Förvärvsink (snitt)	328 515	237 409	268 162	336 184
Förvärvsink (andel av tot ink)	76,5	68,9	73,6	76,9
Andel vårdinkomst av total inkomst	0,1	0,1	0,1	0,1

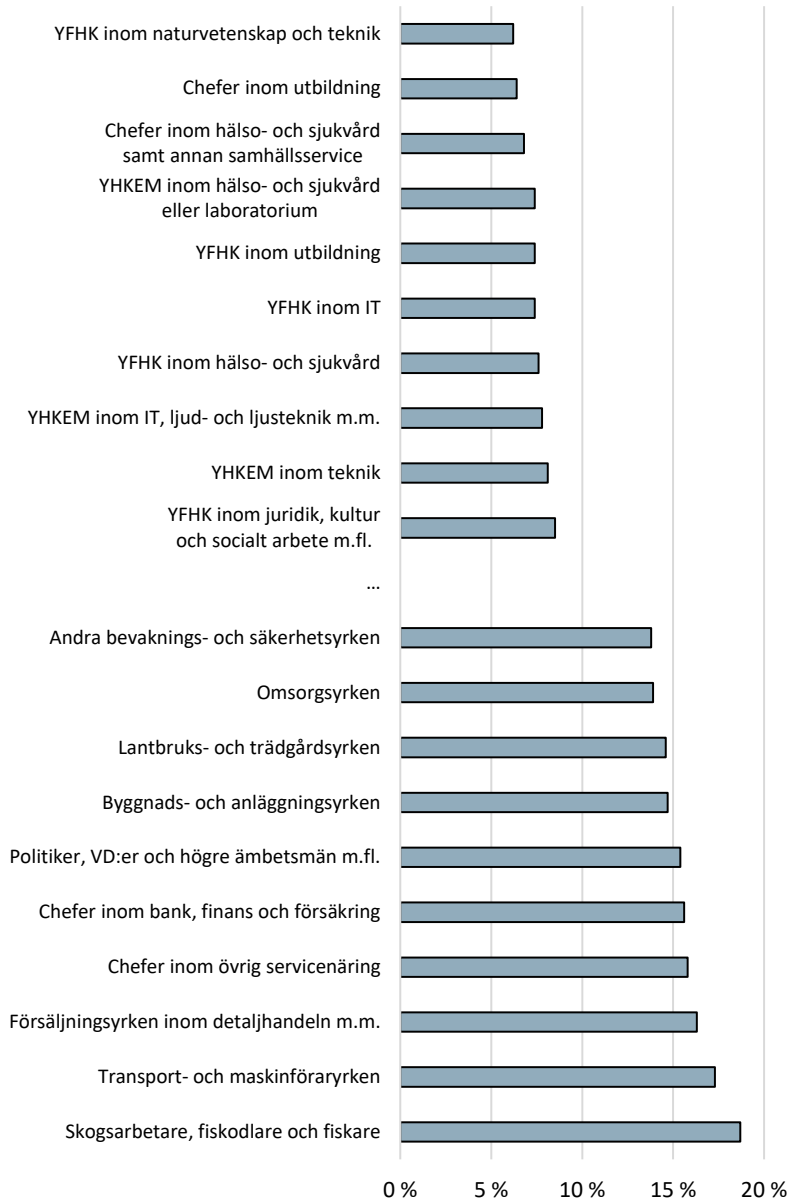

Bilaga 3: Resultat – figurer och tabeller

		<i>61 inom 2 månader</i>	<i>61</i>	<i>62</i>	<i>62–</i>
Andel sjukinkomst av total inkomst	3,1	4,2	4,4	3,7	3,0
Andel inkomst från arbetslöshet av total inkomst	1,3	3,2	2,8	1,4	1,1
Andel tjänstepension av total inkomst	2,7	10,4	7,9	2,7	2,1
Andel ekonomiskt bistånd av total inkomst	2,0	0,9	0,9	0,5	2,2
Andel sjukersättning av total inkomst	9,3	3,3	3,3	2,0	10,1
<i>Övrigt</i>					
Dagar i arbetslöshet	9	18	16	9	8
Dagar med sjukpenning	16	21	22	20	16
Andel utan KU	15,4	16,3	13,2	5,7	15,7
Anställda	75,1	64,8	69,1	83,8	75,8
Företagare	9,5	18,9	17,7	10,5	8,5
Arbetslösa	6,3	11,8	11,0	6,9	5,7
Har förvärvsinkomst	83,4	81,0	84,6	93,4	83,2
Sjukersättning	12,1	5,9	6,0	4,3	12,8
Tar ut tjänstepension	6,4	16,8	13,6	6,3	5,4
Får ekonomiskt bistånd	3,4	2,3	2,2	1,2	3,6
Antal observationer	113 203	7 492	12 763	9 389	100 440

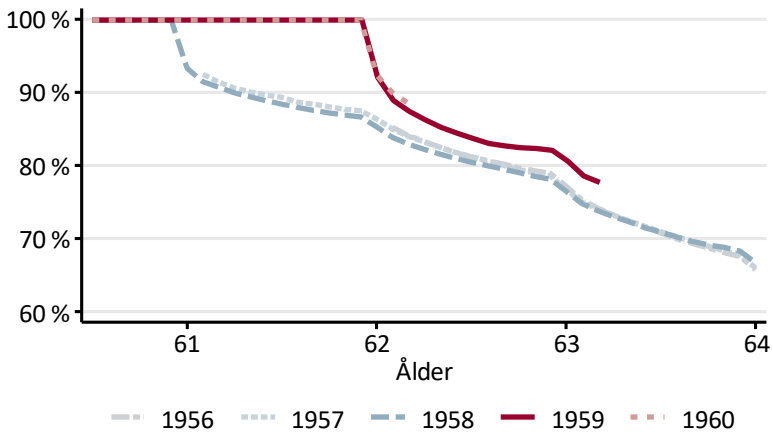
Anm.: 62– inkluderar dem som ännu inte gått i pension vid tidpunkten för datauttaget. Raksandelarna summerar inte till 100, eftersom alla inkomster inte ingår (främst kapitalinkomster).
Källa: Pensioneringsinformationen är från AGI, övrig data är från LISA och gäller år 2018, dvs. det år då personerna i årskullen fyllde 60 år.

Figur B7 Andel som tar ut allmän pension vid 61 år efter yrke

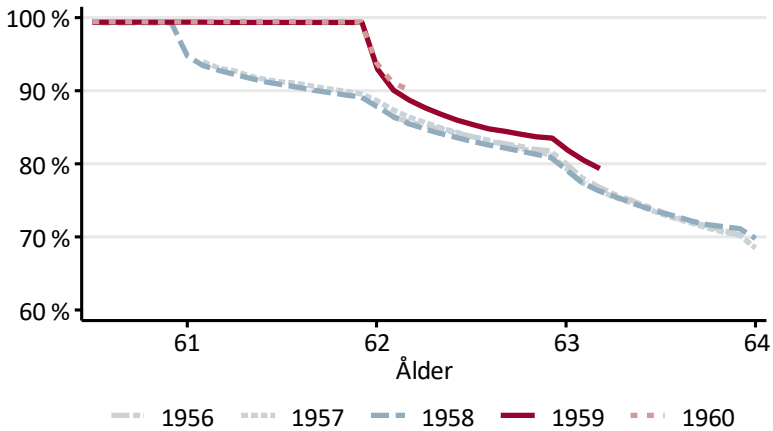
Resultat till kapitel 3

Figur B8 Andel av befolkningen i viss ålder som inte tar ut pension, per årskull, män

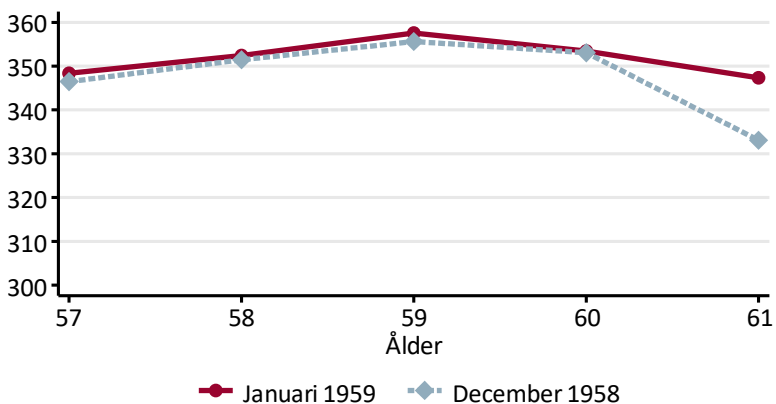
Källa: AGL.

Figur B9 Andel av befolkningen i viss ålder som inte tar ut pension, per årskull, kvinnor

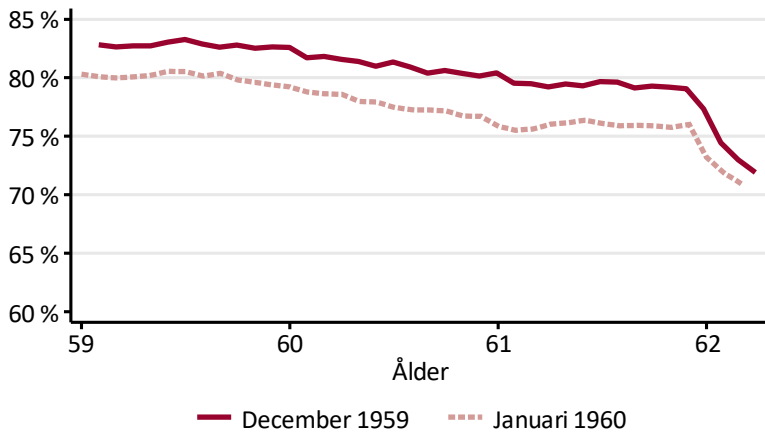
Källa: AGI.

Figur B10 Genomsnittlig förvärvsinkomst för personer födda i december ett år respektive januari året efter, med svensk bakgrund. Personer födda december 1958–januari 1959, åren 2016–2020

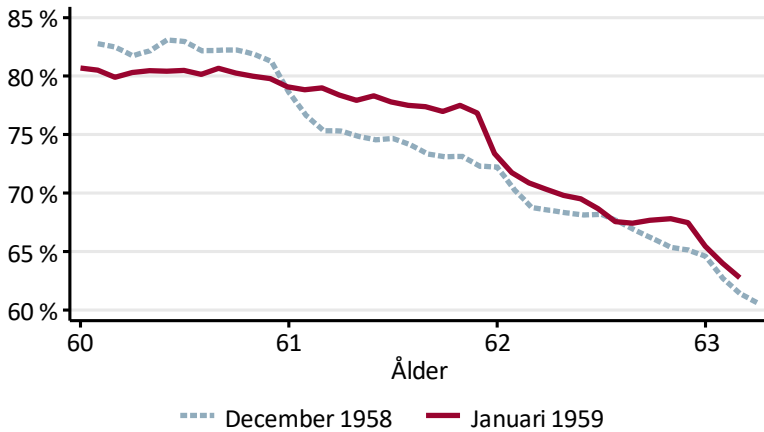
Källa: LISA.

Figur B11 Andel av befolkningen i viss ålder som inte tar ut pension, per födelsemånad, de födda runt årsskiftet 1959/60

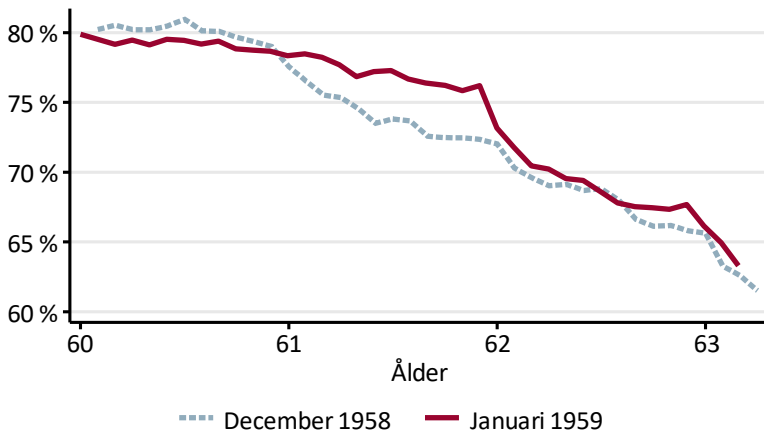
Källa: AGL.

Figur B12 Andel av befolkningen som är födda runt årsskiftet 1958/59 som har inkomst från lönearbete vid en viss ålder, januari 2019–mars 2020, män

Källa: AGL.

Figur B13 Andel av befolkningen som är födda runt årsskiftet 1958/59 som har inkomst från lönearbete vid en viss ålder, januari 2019–mars 2020, kvinnor

Källa: AGL.

Tabell B15 Skattad effekt av åldershöjningen på genomsnittlig förvärvsinkomst i kronor. OLS-regressioner på årlig data från LISA

<i>Förvärvsinkomst</i>	
Effekt	10 843** (4 810)
Född i januari	-13 603*** (2 096)
Åldersspecifika effekter	Ja
Konstant	324 554*** (2 281)
Antal observationer	94 817

Anm.: Robusta standardfel i parentes. De åldersspecifika effekterna är specifika för varje "årskull", det vill säga för personer födda runt ett specifikt årsskifte. Populationen består av personer födda antingen i december 1958 eller i januari 1959. Observationerna är för åren 2016 fram till och med det år personerna är 61. Se Bilaga 2: Metodbeskrivning.

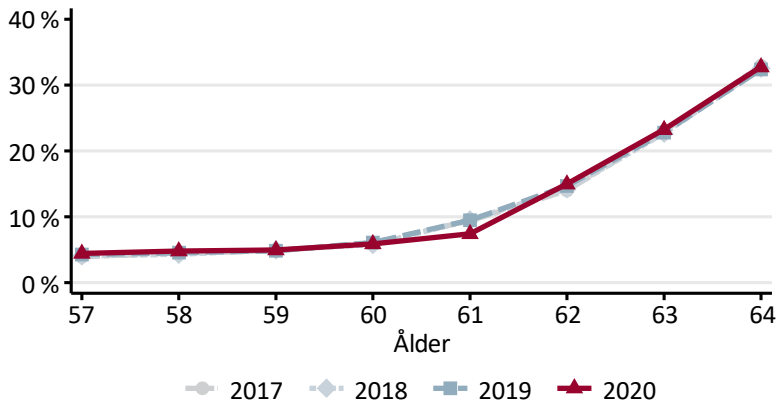
Tabell B16 Skattad effekt av åldershöjningen (från 61 till 62 år) på andelen som lönearbetar i olika grupper. Linjär sannolikhetsmodell (OLS) på månadsdata (AGI).

	<i>Alla</i>	<i>Män</i>	<i>Kvinnor</i>	<i>Svensk bakgrund</i>	<i>Utländsk bakgrund</i>	<i>Förgymnasial utbildning</i>	<i>Gymnasium</i>	<i>Eftergymnasial utbildning</i>
Effekt vid 61	0,0454*** (0,00265)	0,0528*** (0,00372)	0,0380*** (0,00377)	0,0507*** (0,00281)	0,0278*** (0,00656)	0,0493*** (0,00758)	0,0490*** (0,00386)	0,0388*** (0,00374)
Effekt vid 62	0,0258*** (0,00276)	0,0338*** (0,00388)	0,0176*** (0,00392)	0,0303*** (0,00297)	0,00738 (0,00662)	0,0339*** (0,00764)	0,0290*** (0,00401)	0,0186*** (0,00403)
Född i januari	-0,0144***	-0,0199***	-0,00880***	-0,00274	-0,0262***	-0,0321***	-0,00750***	-0,0156***
Konstant	0,817*** (0,00466)	0,827*** (0,00657)	0,808*** (0,00660)	0,845*** (0,00490)	0,704*** (0,0113)	0,699*** (0,0135)	0,801*** (0,00687)	0,898*** (0,00635)
Antal observationer	609 283	303 474	305 809	477 422	131 861	100 044	296 387	209 450
R ²	0,014	0,017	0,012	0,018	0,008	0,011	0,016	0,016

Anm.: Robusta standardfel i parentes. Förutom de i tabellen inkluderade variabelerna kontrollerar modellen för åldersspecifika effekter. Populationen består av personer födda antingen i december 1958 eller i januari 1959. Observationerna är från januari 2019–december 2021. Se Bilaga: Metodbeskrivning.

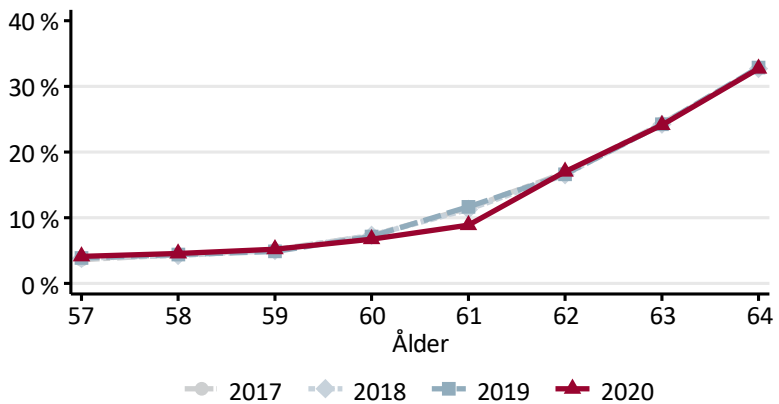

Figur B14 Andel som tar ut tjänstepension i olika åldrar per årskull 2017–2020, kvinnor

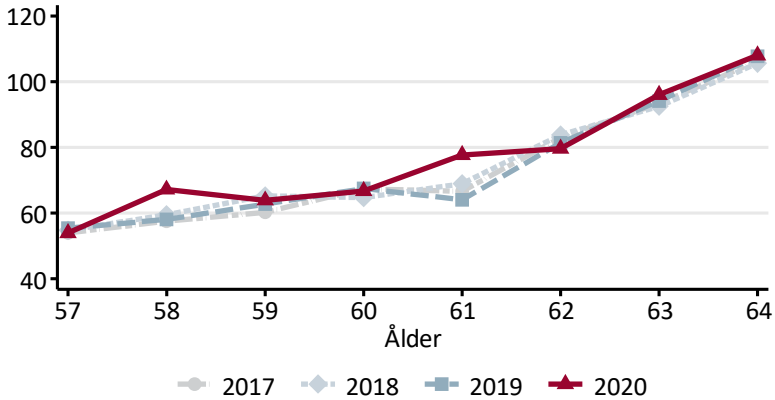
Källa: LISA. 1 833 504 observationer.

Figur B15 Andel som tar ut tjänstepension i olika åldrar per årskull 2017–2020, män

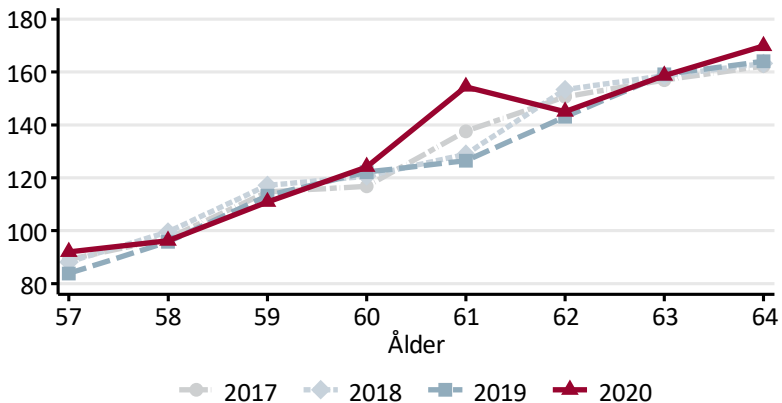
Källa: LISA. 1 848 985 observationer.

Figur B16 Genomsnittlig tjänstepensionsinkomst i olika åldrar i befolkningen per årskull, bland personer som har tjänstepension, 2017–2020, kvinnor

Källa: LISA. 222 839 observationer.

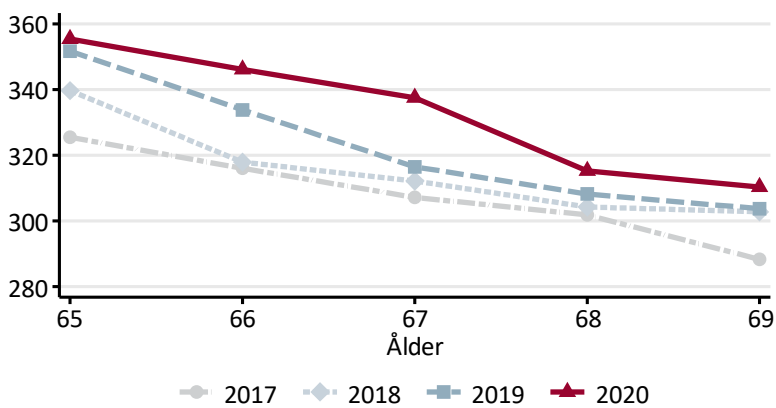
Figur B17 Genomsnittlig tjänstepensionsinkomst i olika åldrar i befolkningen, bland personer som har tjänstepension, 2017–2020, män

Källa: LISA. 238 064 observationer.

Resultat till kapitel 4

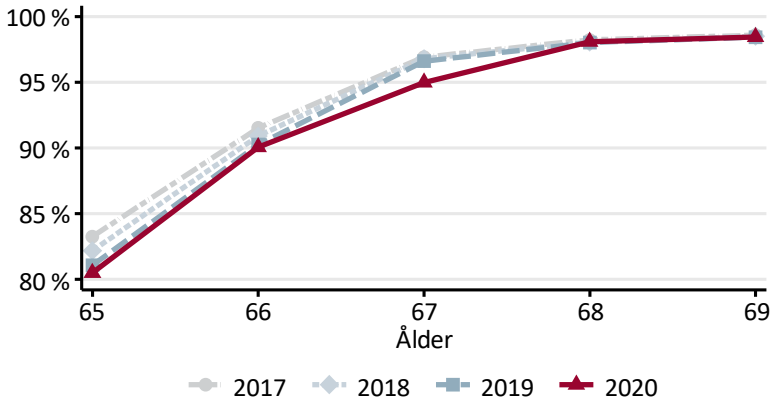
Figur B18 Genomsnittliga totala inkomster från förvärvsarbete och transfereringar för personer i åldern 65–69 år, födda i februari under perioden 2017–2020. Tusentals kronor per år

Anm.: Vi använder februarifödda i stället för som tidigare januarifödda, när vi vill se utvecklingen för de som fyller år tidigt under kalenderåret. Det beror på att det fanns en övergångsregel som gör att de som fyllde 67 år i januari 2020 fortfarande kunde sägas upp vid den tidpunkten och alltså inte omfattades av de nya reglerna fullt ut.

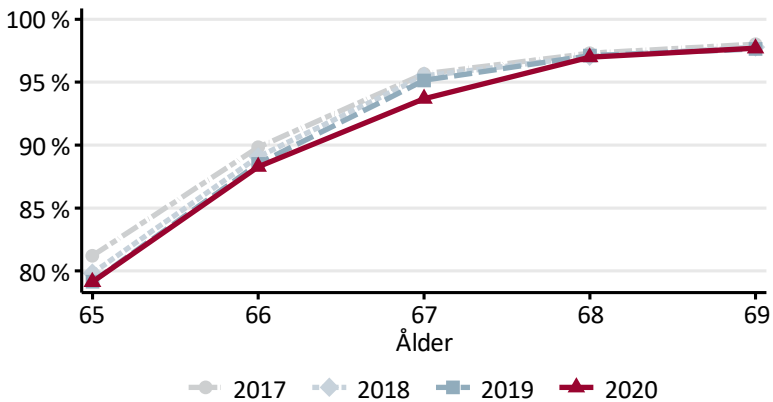
Källa: LISA. 173 625 observationer.

Figur B19 Andel av personer i olika ålder som tar ut minst en krona i allmän pension, åren 2017–2020, kvinnor

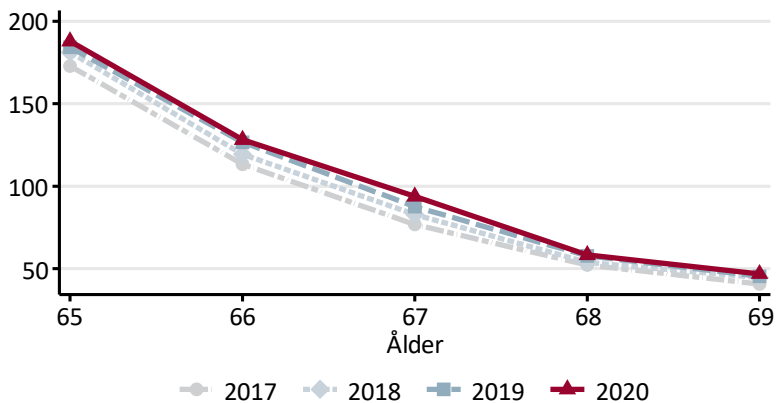
Källa: LISA. 1 106 046 observationer.

Figur B20 Andel av personer i olika ålder som tar ut minst en krona i allmän pension, åren 2017–2020, män

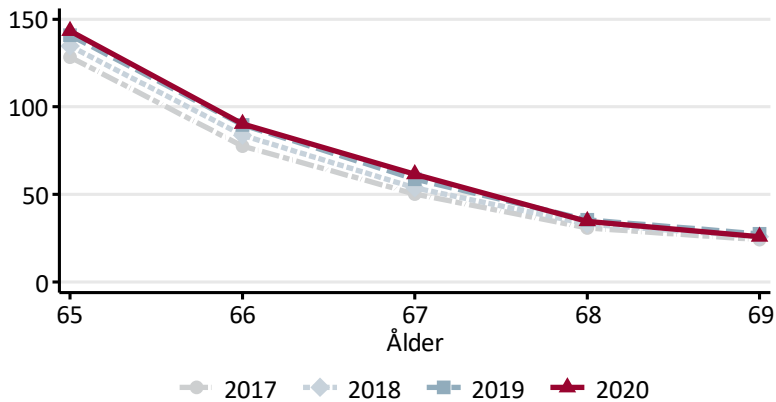
Källa: LISA. 1 080 425 observationer.

Figur B21 Genomsnittlig förvärvsinkomst för personer i olika ålder per år, 2017–2020, män

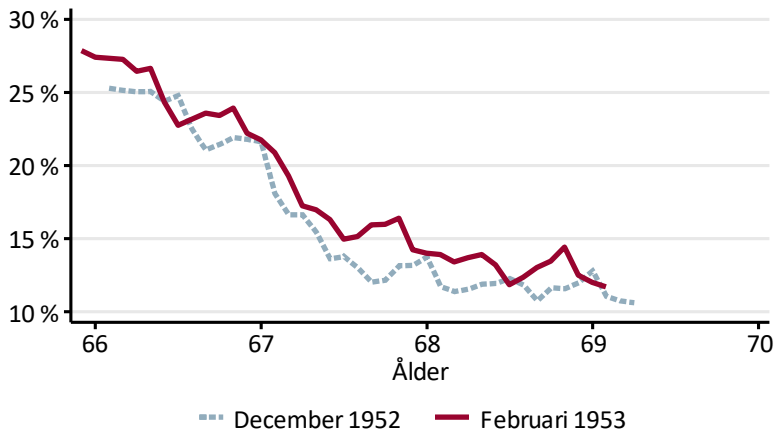
Källa: LISA. 1 080 425 observationer.

Figur B22 Genomsnittlig förvärvsinkomst för personer i olika ålder per år, 2017–2020, kvinnor

Källa: LISA. 1 106 046 observationer.

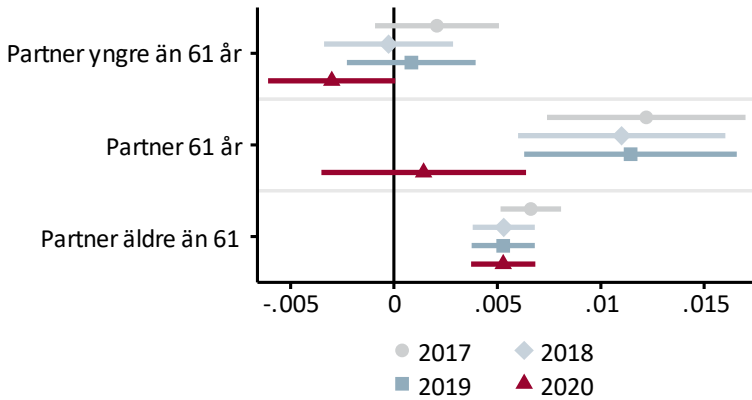
Figur B23 Andel med lönearbete bland dem födda i december 1952 och februari 1953. Månadsdata (AGI) från januari 2019–mars 2022

Källa: AGI.

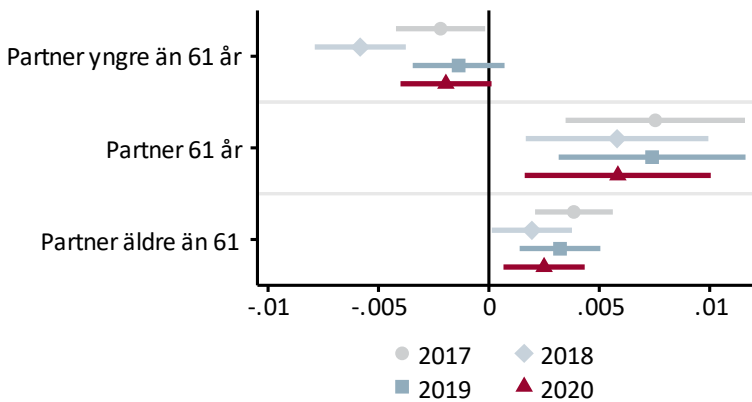
Resultat till kapitel 5

Figur B24 Effekten av att ha en partner som var 61 år, kvinnor

Källa: LISA. 498 471 observationer.

Figur B25 Effekten av att ha en partner som var 61 år, män

Källa: LISA. 492 246 observationer.

